

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถจำแนกได้ดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

 ชั้นที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชน

 ชั้นที่ 2 การสังเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการ

 ชั้นที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

ตอนที่ 2 การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน

ตอนที่ 3 โรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

 ชั้นที่ 1 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชน

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องมือชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอความหมายของการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550, หน้า 25) กล่าวว่า การบริหารวิชาการหมายถึง การดำเนินงานโดยการผสมผสานทรัพยากรการจัดกิจกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่แก่นักเรียน เพื่อปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการอบรมศีลธรรมจรรยาและความประพฤติของนักเรียนเพื่อให้เป็นคนดีมีความรู้ความสามารถทางวิชาการ ความรู้รอบตัวความรู้เทคโนโลยีสารสนเทศมีทักษะการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

โสภา นาคเพ็ชร์ (2553, หน้า 38) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทางด้านวิชาการและด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนการพัฒนาส่งเสริมความมีประสิทธิภาพของการเรียน การสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร ซึ่งนับเป็นหัวใจสำคัญหรือเป็นงานหลักของสถานศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง

วิภา ทองหง่า (2554, หน้า 30) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียน เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารและทุกฝ่าย ต้องให้ความสำคัญ เป็นงานเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ ความสามารถของผู้บริหารและคุณภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

ดิษฐ์ชัย แก่นท้าว (2556, หน้า 15) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง ผู้บริหารโรงเรียนมีความรอบรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและหลักสูตรท้องถิ่น วางแผนงานวิชาการ จัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม การวัดและประเมินผล การแนะแนว ตลอดจนการประเมินผลการใช้หลักสูตรพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ส่งเสริมกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพผู้เรียนอย่างหลากหลาย จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีการพัฒนางานวิชาการอย่างมีส่วนร่วม โดยใช้ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพ และใช้มาตรฐานการศึกษาเป็นเครื่องมือสนับสนุนการดำเนินงาน

ปรีชา จันทร์มณี (2556, หน้า 23) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารสถานศึกษาโดยมีการจัดกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารงานในสถานศึกษา ทั้งนี้ก็เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมีมาตรฐานตามที่กำหนดสถานศึกษาที่มีคุณภาพ จึงขึ้นอยู่กับงานวิชาการ โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุง

คุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งจะประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมงานด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ การพัฒนา และการปรับปรุงคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โดยมีผลสัมฤทธิ์ด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะกระบวนการ ตลอดจนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันจะส่งผลต่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียนและชุมชน

2. ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินการของครูโรงเรียน ถือได้ว่างานวิชาการเป็นหัวใจหลักในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการไว้หลายท่าน ได้แก่

สำนักงานการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550, หน้า 8) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียนประถมศึกษา โดยให้ความสำคัญของงานวิชาการเป็นลำดับแรก และให้ถือเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเอาใจใส่และให้ความสำคัญของงานวิชาการก่อนงานอื่นๆ โดยได้จัดลำดับความสำคัญของงานต่างๆ ไว้ ดังนี้

1. งานวิชาการ
2. งานธุรการการเงินและพัสดุ
3. งานบุคลากร
4. งานอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
5. งานสัมพันธ์ชุมชน

การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน มีขอบข่ายกว้างขวาง ผู้บริหารโรงเรียนต้องกระจายอำนาจในการบริหารงานวิชาการอย่างชัดเจน มีการวางแผนการทำงานที่เป็นระบบ ต้องเป็นผู้นำทางวิชาการสามารถปฏิบัติงานปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด โดยมุ่งประโยชน์ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสามารถปรับตัวในสังคม มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์มีความรู้และทักษะตามศักยภาพและมีความเป็นพลเมืองดีในระบบประชาธิปไตย

จันทราณี สงวนนาม (2551, หน้า143) ได้กล่าวว่า การปฏิบัติงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารโรงเรียน และเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ นั้นแม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

สรุปได้ว่า งานวิชาการเป็นงานหลักเป็นหัวใจของกิจกรรมทุกชนิด ที่เกิดขึ้นในโรงเรียนและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง มุ่งส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ ทั้งเป็นงานที่ผู้บริหารโรงเรียน จะต้องปฏิบัติเป็นภารกิจหลัก โดยมุ่งประโยชน์ให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรและสามารถปรับตัวในสังคม มีคุณธรรมมีความซื่อสัตย์ มีความรู้และทักษะตามศักยภาพและมีความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย

3. หลักการบริหารงานวิชาการ

การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา สถานศึกษาจะดีมีคุณภาพหรือไร้คุณภาพขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการเป็นสำคัญ จึงจำเป็นต้องมีหลัก และวิธีการดำเนินงานด้านนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นในหลักการเบื้องต้นของการบริหารงานวิชาการจึงต้องมีความชัดเจนในเรื่องต่างๆ ดังนี้

สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร (2550, หน้า 26) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารงานวิชาการว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต้องอาศัยหลักการและวิธีการดำเนินงาน ดังนี้

1. ยึดหลักให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง โดยมีครูและผู้บริหารผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม
2. มุ่งส่งเสริมสถานศึกษาให้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด
3. มุ่งส่งเสริมให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ รวมทั้งสร้างเครือข่ายและแหล่งเรียนรู้
4. มุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน โดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบ

คุณภาพการศึกษาได้ทุกช่วงชั้น

5. มุ่งส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และคุณภาพในการจัดและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

วิภา ทองหง่า (2554, หน้า 35) กล่าวว่า หลักการบริหารวิชาการเป็นหัวใจ สำคัญของสถานศึกษา โรงเรียนจะมีคุณภาพขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการเป็นส่วน สำคัญ ดังนั้นในการบริหารงานวิชาการผู้บริหารจำเป็นต้องมีหลักการในการบริหารงาน ด้านนี้ต้องมีประสิทธิภาพ มีเทคนิค กระบวนการ มีความเข้าใจ รวมถึงการมีเป้าหมาย ของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

สรุปได้ว่า หลักในการบริหารวิชาการ คือการบริหารที่ยึดหลักประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ส่วนการบริหารงานบุคคล คือ ครูต้องใช้หลักในการกระจายอำนาจให้ บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบร่วมกันลดหลั่นกันไปตามหน้าที่แต่ละคน โดยผู้บริหารโรงเรียนต้องใช้วิธีประชาธิปไตยในการดำเนินการ ผู้บริหารคอยกระตุ้นให้ครู มีความกระตือรือร้นขยันขันแข็งสอนอย่างมีทักษะกระบวนการ เพื่อส่งผลต่อการเรียนรู้ ของนักเรียนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สนใจค้นหาความรู้อยู่เสมอเสมอ ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีกับบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะทำให้องค์กร มีการพัฒนาเจริญก้าวหน้าบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและปรับปรุงการเรียน การสอนให้ดีขึ้น ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผนการพัฒนาการเรียนการสอน การวัดประเมินผลเพื่อให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายหลักสูตรในระดับชาติ ระดับสถานศึกษา และจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับชาติ ซึ่งการที่จะบรรลุจุดมุ่งหมายในระดับต่างๆ ได้นั้น งานวิชาการจะต้องมีขอบข่ายงานในการนำไปปฏิบัติ ซึ่งได้มีนักการศึกษา นักวิชาการและหน่วยงานภาครัฐต่างได้กำหนดขอบข่ายงานวิชาการไว้อย่างหลากหลาย และแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากนักวิชาการและหน่วยงานเหล่านั้นต่างได้มีการวิเคราะห์ ภารกิจและปรัชญาหรือความเชื่อขององค์กร ได้แก่

กุลชญา เทียงตรง (2550, หน้า 210) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการมี 12 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การ พัฒนาสื่อการเรียน 4) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 5) การวิจัยเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

7) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 8) การนิเทศการศึกษา 9) การแนะแนวการศึกษา 10) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 11) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน และ 12) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า10-30) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ มี 12 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาสื่อการเรียน 4) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 5) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 6) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 7) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 8) การนิเทศการศึกษา 9) การแนะแนวการศึกษา 10) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 11) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน และ 12) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

ฐิติมา สุวรรณ (2550, หน้า 5) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการ มี 12 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนา แหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่นและ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

มยุเรศ โคตรชมพู (2550, หน้า 21) กล่าวว่า ขอบข่ายของงานวิชาการ มี 12 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) การแนะแนวการศึกษา 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 6) ได้กำหนดข่าย

การบริหารวิชาการตามคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพุทธศักราช 2542 ประกอบด้วย 17 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหรือการให้ความเห็น เกี่ยวกับการพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการ เรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผล และดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมแหล่ง เรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและ สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติ เกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ใน สถานศึกษา และ 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553, หน้า 3-4) กล่าวว่า ขอบข่ายของงาน วิชาการมี 4 ด้าน คือ 1) การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ เป็นการวางแผนพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดการล่วงหน้าเกี่ยวกับการเรียนการสอน ได้แก่ แผนปฏิบัติงานวิชาการ โครงการสอน บันทึกการสอน 2) การจัดการดำเนินงานเกี่ยวกับการ เรียนการสอน ได้แก่ การจัดทำตารางสอน การจัดชั้นเรียน การจัดครูเข้าสอน การจัด แบบเรียน การปรับปรุงการเรียนการสอน 3) การบริหารการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดสื่อการเรียนการสอน การจัดห้องสมุด และการนิเทศการสอน และ 4) การวัด และประเมินผล เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบและวิเคราะห์ผลการเรียน

โสภา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 26) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงาน วิชาการมี 12 ด้าน คือ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ 3) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 4) การวิจัยเพื่อพัฒนา คุณภาพการศึกษา 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) การ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้ 7) การนิเทศการศึกษา 8) แนะนำการศึกษา 9) การพัฒนา ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน 11) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่น 12) การส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัด การศึกษา

มณูญ เชื้อชาติ (2554, หน้า 25) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารวิชาการ มี 5 ด้าน คือ 1) การบริหารหลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) การวัดและประเมินผล 4) การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ และ 5) การบริหารงานวิจัย

วิภา ทองหง่า (2554, หน้า 23) กล่าวว่า ขอบข่ายงานวิชาการ มี 12 ด้าน คือ 1) การบริหารและการพัฒนาหลักสูตร 2) บทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารงานวิชาการ 3) การจัดงานวิชาการในสถานศึกษา 4) การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ 5) นักเรียนกับการเรียนรู้ 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 7) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรม 8) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 9) การนิเทศภายในสถานศึกษา 10) การวัดและประเมินผล 11) การประกันคุณภาพการศึกษา 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการ

ดิษย์ชัย แก่นท้าว (2556, หน้า 137) กล่าวว่า ขอบข่ายการบริหารงาน วิชาการมี 15 ด้าน คือ 1) การร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) กระบวนการความร่วมมือของบุคลากรในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ 3) การปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน 4) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 5) การพัฒนา กระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 8) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 9) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 10) การนิเทศการศึกษา 11) การแนะแนวการศึกษา 12) การ พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 13) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ ชุมชน 14) การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 15) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถานบันอื่นที่จัดการศึกษา

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ มีดังนี้

ฐิติมา สุวรรณ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพการบริหาร วิชาการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิจิตรเขต 1 มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการ วิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อ การศึกษา 5) ด้านการนิเทศภายในมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และ 6) ด้านการส่งเสริม และสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัด

การศึกษา

ดวง สุวรรณเกิดผล (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการตามแนวปฏิรูปการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 2 มี 8 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 4) ด้านการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 5) ด้านการพัฒนาและใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา 6) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 7) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และ 8) ด้านการส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ

วรรณรัตน์ ทายิตา (2551, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องสภาพและปัญหาการบริหารวิชาการของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่นเขต 4 มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านที่มีการบริหารวิชาการ 2) ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 3) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา 4) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5) ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รองลงมาคือ 6) ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา และ 7) ด้านการพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

สมคิด มานะคิด (2554, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนในทัศนะของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปราจีนบุรี มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ด้านนิเทศการเรียนการสอน 3) ด้านจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และ 4) ด้านหลักสูตร

นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการศึกษาอีกหลายท่านที่ได้กล่าวถึงงานวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาทบทวนเอกสารเพื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

คะนิง ภูศักดิ์ (2554, หน้า 101-102) กล่าวว่า การพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาตามขอบข่ายงานวิชาการ ได้แก่ 1) แนวทางการพัฒนาบุคลากร 2) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 3) การพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ 4) การวัดและประเมินผล 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 8) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และ 9) การวางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการ

Owen R.G. (2001) กล่าวว่า ภาระงานวิชาการ ประกอบด้วย 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 3) การวางแผน

เกี่ยวกับวิชาการ 4) การนิเทศการศึกษา 5) งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน 4) งานจัดครู
เข้าสอนการบริหารบุคลากร 5) งานกิจกรรมนักเรียน 6) การจัดหาทุนการพัฒนาข้อมูล
นักเรียน

Sergiovanni and Other (1980) กล่าวว่างานวิชาการมีขอบข่าย ประกอบด้วย
1) การตั้งปรัชญาการศึกษาขึ้นมาเพื่อปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว 2) การจัดทำ
โครงการทางการศึกษาต่างๆ 3) การจัดให้มีการประเมินผลหลักสูตรและมีการเรียนการ
สอน 4) การสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงและ 5) การจัดหา
วัสดุสำหรับการเรียน การสอน

Faber and Shearon (1970) กล่าวว่างานวิชาการมีขอบข่าย ประกอบด้วย
1) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผล
ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน 4) การนิเทศการศึกษา 5) การส่งเสริมครู
ประจำการและการตั้งปรัชญาการศึกษาและ 6) การตั้งวัตถุประสงค์การบริหาร

Miller (1965) กล่าวว่า งานวิชาการมีขอบข่าย 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) การจัด
โปรแกรมเรียน 2) การปฏิบัติตามโปรแกรม 3) การติดตามการเรียนการสอน และ 4) การ
จัดบริการการสอนจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายการ
บริหารงานวิชาการ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบ ดังตาราง 1

จากตาราง 1 แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ 34 องค์ประกอบและเมื่อวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า บางองค์ประกอบของหน่วยงานและนักวิชาการมีความคิดเห็นที่คล้ายคลึงกัน แต่บางองค์ประกอบก็มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเกิดจากความเชื่อในปรัชญาที่แตกต่างกันนั่นเอง แต่เมื่อศึกษาในรายละเอียดขององค์ประกอบของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ในแต่ละองค์ประกอบเหล่านั้นมีความคล้ายคลึงกัน หากมีการจัดหมวดหมู่ องค์ประกอบที่มีเนื้อหาสาระหรือกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติคล้ายกันก็จะไม่สับสนและจะส่งผลดีต่อการจัดองค์ประกอบของงานวิชาการในโรงเรียน สะดวกต่อการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาของแต่ละองค์ประกอบยึดตามความถี่ของ แหล่งข้อมูลที่มีความถี่ตั้งแต่ 11ความถี่ขึ้นไป จึงได้ 12 องค์ประกอบเรียงตามลำดับความถี่ เมื่อนำมาใช้ในการหาองค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน ได้ดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา
- 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ภายในสถานศึกษา
- 10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน
- 11) การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น และ
- 12) การส่งเสริมและ สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุ วังค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารายละเอียดมีดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.1 ความหมายของหลักสูตรสถานศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

Flanklim Rovvit (1974, p. 4) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง ประมวล เหตุการณ์ทั้งปวงที่ครูผู้สอนให้แก่ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิต เพื่อเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

Oliva (1992, p. 5-6) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง สิ่งที่ใช้สอน ในโรงเรียน ชุดวิชาที่เรียน เนื้อหา โปรแกรมการเรียน ชุดของสิ่งที่ใช้ในการเรียนการสอน ลำดับของกระบวนการวิชา จุดประสงค์ที่นำไปปฏิบัติ กระบวนการวิชาที่ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งภายในและ

ภายนอกโรงเรียนที่โรงเรียนเป็นผู้จัด ทุกสิ่งที่กำหนดขึ้นโดยบุคคลในโรงเรียน ลำดับของกิจกรรมในโรงเรียนที่ดำเนินการโดยผู้เรียนและประสบการณ์ของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งเกิดจากระบบการจัดการของโรงเรียน

กมล ภูประเสริฐ (2547, หน้า 35) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะและเจตคติ ค่านิยม พัฒนานักเรียนในทุกๆ ด้านและเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ยั่งยืนก้าวหน้า บุคคลที่นำพาส่งเหล่านี้ให้ประสบผลสำเร็จก็คือครูนั่นเอง

กัลยมน อินทุสุต (2547, หน้า 58) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง การ จัดมวลงประสบการณ์ที่มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการอย่างยิ่ง เป็นการกำหนด ทิศทางในการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จโดยที่ต้องนำมาวิเคราะห์ให้เหมาะสมกับ สภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมถึงค่านิยมของสมัยนั้นๆ ซึ่งจะเป็นหลักสูตรแบบใดก็ ต้องมีการพัฒนาอยู่เสมอ ผู้บริหารจึงควรมีความเข้าใจหลักสูตรอย่างถ่องแท้

ดำรง ศิริภักดี (2548, หน้า 28) กล่าวว่า หลักสูตร หมายถึง มวลง ประสบการณ์และกิจกรรม ทั้งในและนอกโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ในการดำรงชีวิตที่ดี

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ และกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปฏิบัติงานตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาชั้น พื้นฐาน สอดคล้องกับ คู่มือการปฏิบัติงานข้าราชการครู (2552, หน้า 9) กล่าวว่า ควร จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเป็นของตนเอง โดยจัดให้มีการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้ เองให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนา นักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และจัดให้มีวิชาต่างๆ ครบถ้วนตามหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ

โสภา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 27) กล่าวว่า การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษา จะทำให้เกิดความรอบคอบ มั่นใจในกระบวนการใช้หลักสูตร ตลอดจนจนเป็น การตรวจสอบสาระการเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตร และเป็นการเตรียม ความพร้อมที่ดี ที่จะนำไปสู่การใช้หลักสูตรที่มีประสิทธิภาพส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

นงนุช อัสสัมภินวงศ์ (2553, หน้า 29) กล่าวว่า หลักสูตร

หมายถึง สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในระบบการศึกษา เพราะหลักสูตรเปรียบเสมือนเป็นหัวใจในการดำเนินงานการจัดการศึกษา จะเป็นไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับหลักการของหลักสูตรเป็นสำคัญ เพราะหลักสูตรเป็นที่รวมจุดหมายโครงสร้างอัตราเวลาเรียนเนื้อหาและกิจกรรมต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันทั้งหมด เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน ทั้งผู้บริหาร โรงเรียนครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องตลอดจนผู้ปกครองควรมีความรู้เรื่องหลักสูตรให้ถ่องแท้ เพื่อจะก่อให้เกิดประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง การจัดทำ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง วิจัยและพัฒนาหลักสูตรขึ้นใช้เองโดยให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการและให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดทำหลักสูตรที่มุ่งเน้นพัฒนานักเรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.2 ความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา

นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของหลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่

Marsh (1997, p. 8) กล่าวว่า ผู้ที่จะจัดทำหลักสูตรให้แก่โรงเรียนมาจากหลายแหล่ง จากบุคลากรในโรงเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียน ผู้เชี่ยวชาญจากสถาบันอุดมศึกษากลุ่มบุคคลจากอุตสาหกรรมและชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจนถึงนักการเมือง การที่บุคคลของสถานศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยเฉพาะผู้บริหารและครูผู้สอน จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องดังกล่าวเข้าถึงและเข้าใจ ความสำคัญ ทิศทางของหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างแท้จริง เพราะได้มีการอภิปราย การตรวจสอบ และการหาข้อยุติอย่างรอบคอบ เป็นที่แน่ชัดว่าการจัดการเรียนการสอนของครูที่ดำเนินตามหลักสูตรที่ตนมีส่วนร่วมสร้างขึ้นเอง จะทำให้การจัดการเรียนการสอนสนองความต้องการของผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากกว่าการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่มีผู้กำหนดมาให้เรียบร้อยแล้ว

Sturman (1989, p.20) ได้สรุปถึงประโยชน์หรือข้อดีของการกระจายอำนาจทั้งการบริหารจัดการและการพัฒนาหลักสูตรไปสู่สถานศึกษาไว้ ดังนี้

1. มีความสามารถที่จะตัดสินใจให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของท้องถิ่นได้ดีขึ้น
2. มีศักยภาพที่จะสร้างความกระตือรือร้นระหว่างผู้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. มีศักยภาพที่จะส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย

ได้ดีขึ้น โดยชักจูงการตั้งให้บุคลากรเข้าร่วมกิจกรรมการตัดสินใจมากขึ้น

4. มีศักยภาพในการส่งเสริมให้เกิดโครงสร้างการทำงานที่มีลักษณะเป็นนวัตกรรมมากขึ้น
5. มีประสิทธิภาพในการจัดการศึกษามากขึ้น หลีกเลียงหรือลดการใช้โครงสร้างการทำงานแบบเดิมลง
6. มีศักยภาพในการนำทรัพยากรของรัฐมาใช้ เพื่อให้เกิดการตอบสนองความต้องการที่เหมาะสมมากขึ้น
7. ลดความขัดแย้งของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ
8. เปิดโอกาสให้กลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วม
9. ส่งเสริมการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นวัตถุวิสัย

สรุปได้ว่า หลักสูตรสถานศึกษามีความสำคัญเพราะเป็นเครื่องมือของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องอำนวยการ ควบคุม ดูแล กำกับ และติดตามประเมินผล ให้เป็นไปตามนโยบายการจัดการศึกษาของรัฐ และเป็นแผนการปฏิบัติงาน หรือเครื่องชี้นำทางการปฏิบัติงานของครู เพราะหลักสูตรจะเสนอแนะจุดมุ่งหมาย การจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และการประเมินผล ซึ่งครูควรปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

1.3 ขอบข่ายการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 9-10) กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีดังนี้

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2551 และกรอบสาระการเรียนรู้ที่พัฒนาโดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ศึกษาศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและภูมิภาค ตลอดจนข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น
3. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสถานภาพสถานศึกษา เพื่อร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจเป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย รวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษา
4. ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นของกลุ่มสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หรือมาตรฐานการเรียนรู้ของกลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการและกรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ปฏิบัติงานตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

6. ขอความเห็นชอบใช้หลักสูตรสถานศึกษาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาตามแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 โดยจัดทำสาระการเรียนรู้ การกำหนดค่าน้ำหนักและเวลาเรียนช่วงชั้นที่ 1-3 การกำหนดรหัสวิชาและการกำหนดระดับผลการเรียน

8. การบูรณาการภายในและระหว่างสาระการเรียนรู้/การบูรณาการเฉพาะเรื่องตามลักษณะสาระการเรียนรู้/การบูรณาการที่สอดคล้องกับวิถีของผู้เรียน

9. ประเมินผลการใช้หลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
สรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาเมื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบแล้วพบว่า มี 7 องค์ประกอบย่อย คือ

1. ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานสาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคมชุมชนและท้องถิ่น

2. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมและประเมินสภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ภารกิจเป้าหมายคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายรวมทั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่างๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและคุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

4. นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม

5. นิเทศเพื่อการพัฒนาการใช้หลักสูตรภายในสถานศึกษา

6. ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตร

7. ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามความเหมาะสม

2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้

2.1 ความหมายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

นักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ กมล ภูประเสริฐ (2547, หน้า 5) กล่าวว่า งานการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ การรวบรวม วิเคราะห์และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การกำหนด การเตรียมการและการจัดหาสื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์ เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน การกำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชา การจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน การควบคุมดูแล และส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ การร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2548, หน้า 11) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นการใช้พลังงานทางสมองของตนในการนำเอาข้อมูล ความรู้ ประสบการณ์ต่างๆ ที่มีอยู่มาจัดวางอย่างเหมาะสม เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ เช่น การตัดสินใจเลือกใช้สิ่งที่ดีที่สุด นอกจากนี้ยังได้รับการพัฒนาทักษะและกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้ฝึกทักษะจากการสร้างชิ้นงาน การคิด การรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าใฝ่เรียนรู้ ใฝ่รู้อย่างเต็มศักยภาพ ได้เรียนรู้ด้วยวิธีที่หลากหลาย ได้ฝึกคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ เรียนรู้ตามสภาพจริง สามารถเชื่อมโยงความรู้ ประสบการณ์สู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จากกระบวนการเรียนรู้ บูรณาการที่ชัดเจนและเมื่อผู้เรียนรู้สร้างสิ่งใหม่สิ่งหนึ่งขึ้นมา ก็หมายถึงการสร้างความรู้ขึ้นในตนเองและความรู้นี้จะอยู่คงทนและจะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นเข้าใจความคิดของตนได้ดีและจะเป็นฐานให้สามารถสร้างความรู้ใหม่ต่อไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ทศนา แหมมณี (2548, หน้า 145) กล่าวว่า คนทุกคนมีความสนใจ ใฝ่รู้อย่างเป็นธรรมชาติ หากได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและได้รับการฝึกฝนทักษะที่จำเป็นต่อการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ผู้เรียนจะสามารถเรียนรู้ในสิ่งที่สนใจได้ตลอดชีวิต

สุพัตรา ชาติบัญญัติ (2548, หน้า 90) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้เป็นการสร้างทรัพยากรให้มีคุณค่ามีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ พัฒนาปรับปรุงองค์ความรู้ให้สามารถนำไปใช้ในชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัยแล้วเกิดองค์ความรู้ใหม่ สามารถเรียนรู้สิ่งที่ตนสนใจและมีพื้นฐานอยู่แล้วตลอดชีวิตทุกคนมีมิตรภาพที่ดีต่อกันก็จะ

เป็นการเรียนรู้ตลอดมา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550, หน้า 40) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกระทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการไปตามเป้าหมายของหลักสูตรที่ต้องการนั้นแสดงให้เห็นว่าหลักสูตรมีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่โรงเรียนจะต้องทำการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางการปฏิรูปการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 10) กล่าวว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ต้องให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนผู้ที่มีความสามารถพิเศษและผู้ที่มีความบกพร่องหรือด้อยโอกาส โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง สร้างสถานการณ์ตัวอย่าง

โสภา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 35) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนสัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมให้ครูมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการการเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดกระบวนการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.2 ความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

นักวิชาการได้กล่าวถึงการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ไว้ ได้แก่

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 36) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาโดยมุ่งให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นเพื่อเป็นการเตรียมการรองรับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านเทคโนโลยี สังคม เศรษฐกิจและการเมือง ทั้งนี้ได้ให้ความสำคัญสูงสุดในกระบวนการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้

ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองและรู้จักแสวงหาความรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การเรียนรู้ในมาตรา 24 ได้กำหนดให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ
6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ เพื่อให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างได้ผลดี การเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางจึงควรมีหลักในการจัดระบบการเรียนการสอนเป็นงานสำคัญยิ่งในการบริหารโรงเรียน ผลของการจัดระบบการเรียนการสอนจะเป็นเครื่องชี้ผลสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน

สุพจน์ อริยะจักร์ (2548, หน้า 90-91) ได้ศึกษาการพัฒนาการบริหารงานวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนวัดปากคลองสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอป่าซางจังหวัดลำพูน พบว่า โรงเรียนควรใช้กระบวนการบริหารจัดการคุณภาพที่ทำให้บุคลากรทุกฝ่ายทั้งในและนอกสถานศึกษาร่วมกันกำหนดเป้าหมายและวิธีการแล้ววางแผนโดยการประชุมคณะครูคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครอง เพื่อหาข้อมูลสภาพปัจจุบันตลอดถึงแนวทางและหลักเกณฑ์ต่างๆ ที่จะนำมาปฏิบัติในการพัฒนาการเรียนการสอน สำหรับการปฏิบัติตามแผนควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการรับผิดชอบและกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน หลังจากได้ปฏิบัติงานแล้วในแต่ละภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษาควรมีการตรวจสอบโดยการประเมินผลโดยใช้เครื่องมือ

การตรวจสอบที่เหมาะสม เมื่อพบจุดเด่นหรือจุดด้อยจะต้องนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อพัฒนาให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายต่อไป

ธนภัทร จงหมุ่ง (2549, หน้า 88-89) ได้ศึกษาบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ส่งเสริมให้ครูที่ปฏิบัติการสอนพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดสรรวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้อันเลือกใช้วิธีการประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกัน ใช้แฟ้มสะสมงานประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน สำหรับปัญหาที่พบคือขาดงบประมาณในการดำเนินการพัฒนาบุคลากร วัสดุสื่อและอุปกรณ์มีราคาแพงไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้เรียน ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการนิเทศภายในไม่ต่อเนื่อง ผู้บริหารสถานศึกษาบางส่วนไม่มีความรู้เกี่ยวกับการประเมินผลการเรียนรู้

โสภา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 45) กล่าวว่า การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับเด็กและเด็กได้ปฏิบัติมากที่สุด การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและเด็กทำร่วมกัน ถ้าจะแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ การเรียนเป็นกิจกรรมที่เด็กทำและการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูทำ แต่ในทางปฏิบัติแล้วทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อมๆ กัน จึงเรียกรวมกันว่าการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตร กล่าวคือ ครูและนักเรียนร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยมีเด็กเป็นศูนย์กลางของความสนใจ นั่นคือ เป็นกิจกรรมของเด็กโดยเด็กและเพื่อเด็ก ครูเป็นผู้ดำเนินการให้กิจกรรมเป็นไปตามแนวทางตามที่แผนการสอนและคู่มือเสนอแนะไว้เด็กเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ มากที่สุด

สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีการสอนที่ถูกต้องตลอดจนมีการอำนวยความสะดวกเพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพหลักที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนควรจัดความรู้และคุณสมบัติอื่น ๆ ที่ต้องการให้แก่ผู้เรียนได้ทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติเนื้อหาที่สอนยืดหยุ่นตามเหตุการณ์สภาพท้องถิ่นและความสนใจของผู้เรียนกระบวนการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นเป็นสำคัญ

2.3 ขอบข่ายการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

นักวิชาการได้กล่าวถึงแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ได้แก่

กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 36) กล่าวว่า แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระการเรียนรู้ โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง การส่งเสริมให้รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน ปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม ทั้งนี้โดยจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้และการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเครือข่ายผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นมามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม

3. จัดให้มีสารสนเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่างๆ โดยเน้นการนิเทศที่น้อมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร เช่น นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกัน หรือแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสม

4. ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 10-11) กล่าวว่า แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมตามสาระและหน่วยการเรียนรู้แบบบูรณาการ โดยวิเคราะห์หลักสูตรและเนื้อหาสาระ มาตรฐานการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังและออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและจัดเตรียมสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน

2. จัดกระบวนการเรียนรู้ให้ยืดหยุ่นตามความเหมาะสม โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน ตลอดจนผู้ที่มีความสามารถพิเศษและผู้ที่มีความบกพร่องหรือด้อยโอกาส โดยฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้ เพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน การเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง สร้างสถานการณ์ ตัวอย่าง

3. ส่งเสริมให้ผู้เรียนรักการอ่านและใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การผสมผสานความรู้ต่างๆ ให้สมดุลกัน
 4. ปลุกฝังผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมที่ดีงาม มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรม
 5. จัดบรรยากาศ สิ่งแวดล้อม แหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้
 6. นำภูมิปัญญาท้องถิ่นและประสานความร่วมมือเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสม เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ
 7. จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ โดยเป็นการนิเทศที่ร่วมมือช่วยเหลือกันแบบกัลยาณมิตร นิเทศแบบเพื่อนช่วยเพื่อน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกันของบุคลากรภายในสถานศึกษา
 8. ส่งเสริมให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ (การวิจัยในชั้นเรียน)
 9. ส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ อย่างหลากหลายและต่อเนื่อง เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
 10. จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ จัดกิจกรรมแนะแนว โดยจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ แบบบันทึก และจัดทำสื่อ ให้คำปรึกษาการแก้ไขข้อบกพร่องและพัฒนาตนเองและให้คำปรึกษา การศึกษาต่อและแนะนำอาชีพ จัดกิจกรรมนักเรียน โดยสนับสนุนเกื้อกูลตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เช่น โครงการ ส่งเสริมความถนัด ความสนใจ ความสามารถ ความต้องการของผู้เรียน เช่น ชมรมทางวิชาการส่งเสริมการทำประโยชน์ต่อสังคม เช่น กิจกรรมลูกเสือ ยุวกาชาด ส่งเสริมการฝึกทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม จัดกิจกรรมการเรียนรู้และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ จัดทำแผนการจัดการกิจกรรม แบบบันทึก รายงานผล
- สรุปได้ว่า การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เมื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบแล้ว พบว่ามี 10 องค์ประกอบย่อย คือ
1. จัดการเรียนการสอนให้ยืดหยุ่นตามเหตุการณ์และสภาพท้องถิ่น พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม
 2. จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้สอดคล้องกับความสนใจและสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนและให้โอกาสเท่าเทียมกันในการ

พัฒนาตนเองตามความเหมาะสม

3. จัดการเรียนรู้การสอนให้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงหรือบูรณาการทั้งภายในกลุ่มประสบการณ์และระหว่างกลุ่มประสบการณ์ให้มากที่สุด
4. จัดการเรียนรู้การสอนโดยเน้นกระบวนการเรียนรู้กระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์และกระบวนการกลุ่ม
5. จัดการเรียนรู้การสอนโดยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงมากที่สุดและเน้นให้เกิดความคิดรวบยอดในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ
6. จัดให้มีการศึกษาติดตามและแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง
7. ให้สอดคล้องการอบรมด้านจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนการสอนและกิจกรรมต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ
8. การเสริมสร้างค่านิยมที่ระบุไว้ในจุดหมายต้องปลูกฝังค่านิยมที่เป็นพื้นฐานเช่นซื่อสัตย์ประหยัดอดทนรับผิดชอบ ฯลฯ ควบคู่ไปด้วย
9. จัดสภาพแวดล้อมและสร้างสรรค์บรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิบัติจริงของผู้เรียน
10. การกำหนดกรอบนโยบาย การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติงานวิชาการ การจัดทำแผนงานวิชาการ การติดตามและประเมินผลงานวิชาการ และการจัดทำข้อมูลนักเรียน

3. การวัดผลและประเมินผลการศึกษา

3.1 ความหมายการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

นักวิชาการได้ให้ความหมายของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา ได้แก่ โสภกา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 36) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการด้านการวัดผลและเทียบโอนผลการเรียนของนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง การที่ผู้บริหารประชุมชี้แจงให้ครูเข้าใจ จัดหาเอกสาร คู่มือครู และระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผล ส่งเสริมและอำนวยความสะดวก ให้ครูสร้างแบบทดสอบที่หลากหลายทั้งก่อนระหว่าง และหลังเรียน กำกับติดตามการปฏิบัติงาน

อุษณีย์ โพธิสุข (2553, หน้า 40) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลในระบบการศึกษาที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุดต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ได้แก่ 1) การสะท้อนศักยภาพและตัวตนที่แท้จริงของเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญา

ตลอดจนจุดเด่น จุดด้อยของเด็ก คำนี้ถึงพัฒนาการที่ต่อเนื่องของผู้เรียน 2) การวัดและประเมินผลที่มีขั้นตอน มีระบบการมีส่วนร่วมของผู้เรียน กระบวนการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย และกระบวนการวัดและประเมินผลที่มีข้อมูลจากผลงาน ผลการเรียนรู้ พัฒนาการทางการเรียนรู้ พฤติกรรมที่แสดงออกของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการศึกษา หมายถึง การกำหนดระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลประเมินผลของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการวัดผลและประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สารการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3.2 ความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและประเมินผลมีความสำคัญและจำเป็นในกระบวนการเรียนการสอนเพราะจะช่วยให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

1. เพื่อปรับปรุงการสอนของครูทำให้ครูทราบว่าผลการสอนของตนเป็นอย่างไรจะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น
2. เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนให้นักเรียนได้ทราบว่าตนเองเก่งอ่อนอย่างไร และครูทราบว่าเด็กคนไหนเก่งอ่อนแค่ไหนจะได้แก้ไขปรับปรุงเป็นรายๆ ไป
3. เพื่อปรับปรุงระบบการบริหารในโรงเรียนทำให้ทราบสภาพที่แท้จริงของหลักสูตรแผนการสอนและบันทึกการสอนที่นำมาสู่การปฏิบัติว่าประสบปัญหาอย่างไรตรงไหนควรจะทำแก้ไขหรือพัฒนาต่อไป
4. เพื่อเป็นข้อมูลทางการศึกษาทั่วไป เช่น เพื่อแสดงผลการเรียนรู้จบหลักสูตรและเป็นหลักฐานที่ให้ผู้ปกครองได้ทราบ
5. การวัดผลและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล มี 3 ขั้นตอน ได้แก่

5.1 การประเมินผลก่อนเรียน เพื่อช่วยให้ครูได้ทราบความสามารถของแต่ละคน เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาตัดสินว่าจะมีความสามารถเพียงพอในการศึกษาต่อหรือไม่หากไม่เพียงพออาจทำการปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นได้

5.2 การประเมินผลระหว่างเรียน เมื่อมีการสอนไประยะหนึ่งควรจะได้มีการประเมินผลนักเรียนตามจุดประสงค์ของวิชาเหล่านั้น เพื่อจะได้ทราบว่ามีความรู้พอที่จะก้าวหน้าไปข้างหน้าหรือยัง

5.3 การประเมินผลหลังเรียน เป็นการประเมินผลครอบคลุมจุดประสงค์ต่างๆ หลายจุดประสงค์ เพื่อตัดสินความสามารถว่าตั้งแต่ต้นจนบัดนี้นักเรียนมี

ความสามารถตามจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมต่างๆ มากน้อยเพียงใดสำหรับ

3.3 ขอบข่ายทางการปฏิบัติการวัดผล ประเมินผลการศึกษา

นักวิชาการได้อธิบายถึงแนวทางการปฏิบัติการวัดผล ประเมินผลการศึกษา
ได้แก่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 18-19)

อธิบายขอบข่ายการวัดผลและประเมินผลไว้ ดังนี้

1. กำหนดระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาตาม
หลักสูตรสถานศึกษาโดยให้สอดคล้องกับนโยบายระดับประเทศ
2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดและ
ประเมินผลของสถานศึกษา
3. วัดผล ประเมินผล เทียบโอนประสบการณ์ ผลการเรียนและ
อนุมัติผลการเรียน
4. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนทุกช่วงชั้นและจัดให้มีการซ่อม
เสริมกรณีที่มีผู้เรียนไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน
5. จัดให้มีการพัฒนาเครื่องมือในการวัดและประเมินผล
6. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอน
ผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิง ตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียน
การสอน
7. ผู้บริหารสถานศึกษาอนุมัติผลการประเมิน การเรียนด้านต่างๆ
รายปี/รายภาค และตัดสินผลการเรียนการผ่านช่วงชั้นและจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน
8. การเทียบโอนผลการเรียนเป็นอำนาจของสถานศึกษาที่จะแต่งตั้ง
คณะกรรมการดำเนินการเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการ ได้แก่ คณะกรรมการเทียบระดับ
การศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบและตามอัธยาศัย คณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน
และเสนอคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการพร้อมทั้งให้ผู้บริหารสถานศึกษา
อนุมัติการเทียบโอน

สรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการศึกษา เมื่อสังเคราะห์
เป็นองค์ประกอบแล้ว พบว่ามี 6 องค์ประกอบย่อย คือ

1. กำหนดระเบียบแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผลและ
ประเมินผลของสถานศึกษา

2. จัดทำเอกสารหลักฐานการศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบการวัดผลและประเมินผล
3. ส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการเรียนรู้การสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริงจากกระบวนการปฏิบัติและผลงาน
4. จัดให้มีการเทียบโอนความรู้ทักษะประสบการณ์และผลการเรียนจากสถานศึกษาอื่น สถานประกอบการ และอื่นๆ ตามแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด
5. พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินผลให้ได้มาตรฐาน
6. จัดระบบสารสนเทศด้านการวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนเพื่อใช้ในการอ้างอิงตรวจสอบและใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอน

4. การนิเทศการศึกษา

4.1 ความหมายของการนิเทศการศึกษา

นักวิชาการหลายคนให้ความหมายของการนิเทศการศึกษา ได้แก่ Glickman (1981, p.27) กล่าวว่า การนิเทศเป็นแนวความคิดเกี่ยวกับงานและหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการสอนในเรื่องหลักการจัดครูเข้าสอน การจัดสื่อการสอน สิ่งอำนวยความสะดวก การเตรียมและพัฒนาครู การประเมินผลการเรียนการสอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 20) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาช่วยเหลือและความร่วมมือกับครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของบทเรียนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา

รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2550, หน้า 9) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึงกิจกรรมทุกอย่างที่ดำเนินการไปเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษามีความหมายกว้างกว่าการแนะนำชี้แจงในการจัดการเรียนการสอน แต่รวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งจะส่งเสริมคุณภาพการทำงานของบุคลากรทางการศึกษา เช่น การจัดอบรมสัมมนา การผลิตวารสารทางการศึกษาเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ร่วมงาน เป็นต้น นอกจากนี้การนิเทศภายในสถานศึกษายังรวมถึง การนิเทศที่มีการริเริ่มและจัดดำเนินการโดยบุคลากรภายในสถานศึกษา โดยจัดตามความต้องการและความจำเป็น

หรือเป็นการดำเนินงาน กระบวนการ กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นภายในสถานศึกษา

โสภกา วงษ์นาคเพ็ชร์ (2553, หน้า 48) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา เป็นกระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารและครูในสถานศึกษาเพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน แนะนำซึ่งกันและกันในการพัฒนาปรับปรุงประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่ต้องการ ซึ่งเทคนิคการนิเทศนั้นสามารถทำให้หลากหลายเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการพัฒนาของแต่ละสถานศึกษา แต่กระบวนการนิเทศภายในสถานศึกษานั้นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาต่อไป

วิภา ทองหง่า (2554, หน้า 30) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นความพยายามทุกวิถีทางของผู้บริหารโรงเรียน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่จะช่วยเหลือปรับปรุงและพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพ โดยการร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้เหตุผลในการพัฒนาการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความหมายที่มุ่งพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนโดยมาจากบุคคลภายนอกโรงเรียน การนิเทศภายในโรงเรียนที่มุ่งจะพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนซึ่งหมายถึงความพยายามของผู้ที่อยู่ในโรงเรียน ตั้งแต่ผู้บริหารงานลงไปในพื้นที่ที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพและผลขั้นสุดท้ายคือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบ เพื่อการนำสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาร่วมกัน การกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายใน การควบคุมและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ การร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากกระบวนการจัดการเรียนการสอน

4.2 ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา

มีนักวิชาการที่กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการศึกษา ได้แก่

กรองทอง จิรเดชากุล (2550, หน้า 4) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการนิเทศการศึกษา ดังนี้ 1) เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานใกล้เคียงกัน 2) ปริมาณศึกษานิเทศก์ไม่เพียงพอกับความต้องการของครูและสถานศึกษา 3) บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ ความสามารถ มีความคุ้นเคยและใกล้ชิดปัญหา

มากที่สุด 4) บรรยากาศในการนิเทศมีความเป็นกันเองและสามารถปฏิบัติงานนิเทศได้อย่างต่อเนื่องการนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องดำเนินงานให้เป็น ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

4.3 ขอบข่ายการนิเทศการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 38) ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการนิเทศภายในสถานศึกษา ดังนี้

1. จัดกระบวนการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา
2. ดำเนินการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนในรูปแบบหลากหลายเหมาะสมกับสถานศึกษา
3. ประเมินผลการจัดระบบและกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษา
4. ติดตามประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อพัฒนาระบบและกระบวนการนิเทศงานวิชาการและการเรียนการสอนของสถานศึกษา
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์จัดระบบนิเทศการศึกษาภายในสถานศึกษากับสถานศึกษาอื่นหรือเครือข่ายการนิเทศการศึกษาภายในเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 20) กล่าวเกี่ยวกับการจัดระบบนิเทศการศึกษา ดังนี้

1. สร้างความตระหนักให้แก่ครูและผู้เกี่ยวข้องให้เข้าใจกระบวนการนิเทศภายในว่าเป็นกระบวนการทำงานร่วมกันที่ใช้เหตุผลการนิเทศเป็นการพัฒนาปรับปรุงวิธีการทำงานของแต่ละบุคคลให้มีคุณภาพ การนิเทศเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร เพื่อให้ทุกคนเกิดความเชื่อมั่นว่า ได้ปฏิบัติถูกต้อง ก้าวหน้าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนและตัวครูเอง
2. จัดการนิเทศภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ทัวถึงและต่อเนื่องเป็นระบบและกระบวนการ
3. จัดระบบนิเทศภายในสถานศึกษาให้เชื่อมโยงกับระบบนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่ง

ที่จะต้องดำเนินงานให้เป็น ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษาให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร

5. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

5.1 ความหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการที่ให้ความหมายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ (2550) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวด 4 มาตรา 22 ว่าการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และใน มาตรา 24 วรรค 5 ได้กำหนดให้ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ มาตรา 26 ให้สถานศึกษาจัดการประเมินผู้เรียนโดยพิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน ความ ประพฤติ การสังเกตพฤติกรรมกรรมการเรียน การร่วมกิจกรรมและการทดสอบควบคุมไปใน กระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสมของแต่ละระดับและรูปแบบการศึกษา และ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนาและจัดทำหลักฐานให้เป็นปัจจุบันให้ครูนำผลมาวิเคราะห์ และสรุปผลเป็นแผนภูมิเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนปรับปรุงในปีการศึกษา อันเป็น การพัฒนาคุณภาพการศึกษาระบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการ ส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ การศึกษา

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา หมายถึง การทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่าง ของนักเรียน การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องหรือข้อควรพัฒนาร่วมกันใน สถานศึกษา การควบคุมดูแลและส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ให้บรรลุ เป้าหมาย

5.2 ความสำคัญการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เมื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับการสร้างความเจริญก้าวหน้า ให้กับประเทศ และมีความสำคัญต่อการร่วมมือดำเนินงานของทุกฝ่าย การวิจัยจึงมี ประโยชน์ต่อการทดสอบแนวความคิด การตอบคำถาม การแก้ปัญหาหรือการตัดสินใจ ผู้บริหารต้องล่วงรู้กระบวนการที่ดีที่สุดในการจัดกลุ่มผู้เรียนหรือสาเหตุที่เด็กสอบตก ออก กลางคัน การวิจัยทำให้ได้คำตอบต่อเหล่านี้และปัญหาอื่นๆ การวิจัยเป็นกระบวนการ ค้นหาคำความจริง (Fact – Finding Process) การค้นหาคำจริง ความพยายามในการสำรวจ

หาความจริง การวิจัยเป็นการค้นหา พัฒนาและการทำงานที่กระจำลงในความรู้ โดยใช้วิธีทางวิทยาศาสตร์และการรวบรวมแนวความคิดหรือข้อสมมุติฐาน (Hypothesis) การสังเกตหาข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ แล้วสรุปขั้นสุดท้ายเป็นทฤษฎี และการศึกษานั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญสำหรับการดำรงชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ การศึกษาถือเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่คนเราต้องไขว่คว้า ค้นหาด้วยตนเอง หาข้อเท็จจริง จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยทางการศึกษาเพื่อ

1. สร้างมาตรฐานสำหรับการปฏิบัติงาน การวิจัยช่วยสร้างมาตรฐานของงานทั้งด้านคุณภาพและปริมาณการวิจัยมีความจำเป็นต่อการสร้างมาตรฐานของการปฏิบัติงาน

2. ให้เกิดวิธีการทำงานที่มาตรฐาน
3. การตัดสินใจหรือแก้ปัญหา
4. เปรียบเทียบความเสียหายของการเปลี่ยนแปลง
5. ปรับปรุงสภาพปัจจุบัน

5.3 ขอบข่ายการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 18) ได้กำหนดเป็นนโยบายให้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทำงานของนักเรียน ครู และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งนี้เพื่อ

1. พัฒนาครูและนักเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นสำคัญในการเรียนรู้ที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดการจัดการ การหาเหตุผล ในการตอบปัญหา การผสมผสานความรู้แบบสหวิทยาการและการเรียนรู้ในปัญหาที่ตนสนใจ

2. พัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยกระบวนการวิจัย

3. รวบรวม และเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษา รวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้ เพื่อพัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 31-32) กล่าวถึงแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาและสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ วิจัย และการนำผลวิจัยมาใช้ในการบริหารจัดการและการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

2. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้
3. ดำเนินการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ และใช้เป็นแนวทางการแก้ปัญหาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน
4. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลและผลงานวิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพนักเรียนในความรับผิดชอบ
5. สร้างเครือข่ายในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัยกระบวนการจัดการเรียนรู้ทั้งภายในโรงเรียนระหว่างโรงเรียน เขตพื้นที่การศึกษา และส่วนกลาง
6. วิจัย ประเมินผล เพื่อพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

สรุปได้ว่า การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การทำความเข้าใจ และส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดข้องหรือข้อควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษา การควบคุมดูแล และส่งเสริมการดำเนินการวิจัยที่ได้กำหนดไว้ให้บรรลุเป้าหมาย

6. การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

6.1 ความหมายการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

นักวิชาการที่ให้ความหมายของการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 17) กล่าวถึงสื่อการสอนว่า หมายถึง วัสดุสิ่งของภาพเครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนหมายถึงตัวบุคคลวิธีการสถานที่ต่างๆ ที่ใช้ในการประกอบการสอนเพื่อให้การเรียนการสอนบังเกิดผลดี สื่อการสอนมีชื่อเรียกแตกต่างกันไปเช่นอุปกรณ์การสอน อุปกรณ์การศึกษาเทคโนโลยีการสอนเทคโนโลยีการศึกษาโฮตทัศน์ศึกษาโฮตทัศน์อุปกรณ์สื่อการเรียนแต่ในปัจจุบันนิยมใช้คำว่าสื่อการสอนมากกว่าเพราะมีความหมายกว้างขวางมิใช่หมายถึงเพียงสิ่งของที่ใช้ประกอบการสอนแต่หมายถึงทุกอย่างไม่ว่าเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตามหากนำมาประกอบการเรียนการสอนแล้วเกิดความเข้าใจอย่างรวดเร็วชัดเจนเรียกว่าสื่อการสอนทั้งสิ้น

โสภณ วงษ์นาคเพ็ชร์ (2553, หน้า 58) กล่าวว่า สื่อการเรียนการสอนนับเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการศึกษา ทำให้การเรียนการสอนสามารถดำเนินไปด้วยความราบรื่น การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาจึงเป็นการส่งเสริมนักเรียนเกิดทักษะ และกระบวนการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีในการแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง และนอกจากนี้สถานศึกษาควรที่จะต้องมีการประสานความร่วมมือ

กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อช่วยให้ครูได้มีการใช้และผลิตสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี มาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน หมายถึง การร่วมกัน กำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

6.2 ความสำคัญการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2550, หน้า 14) กล่าวถึงความสำคัญของสื่อการเรียนไว้ ดังนี้

1. สื่อการสอน ช่วยสร้างรากฐานที่เป็นรูปธรรมขึ้นในความคิดของผู้เรียน การฟังเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนจะต้องใช้จินตนาการเข้าช่วยด้วย เพื่อให้สิ่งที่เป็นนามธรรมเกิดเป็นรูปธรรมขึ้นในความคิด แต่สำหรับสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน ผู้เรียนย่อมไม่มีความสามารถจะทำได้ การใช้อุปกรณ์เข้าช่วยจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและสร้างรูปธรรมขึ้นในใจได้
2. สื่อการสอน ช่วยเร้าความสนใจของผู้เรียน เพราะผู้เรียนสามารถใช้ประสาทสัมผัสได้ด้วยตา หู และการเคลื่อนไหวจับต้องได้แทนการฟังหรือดูเพียงอย่างเดียว
3. เป็นรากฐานในการพัฒนาการเรียนรู้และช่วยความทรงจำอย่างถาวร ผู้เรียนจะสามารถนำประสบการณ์เดิมไปสัมพันธ์กับประสบการณ์ใหม่ๆ ได้ เมื่อมีพื้นฐานประสบการณ์เดิมที่ดีอยู่แล้ว
4. ช่วยให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางความคิด ซึ่งต่อเนื่องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทำให้เห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิ่งต่างๆ เช่น เวลา สถานที่ วัฏจักรของสิ่งมีชีวิต
5. ช่วยเพิ่มทักษะในการอ่านและเสริมสร้างความเข้าใจในความหมายของคำใหม่ๆ ให้มากขึ้น ผู้เรียนที่อ่านหนังสือซำก็จะสามารถอ่านได้ทันพวกที่อ่านเร็วได้ เพราะได้ยินเสียงและได้เห็นภาพประกอบกัน

6.3 ขอบข่ายของสื่อการเรียนการสอน

1. ประเภทของสื่อการเรียนการสอน

นักวิชาการที่กล่าวถึงประเภทของสื่อการเรียนการสอน ได้แก่
 ดำรง ศิริภักดี (2548, หน้า 38) ได้แบ่งสื่อการเรียนการสอน
 ไว้ 3 ประเภทคือ

1. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware) บางทีเรียกสื่อ
 ประเภทหนักได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นจานเสียง วิทยุ
 โทรทัศน์ เป็นต้น
2. วัสดุ (Software) บางทีเรียกสื่อประเภทเบา ได้แก่ फिल्म
 ภาพยนตร์ม้วนเทปประกอบเสียงรายการวิทยุ หนังสือเรียน หุ่นจำลอง แผนที่ แผนภูมิ
 ลูกโลกรูปภาพ บ้ายนิเทศ เป็นต้น
3. เทคนิคหรือวิธีการ (Technique or Method) ได้แก่เทคนิค
 ในการเลียนแบบการแสดง การละเล่นละคร หุ่นการสาธิต กรรมวิธีการศึกษานอก
 สถานที่ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

นงนุช อัสมิงวงศ์ (2553, หน้า 56) ได้แบ่งสื่อการเรียนการ
 สอนไว้ 6 ประเภทคือ

1. วัสดุลายเส้น ได้แก่ กระดานดำ แผนที่ แผนภูมิ
 แผ่นภาพ เป็นต้น
2. วัสดุมีทรง ได้แก่ วัสดุจำลองของตัวอย่างของจริง
 และพิพิธภัณฑ์โรงเรียน ฯลฯ
3. โสตวัสดุ ได้แก่ ระบบขยายเสียง แผ่นเสียง เครื่อง
 อัดเสียง วิทยุ เป็นต้น
4. ภาพนิ่ง ได้แก่ รูปภาพ ภาพเขียน ภาพถ่าย फिल्म
 สตรีปส์
5. กิจกรรม ได้แก่ การแสดงนิทรรศการ การสาธิต การ
 ทดลองการศึกษานอกสถานที่

6. หนังสือ

2. แนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน

แนวทางในการพัฒนาสื่อการเรียนการสอน มีดังนี้

1. ศึกษา สำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหา การจัดหา การเลือก การ
 ใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อใช้จัดการ
 เรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

สำหรับเด็กปกติและเด็กพิการเรียนร่วม

2. จัดหาสื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัยอย่างหลากหลาย เพื่อใช้ในการเรียนการสอนและการพัฒนางานด้านวิชาการ
3. เลือกใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ผ่านการประเมินคุณภาพทางวิชาการ จากคณะกรรมการของสถานศึกษาและหรือกระทรวงศึกษาธิการ แล้วคัดเลือกในรูปของคณะกรรมการและประเมินการใช้สื่ออย่างสม่ำเสมอ
4. ผลิต พัฒนาสื่อ นวัตกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งประเมินคุณภาพสื่อ เพื่อเลือกใช้ประกอบการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
5. มีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์สื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาในสถานศึกษา
6. ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา และ แลกเปลี่ยนการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาที่ทันสมัย สำหรับใช้จัดการเรียนการสอนและพัฒนางานด้านวิชาการกับสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา ผู้ปกครอง องค์กรในท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานและสถาบันอื่นๆ
7. ประเมินผลการผลิต จัดหา พัฒนา และใช้สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
8. เผยแพร่สื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยี เพื่อการศึกษาที่ครูผลิต และพัฒนาให้เพื่อนครูสถาบันการศึกษา ทั้งภายในและภายนอกเขตพื้นที่การศึกษาได้ใช้ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนและการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนคือ การร่วมกัน กำหนดนโยบาย วางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และเทคโนโลยี พัฒนาบุคลากรในสถานศึกษาในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพเมื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบแล้ว พบว่ามี 3 องค์ประกอบย่อย คือ

1. เครื่องมือหรืออุปกรณ์ (Hardware) บางที่เรียกสื่อประเภทหนัก ได้แก่ เครื่องฉายภาพยนตร์ เครื่องฉายสไลด์ เครื่องเล่นจานเสียง วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น
2. วัสดุ (Software) หรือสื่อประเภทเบา ได้แก่ फिल्म ภาพยนตร์ ม้วนเทปประกอบเสียงรายการวิทยุ หนังสือเรียน ทุนจำลอง แผนที่ แผนภูมิ

ลูกโลก รูปภาพ บ้ายนิเทศ เป็นต้น

3. เทคนิคหรือวิธีการ (Technique or Method) ได้แก่
เทคนิคในการเลียนแบบการแสดง การละเล่นละครหุ่น การสาธิตกรรมวิธี การศึกษา
นอกสถานที่ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น

7. การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้

7.1 ความหมายการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

นักวิชาการที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ได้แก่

ประเสริฐ ครอบแก้ว (2545, บทคัดย่อ) กล่าวว่า การจัดแหล่งเรียนรู้
ที่โรงเรียนสามารถจัดได้หลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังความสามารถของโรงเรียนแต่
ละแห่ง ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่น
แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน เช่น ห้องสมุดโรงเรียนห้องสมุดหมวดวิชา ห้องสมุดเคลื่อนที่
มุมหนังสือในห้องเรียน ห้องพิพิธภัณฑ์ ห้องมัลติมีเดีย ห้องคอมพิวเตอร์ ห้องอินเตอร์เน็ต
ศูนย์วิชาการ ศูนย์วิทยบริการ ศูนย์โสตทัศนศึกษา ศูนย์สื่อการเรียนการสอน ศูนย์พัฒนา
กิจกรรมการเรียนการสอน สวนพฤกษศาสตร์ สวนวรรณคดี สวนสมุนไพร สวนสุขภาพ
สวนสาธารณะ เป็นต้น แหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่น เช่น ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์
หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์ ศูนย์กีฬา ภูมิ
ปัญญาท้องถิ่น วัด ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ องค์กรภาครัฐและเอกชน เป็นต้น
จุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ คือ 1) เพื่อสนับสนุนการ
จัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ตามแนวปฏิรูปการ
เรียนรู้ 2) เพื่อสนับสนุนการจัดและพัฒนาการจัดการเรียนรู้อันสอดคล้องกับ
ท้องถิ่นและเป็นระบบ 3) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จาก
ผลการวิจัยของประเสริฐ ครอบแก้ว เรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน
ที่เกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า โรงเรียนขาดแคลนครูผู้สอน
ครูมีภารกิจมาก ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดย
การสร้างความร่วมมือกับชุมชนน้อย

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 44) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง
แหล่งข้อมูลข่าวสารสารสนเทศ แหล่งความรู้ทางวิชาการและประสบการณ์ที่สนับสนุน
ส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ตามความต้องการการจำเป็น
แหล่งเรียนรู้ช่วยเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญต่อการ

เรียนรู้คือเป็นแหล่งศึกษาตามอัธยาศัย เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นแหล่งปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เป็นแหล่งสร้างเสริมประสบการณ์ในภาคปฏิบัติ เป็นแหล่งสร้างเสริมความรู้ความคิดวิหยาการและประสบการณ์แก่ผู้เรียน

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียง เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งจัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ของสถานศึกษา ของตนเอง และส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

7.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

นักวิชาการที่กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่

กิ่งแก้ว อารีรักษ์ (2548, หน้า118) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้มีความสำคัญกับการศึกษาคือ

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย
2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจากแหล่งการเรียนรู้
3. กระตุ้นมุ่งเน้นลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพิ่มมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น
4. เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความตระหนักเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและแตกต่างของข้อมูล
5. แหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างการพัฒนาการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอิสระ
6. เปลี่ยนเจตคติของครูและผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูล
8. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการ ในด้านเนื้อหา เจตคติ

และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้
นเรนทร์ คำมา (2548, ออนไลน์) กล่าวว่า แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญ
คือ

1. เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมที่จะให้
ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล
และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกัน ทำให้
คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลาน
3. เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข
เกิดความสนุกสนานและมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย
4. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้าง
ความรู้ ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็น
คุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบัน
และอนาคต

สรุปได้ว่า ความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ได้ว่า แหล่งการเรียนรู้ช่วย
เชื่อมโยงเรื่องราวในท้องถิ่นสู่การเรียนรู้สากล พัฒนาคุณลักษณะและความคิด ความ
เข้าใจในคุณค่าและทัศนคติ ค่านิยม ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการเรียนรู้ มีทักษะการแสวงหาความรู้
สามารถจัดการความรู้ ซึ่งมีความสำคัญและมีความหมายอย่างมากสำหรับผู้เรียน ดังนี้

1. ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสภาพชีวิตจริง สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว ท้องถิ่น
2. ผู้เรียนได้เรียนในสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายต่อชีวิต ทำให้เห็นคุณค่า
เห็นความสำคัญของสิ่งที่เรียน
3. ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ท้องถิ่นสู่ความรู้สากลสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว
ไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น
วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง
5. มีส่วนร่วมในองค์กร ท้องถิ่น บุคคล และครอบครัวในการพัฒนา
ท้องถิ่น
6. ได้เรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ได้ลงมือปฏิบัติจริง ส่งผล

ให้เกิดทักษะการแสวงหาความรู้ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

7.3 ขอบข่ายของแหล่งเรียนรู้

7.3.1 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 1-4) กล่าวว่า ประเภทของแหล่งเรียนรู้ในการจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้จัดได้หลายแบบ ตามความสอดคล้องของโรงเรียนแต่ละแห่ง เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้ ในที่นี้เสนอการจัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ 2 แบบ คือ 1) จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น และบุคคล 2) จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ ได้แก่ แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน

นอกจากนี้ ยังกล่าวอีกว่าแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ประกอบการเรียน มี 3 ประเภทคือ

1. แหล่งเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เป็นประสบการณ์ที่ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากสภาพจริง ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ สวนพฤกษชาติ ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง ปราภฏการณ์ทางธรรมชาติ เช่น ฝนดาวตก น้ำท่วม แผ่นดินไหว เหตุการณ์ธรณีพิบัติ (คลื่นยักษ์สึนามิ) เป็นต้น
2. แหล่งการเรียนรู้ที่จัดหรือสร้างขึ้น มีทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ได้สะดวกและรวดเร็ว เช่น แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา ได้แก่ ห้องสมุด ห้องศูนย์วิชาการ ห้องปฏิบัติการต่างๆ สวนสมุนไพร สวนวรรณคดี สวนวิทยาศาสตร์ สวนสุขภาพ สวนธรรมศึกษา สนามกีฬา สวนป่าในโรงเรียน เป็นต้น ส่วน แหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน ได้แก่ ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ สถาบันวิจัย สถานประกอบการ แหล่งวิทยากร แหล่งบริการ สวนสาธารณะ สวนสัตว์ หอศิลป์ หอสมุดประชาชนเรือ ห้องสมุดรถห้องสมุดเคลื่อนที่ ศูนย์กีฬา ศูนย์การค้า เครือข่ายสารสนเทศ เป็นต้น
3. แหล่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง นักเรียนบุคคลที่มีความรู้ และมีความเชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาทางภาษา เพลงพื้นบ้าน พิธีกรรมต่างๆ ศิลปินแห่งชาติ บุคคลตัวอย่าง บุคคลทางการเมืองการปกครอง เป็นต้น แหล่งการเรียนรู้ทุกประเภทล้วนเป็นส่วนเติมเต็มให้กับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางปฏิรูปการศึกษา ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายควรให้ความสำคัญและสนับสนุนทั้งการมีส่วนร่วมและการลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนนั้นเกิดประโยชน์สูงสุดแก่

นักเรียนอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการเรียนรู้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถศึกษาหาความรู้จากแหล่งความรู้ที่มีอยู่หลากหลาย อันได้แก่

1. จัดการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จในการทำงานอาชีพที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน

2. จัดการเรียนรู้โดยอาศัยแหล่งวิทยากร ได้แก่ สถาบันองค์กรหน่วยงานห้องสมุด ศูนย์วิชาการทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งให้บริการความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่น

3. จัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ แวดล้อม เช่นอุทยานแห่งชาติสวนสัตว์พิพิธภัณฑ์

4. จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับวารสาร หนังสืออ้างอิงหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

5. จัดการเรียนรู้โดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่น อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม วีซีดี วีดีทัศน์ คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) เป็นต้น

7.3.2 แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 40) กล่าวเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. สำรวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น ในเขตพื้นที่การศึกษา และเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียง

2. จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งการเรียนรู้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กรหน่วยงาน และสถาบันอื่น ที่จัดการศึกษาในบริบทใกล้เคียง

3. จัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้ และประสานความร่วมมือสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

4. ในการจัดตั้ง ส่งเสริม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่ใช้ร่วมกันส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 34) กล่าวเกี่ยวกับการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. สํารวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพทั้งในและนอกโรงเรียนทั้งในและนอกเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัด
2. จัดทำเอกสารรวบรวมเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู บุคลากร ครอบครัวยังค์กร หน่วยงาน สถานศึกษาอื่นๆ ที่จัดการศึกษาบริเวณใกล้เคียง
3. มีส่วนร่วมในการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและนอกโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้
4. ประสานความร่วมมือ วางแผนกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยังค์กร หน่วยงานที่จัดการศึกษา โดยส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่แต่ละแหล่งมี เพื่อใช้ประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
5. มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้เพื่อนครูได้ใช้แหล่งเรียนรู้เชิงอนุรักษ์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ คือการจัดแหล่งเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาให้พอเพียง เพื่อสนับสนุนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งจัดระบบแหล่งการเรียนรู้ภายในโรงเรียนให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ จัดระบบข้อมูลแหล่งการเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียน ของสถานศึกษา ของตนเอง และส่งเสริมให้ครูและผู้เรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ ทั้งในและนอกสถานศึกษาเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และนิเทศ กำกับติดตาม ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เมื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบแล้ว พบว่า มี 5 องค์ประกอบย่อย คือ

1. สํารวจแหล่งการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพทั้งในและนอกโรงเรียน ทั้งในและนอกเขตพื้นที่การศึกษาที่โรงเรียนสังกัด
2. จัดทำเอกสารรวบรวมเผยแพร่แหล่งเรียนรู้แก่ครู บุคลากร ครอบครัวยังค์กร หน่วยงาน สถานศึกษาอื่นๆ ที่จัดการศึกษาบริเวณใกล้เคียง
3. มีส่วนร่วมในการจัดตั้งและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและนอกโรงเรียน รวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้
4. ประสานความร่วมมือ วางแผนกับสถานศึกษาอื่น บุคคล ครอบครัวยังค์กร หน่วยงานที่จัดการศึกษา โดยส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ที่แต่ละแหล่งมี เพื่อใช้ประโยชน์ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน
5. มีส่วนร่วมในการส่งเสริม สนับสนุนให้เพื่อนครูได้ใช้แหล่งเรียนรู้

เชิงอนุรักษ์ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โรงเรียนในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น

8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

8.1 ความหมายการประกันคุณภาพการศึกษา

จากการศึกษามีนักวิชาการหลายท่านที่ให้ความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา ได้แก่

Murgatroyd, Stephen and Morgan, Colin (1994, p. 45) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการกำหนดมาตรฐานคุณภาพการศึกษาและกระบวนการตรวจสอบ หรือการประเมินว่าเป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

Doterty (1994, p. 11) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นระบบที่กำหนด การดำเนินการไว้ล่วงหน้า เพื่อให้แน่ใจว่าจะเกิดความผิดพลาดน้อยที่สุดเท่าที่จะทำได้ หรือการวางรูปแบบการทำงานที่จะไม่ให้เกิดข้อผิดพลาดเลย ซึ่งทางการจัดการศึกษาจะเป็นการดำเนินการตรวจสอบเป้าหมาย เนื้อหาหรือรายละเอียดที่กำหนดทรัพยากร ระดับและผลลัพธ์ทางการศึกษา หลักสูตรและรายวิชา

Taylor (1994, p. 11) กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็นการทำให้ถูกต้องตั้งแต่แรก หรือพยายามที่จะทำให้แน่ใจว่ามีคุณภาพสูงตั้งแต่แรก โดยไม่คำนึงถึงค่าใช้จ่ายเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาด

Woodhouse (1995, p. 2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง นโยบาย ทัศนคติ การกระทำหรือวิธีดำเนินการต่างๆ ที่จำเป็น ที่ทำให้แน่ใจว่าคุณภาพของการศึกษารวมทั้งการวิจัยได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูน มีการควบคุมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะประกอบด้วย การตรวจสอบคุณภาพภายในของสถาบันการศึกษานั้น และการตรวจสอบคุณภาพจากภายนอกสถาบัน

Harman (1996, p. 6) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง กลไกกระบวนการที่ดำเนินการเพื่อการดำรงไว้ รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพของผลลัพธ์ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องเชื่อมั่นในกระบวนการควบคุมคุณภาพของสถาบัน และให้มีผลผลิตที่ได้มาตรฐาน

Freeman (1997, p. 14) กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็นคำกว้างๆ ที่กล่าวถึงระบบการบริการจัดการที่ดี ที่จะทำให้แน่ใจว่าองค์กรหรือหน่วยงานดำเนินการ

สนองตามความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการ

Liston (1999, p. 10) กล่าวว่า การประกันคุณภาพเป็น ความพยายามที่จะพัฒนาคุณภาพโดยใช้เทคนิคการควบคุมคุณภาพในกรอบการบริหารงาน ทั้งนี้โดยเน้นการป้องกันไม่ให้เกิดความผิดพลาดมากกว่าการแก้ไขข้อผิดพลาด

Hayward (2001, p. 20) กล่าวว่า การประกันคุณภาพ หมายถึง กระบวนการในการวางแผนและการตรวจสอบสถาบันอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เชื่อได้ว่า ได้มาตรฐานการจัดการศึกษา ความรู้ โครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ของสถาบันมีคุณภาพและได้รับการส่งเสริมให้ดีขึ้น ซึ่งประกอบด้วยกลไกการควบคุมคุณภาพอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการตรวจสอบทั้งจากภายในสถาบันเองและโดยหน่วยงานภายนอกว่ามีสภาพการดำเนินงานตามมาตรฐานที่กำหนดไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546, หน้า 40)

กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 6 มาตรา 48 กำหนดให้สถานศึกษาพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาให้ก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง บนหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและการพัฒนาการระดมทรัพยากรจัดการศึกษาที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อันนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ให้ชุมชนสังคมเกิดความมั่นใจว่าบุตรหลานทุกคนมีความรู้ความสามารถบุคคลิกลักษณะและคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริงและระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องเชื่อถือได้มีสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจต่อสังคมได้ว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษา ผู้เรียนทุกคนได้รับการเรียนรู้หรือไม่เพียงใด ใช้วิธีการใดในการพัฒนาผู้เรียน และทราบได้อย่างไรว่าผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรอีกบ้างเพื่อให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น สามารถบรรลุมาตรฐานตามที่สถานศึกษากำหนด ดังนั้นการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาจึงต้องประกันสิ่งที่สถานศึกษาดำเนินการ นอกจากนั้น ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาประกอบด้วยภาระงานสำคัญที่ไม่ใช่สิ่งแปลกใหม่แต่เป็นการจัดการที่สร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา โดยมีแนวดำเนินการดังนี้

1. กำหนดเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถและบุคคลิกลักษณะและคุณสมบัติตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างแท้จริง

2. กำหนดขอบข่ายของการประกันคุณภาพ ซึ่งประกอบด้วย
วิสัยทัศน์และภารกิจแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแผนการจัดการเรียนการสอน
กำหนดความก้าวหน้าและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน แผนการบริหารจัดการซึ่งส่วนนี้ถือว่าเป็น
เป็นศักยภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

3. กำหนดกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย
จัดการระบบบริหารและสารสนเทศ การกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา
การกำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา การดำเนินการตามแผนพัฒนา
คุณภาพการศึกษาการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการดำเนินงานการประเมินคุณภาพ
การจัดทำรายงานต่อส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความมั่นใจของผู้เกี่ยวข้อง การประกัน
คุณภาพภายในเป็นส่วนสำคัญในการรักษาคุณภาพและพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา

การประกันคุณภาพประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

1. มาตรฐานโรงเรียน พัฒนามาจากมาตรฐานการศึกษาซึ่งเป็น
มาตรฐานแกนกลางดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละโรงเรียน

2. ระบบคุณภาพ เป็นการจัดการระบบย่อยเพื่อให้เกิดคุณภาพ
โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกระบวนการเพื่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์ที่มีคุณภาพตรงกับ
มาตรฐาน ซึ่งระบบคุณภาพนั้นโรงเรียนต้องดำเนินการเป็นวงจรประกอบด้วย 4
องค์ประกอบคือ

2.1 การวางแผน (Plan) โดยการออกแบบระบบ กำหนดขั้นตอน
ที่เป็นมาตรฐานตลอดกระบวนการนั้น ซึ่งเรียกว่ากระบวนการมาตรฐาน ในแต่ละขั้นตอน
ของกระบวนการ การกำหนดให้มีวิธีการดำเนินงานที่เป็นมาตรฐานซึ่งเรียกว่าวิธีการโดย
ในขั้นตอนสำคัญๆ เมื่อดำเนินการไปแล้วจะมีการบันทึกและร่องรอยการดำเนินการ
เรียกว่าเป็นบันทึกมาตรฐาน เพื่อให้สามารถตรวจสอบตนเองและให้ผู้อื่นตรวจสอบได้
บันทึกมาตรฐานเหล่านี้สามารถรวบรวมไว้เป็นสารสนเทศที่สะท้อนให้เห็นระบบคุณภาพ
ย่อยๆ ว่าตรงกับเกณฑ์ตามตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่โรงเรียนกำหนดไว้หรือไม่

2.2 การทำตามระบบ (Do) คือการปฏิบัติตามกระบวนการ
วิธีการและจัดทำบันทึกมาตรฐาน

2.3 การประเมินระบบ (Check) เป็นการประเมินผลการดำเนินงาน
เป็นระยะเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลผลการดำเนินการ

2.4 การแก้ไขและปรับปรุง (Act) คือการนำผลการประเมินมา
แก้ไขหรือพัฒนางานระบบคุณภาพให้ดียิ่งขึ้น

สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 1-2) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่ง ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่องปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีคุณภาพตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่มุ่งหวัง ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กร/สถานประกอบการที่รับช่วงผู้จบการศึกษาเข้าศึกษาต่อหรือรับเข้าทำงาน มีความมั่นใจว่าการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่งมีคุณภาพได้มาตรฐาน

โลภา วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 70) กล่าวว่า การดำเนินงานด้านการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาที่ดำเนินการโดยบุคลากรในหน่วยงานเดียวกัน โดยจัดตั้งหน่วยปฏิบัติงานภารกิจเฉพาะเป็นการชั่วคราวหรือกำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารก็ได้ตามความเหมาะสมของงานที่ต้องตรวจสอบ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนและปฏิบัติ 2) ระบบข้อมูลและประมวลผล 3) การตรวจสอบผลการประเมิน 4) การรายงานผลการประเมิน และ 5) การใช้ผลการประเมิน

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การจัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมาย

8.2 ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องจัดการอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้อย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเองและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเป็นสุข

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2553, หน้า 12) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษามีความสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลคุณภาพการศึกษาที่เชื่อถือได้ เกิดความเชื่อมั่นและสามารถตัดสินใจเลือกใช้บริการที่มีคุณภาพมาตรฐาน 2) ป้องกันการจัดการศึกษาที่ไม่มีคุณภาพ ซึ่งจะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคและเกิดความเสมอภาคที่จะได้รับการบริการที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง

3) ทำให้ผู้รับผิดชอบมุ่งบริหารจัดการศึกษาสู่คุณภาพและมาตรฐานอย่างจริงจัง ซึ่งส่งผลให้มีพลังที่จะพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพอย่างเป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง

การประกันคุณภาพการศึกษามีประโยชน์ต่อนักเรียน โรงเรียน ประชาชน หน่วยงาน และสังคม ดังนี้

1. นักเรียนมีความรู้ความสามารถมีคุณลักษณะต่างๆ ครบถ้วน ตามหลักสูตรมาตรฐานการศึกษาและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน
2. โรงเรียนมีทิศทางการจัดการศึกษาที่ชัดเจน ตามมาตรฐาน กลางที่กำหนด โดยระบบบริหารคุณภาพ มีการทำงานที่มีมาตรฐานเกิดจากความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย มีการแสดงความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาที่สามารถตรวจสอบได้อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. ชุมชนมีความมั่นใจในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเข้าร่วม จัดการศึกษา และส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียน
4. สถานศึกษาและหน่วยงานที่รับผู้จบการศึกษามีความมั่นใจ และพึงพอใจในคุณภาพของผู้จบการศึกษา
5. สังคมมั่นใจในการจัดการศึกษาและมีหลักประกันคุณภาพของการจัดการศึกษาและการรายงานผลต่อสาธารณชน

8.3 ขอบข่ายการประกันคุณภาพการศึกษา

8.3.1 หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษา

8.3.2 แนวคิดหลักในการประกันคุณภาพการศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550) ได้จัดให้มีระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดไว้ 3 ข้อ คือ

1. รัฐกระจายอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารวิชาการ บประมาณ บุคลากร ทรัพยากรให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท
2. รัฐสนับสนุนให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการศึกษา
3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบต่อนักเรียน และผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนดและผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา

8.3.3 แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพใน

สถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 29) กล่าวเกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาระบบประกันคุณภาพในสถานศึกษา มีดังนี้

1. จัดระบบโครงสร้างองค์กรให้รับรองการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
2. กำหนดเกณฑ์การประเมินเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา
3. วางแผนการพัฒนาคูณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา
4. ดำเนินงานพัฒนางานตามแผนและติดตามตรวจสอบและประเมินคุณภาพภายในเพื่อปรับพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
5. ประสานความร่วมมือกับสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นในการปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและการพัฒนาคูณภาพการศึกษาตามระบบประกันคุณภาพการศึกษา
6. ประสานงานกับเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา
7. ประสานงานกับสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษาและประเมินคุณภาพการศึกษาในการประเมินสถานศึกษาเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2552, หน้า 37-38) ได้อธิบายแนวทางปฏิบัติการพัฒนาประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน
2. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายในจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียกใช้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ปรับให้เป็นปัจจุบันอยู่เสมอ

3. จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา

(แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

4. ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการพัฒนาคุณภาพ ของเดมมิ่ง (Deming Cycle)

5. ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

6. ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก

7. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง การจัดระบบโครงสร้างองค์กร ให้รองรับการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา กำหนดเกณฑ์การประเมิน เป้าหมายความสำเร็จของสถานศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาและตัวชี้วัดของกระทรวง เป้าหมายความสำเร็จของเขตพื้นที่การศึกษา หลักเกณฑ์และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายเมื่อสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบแล้ว พบว่ามี 7 องค์ประกอบย่อย คือ

1. กำหนดมาตรฐานการศึกษาเพิ่มเติมของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาตรฐานสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและความต้องการของชุมชน

2. จัดระบบบริหารและสารสนเทศ โดยจัดโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนางานและการสร้างระบบประกันคุณภาพภายในจัดระบบสารสนเทศให้เป็นหมวดหมู่ ข้อมูลมีความสมบูรณ์เรียกใช้งาน สะดวก รวดเร็ว ปรับให้เป็นปัจจุบัน อยู่เสมอ

3. จัดทำแผนสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา

(แผนกลยุทธ์/แผนยุทธศาสตร์)

4. ดำเนินการตามแผนพัฒนาสถานศึกษาในการดำเนินโครงการ/กิจกรรมสถานศึกษาต้องสร้างระบบการทำงานที่เข้มแข็ง เน้นการมีส่วนร่วมและวงจรการ

พัฒนาคุณภาพ ของเดมมิ่ง (Deming Cycle)

5. ตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา โดยดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องด้วยการสนับสนุนให้ครู ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
6. ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนดเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก
7. จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี (SAR) และสรุปรายงานประจำปี โดยความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

9. การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

งานวิชาการของแต่ละสถาบันการศึกษาสามารถจัดการเชื่อมโยงสนับสนุนกันได้หมดเพราะมีเป้าหมายเดียวกัน คือ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณภาพ ซึ่งงานส่วนนี้ กล่าวโดยภาพรวมคือ การสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้แก่หน่วยงานต่างๆ นั่นเอง มีผู้กล่าวถึงเรื่องนี้ ได้แก่

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547, หน้า 33-38) กล่าวถึง การเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา โดยให้มีวิธีการดังนี้ 1) สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษารวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 2) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษาและ 3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

อชิษฐ์ ภูติษฐ์จุลเศรษฐ์ (2548, หน้า 87) ได้ศึกษาเรื่อง มิติการมีส่วนร่วมของชุมชนที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาด้านความพึงพอใจของชุมชนของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลสมุทรปราการ พบว่าการสร้างความรู้ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญที่สุด

สำเร็จ ศรีวิชัยมูล (2549, หน้า 86-88) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการกิจกรรมเพื่อบริการชุมชนของกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงราย พบว่า

ประธานกลุ่มโรงเรียนเห็นด้วยกับการเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ในรอบปี เพราะกิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างความเข้าใจอันดีต่อชุมชน โดยการสนับสนุนอาคารสถานที่ การให้ความรู้แก่ชุมชนในรูปแบบต่างๆ เช่น เสียงตามสาย ประกาศของโรงเรียน และการอบรมให้ความรู้ด้านต่างๆ แก่ชุมชน ทำให้ประชาชนมีความรู้กว้างขวางสามารถช่วยเหลือผู้อื่นได้อีกด้วย

อภิชัย กุลชา (2549, หน้า 91) ศึกษาความพึงพอใจของผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องพัฒนาการเรียน การสอนให้ผู้ปกครองมีความพึงพอใจมากขึ้น สร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองให้มากขึ้น

วสันต์ สุวรรณสว่าง (2550, หน้า 88-92) ศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา พบว่า โรงเรียนควรวางกรอบการพัฒนา ส่งเสริม จูงใจและสนับสนุนให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเห็นความสำคัญของการพัฒนาการศึกษา สร้างจิตสำนึกให้ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สร้างความตระหนักให้เห็นประโยชน์ของการจัดการศึกษา

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการ การดำเนินการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษา จะต้องดำเนินการที่เกิดจากความร่วมมือกันของทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การประชาสัมพันธ์ การอบรมให้ความรู้แก่บุคคล ครอบครัว หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ รวมถึงสถาบันการศึกษาอื่น มีผลให้การจัดการศึกษาของโรงเรียนมีประสิทธิภาพ โรงเรียนมีการพัฒนาที่มีคุณภาพยิ่งขึ้น

10. การแนะแนวการศึกษา

มีผู้ที่กล่าวถึงเรื่องการแนะแนวการศึกษา ได้แก่

อาร์เธอร์ เจ โจน (Arthur J. Jones) กล่าวว่า การแนะแนวการศึกษา หมายถึง การแนะแนวในการเลือกสถานที่เรียน ในการสอบคัดเลือกเข้าเรียนต่อ ตลอดจนการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในโรงเรียน

ธีระพร आयวัฒน์ (2552, หน้า 17) พบว่าการแนะแนวการศึกษาเป็นกระบวนการที่ครูให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนทั้งในด้านเกี่ยวกับการศึกษา การอาชีพ และด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเลือกแนวทางการศึกษา ปรับปรุงพฤติกรรมของตนได้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถทางสติปัญญาของตน ทั้งนี้

เพื่อเป็นการป้องกันความล้มเหลวหรือข้อผิดพลาดในการเรียนของนักเรียน

แซนดีน (Arthur Sandeen, 2009, p. 55-58) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้บริหารงานกิจการนักเรียนที่มีต่อโมเดล AISP พบว่า การใช้วิธีประเมินปัญหาของนักเรียนช่วยให้ผู้บริหารสามารถใช้มาเป็นข้อมูลในการดำเนินงานในหน่วยงานได้เป็นอย่างดี เพราะข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาจากสภาพปัญหาของนักเรียนจะเป็นตัวช่วยให้ผู้บริหารงานกิจการนักเรียนและคณะทำงานเกิดความมั่นใจมากขึ้นเกี่ยวกับการตัดสินใจให้ความช่วยเหลือหรือแก้ปัญหาของนักเรียนที่อาจเกิดขึ้นในด้านต่างๆ ซึ่งจะเป็นข้อดีที่จะส่งเสริมให้การช่วยเหลือนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ชูลีกร แก้วระยับ (2548, บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้บริหารที่ส่งผลกระทบต่อ การปฏิบัติงานแนะแนวในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสมุทรสาคร พบว่า พฤติกรรมของผู้บริหารทั้งในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

จากแนวคิดและงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าการแนะแนวการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ครูให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักเรียนทั้งในด้านเกี่ยวกับการศึกษา การอาชีพและด้านพฤติกรรมส่วนบุคคล ซึ่งทำให้นักเรียนสามารถเลือกแนวทางการศึกษา อาชีพและปรับปรุงพฤติกรรมของตนได้เหมาะสมกับความถนัดและความสามารถทางสติปัญญาของตน ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันความล้มเหลวหรือข้อผิดพลาดในการเรียนของนักเรียน

การแนะแนวการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในโรงเรียนที่จะช่วยแก้ไขปัญหาและพัฒนาให้นักเรียนมากมายหลายด้านได้อย่างมีประสิทธิภาพส่งผลต่อการมีคุณภาพของนักเรียนในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพได้

11. การส่งเสริมสนับสนุนและการให้บริการด้านวิชาการ

โรงเรียนเป็นสถาบันที่มีบทบาทในการให้ความรู้แก่บุคลากรในชุมชน โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง ถ้าหากโรงเรียนสามารถเข้าถึงชุมชนได้แล้ว การที่จะให้ความรู้ทางวิชาการก็เป็นเรื่องที่ไม่ยากโดยอาศัยการเชื่อมโยงจากเด็กนักเรียนสู่ชุมชน

รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ (2552, หน้า 193-205) กล่าวว่า แนวทางการปฏิบัติการส่งเสริมสนับสนุนและการให้บริการด้านวิชาการ มีแนวทางปฏิบัติ ดังนี้ 1) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน ได้แก่ 1.1) การศึกษา สำรวจความต้องการสนับสนุนงานวิชาการแก่ชุมชน 1.2) จัดให้ความรู้ เสริมสร้างความคิดและเทคนิค ทักษะทางวิชาการ เพื่อการพัฒนาทักษะวิชาชีพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น 1.3) การ

ส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชน ท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางวิชาการของสถานศึกษาและที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 1.4) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ระหว่างบุคคล ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น 2) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา 1.2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ 1.3) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา ดังนี้ 1) สำรวจและศึกษาข้อมูลการจัดการศึกษา รวมทั้งความต้องการในการได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 2) ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาวิชาการและการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา 3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงานและสถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา

11.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา

มีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา ไว้ดังนี้

1. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มีเจตนารมณ์ในการบริหารและการจัดการศึกษาเน้นการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปยังหน่วยปฏิบัติ คือ สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป จากส่วนกลางไปยังสถานศึกษาโดยตรง การบริหารจัดการศึกษาจึงเป็นการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือหน่วยงานระดับปฏิบัติ มีอำนาจตัดสินใจในรูปแบบคณะกรรมการขององค์กรทางการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ทำให้ทรัพยากรบุคคล มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้และคุณธรรม รวมทั้งการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การกระจายอำนาจการจัดการศึกษา หมายถึง อำนาจการตัดสินใจในการดำเนินงานต่างๆ

กระจายจากส่วนกลางไปยังหน่วยงานรองลงไปมี 2 ลักษณะ คือ แบบมอบอำนาจ หมายถึง การมอบอำนาจตัดสินใจบางส่วนให้แก่หน่วยงานรองลงตัดสินใจ และการกระจายอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ คือ หน่วยงานย่อยมีความเบ็ดเสร็จในการตัดสินใจในการบริหาร รับผิดชอบต่อการปฏิบัติภารกิจของตนเอง มีอิสระในเชิงบริหารและการจัดการ ส่วนกลางควบคุมเชิงกฎหมาย เชิงนโยบายในทางการศึกษา การกระจายอำนาจมีลักษณะของการมอบอำนาจและความรับผิดชอบในการบริหารและการจัดการจากส่วนกลางไปยังสถานศึกษา เพื่อให้สามารถตัดสินใจในระดับของหน่วยงานปฏิบัติ ได้แก่ เขตพื้นที่ การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษานำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของชาติโดยรวม

2. หลักการมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วม คือ การที่องค์ประกอบต่างๆ ทั้งครู นักเรียน ผู้บริหารการศึกษา ผู้นำชุมชน หรือสมาชิกชุมชน มาร่วมกันดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยในการดำเนินการนั้นมี ลักษณะของกระบวนการ (Process) มีขั้นตอนที่มุ่งหมายให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ (Learning) อย่างต่อเนื่อง มีพลวัต (Dynamic) คือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ มีการแก้ปัญหา การร่วมกันกำหนดแผนงานใหม่ๆ เพื่อสร้างความยั่งยืน ในความสัมพันธ์ของทุกฝ่ายที่เข้าร่วม ซึ่งมีความหลากหลายตามความเกี่ยวข้องของ กิจกรรมที่จะทำ หัวใจสำคัญของการมีส่วนร่วม คือ การระดมความคิดเห็นเป็นการกระจายอำนาจและความสัมพันธ์ที่เป็นแนวราบเสมอภาคกัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันซึ่งมีความแตกต่างจากความร่วมมือ (Cooperation) เพราะความร่วมมือ หมายถึง การที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าของหรือเจ้าภาพ งานหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วขอให้ฝ่ายอื่นๆ เข้าร่วมในลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ ไปไม่มุ่งความต่อเนื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เข้าร่วมในลักษณะเกิดขึ้นเป็นครั้งๆ แต่มุ่งให้กิจกรรมหรืองานนั้นเสร็จตามความต้องการของฝ่ายเจ้าของงาน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดการศึกษา หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนและท้องถิ่น ได้เข้าไปเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยร่วมแสดงความคิดเห็นและกระทำในสิ่งที่เห็นพ้องต้องกันตลอดจนร่วมพิจารณากำหนดปัญหา ความต้องการของประชาชน ชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหา หาแนวทางพัฒนาโรงเรียน

11.2 ลักษณะการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมนั้นอาศัยหลักการที่ว่า กิจกรรมต่างๆ ที่มนุษย์ทำขึ้น

เป็นกระบวนการซึ่งมีขั้นตอนมากมายและการเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนั้นมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามลักษณะของกิจกรรมแต่ละขั้นตอนนั้น การจำแนกการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการมีส่วนร่วมตามแนวคิดของโคเฮน (Cohen) และอัฟฮอฟฟ์ (Uphonff) ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งการกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ นโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นการตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการต่อเนื่องตั้งแต่ช่วงเริ่มต้น ช่วงดำเนินการวางแผน และช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นองค์ประกอบต่างๆ ของการดำเนินงาน การบริหารงานและประสานงาน

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ทั้งที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ที่สำคัญในเชิงปริมาณและคุณภาพในลักษณะผลประโยชน์ในทางบวก และผลกระทบในทางลบและการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกตคือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่ม

ส่วนคณะอนุกรรมการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ในสำนักงานปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมตามแนวคิดใหม่ ดังนี้ 1) จะต้องมีความต่อเนื่อง ผสมผสาน และทำไปพร้อมกันทั้งระบบ 2) มีความเป็นพลวัต เปลี่ยนแปลงไปช้าๆ ตามธรรมชาติ แต่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา 3) เป็นกระบวนการสร้างสรรค์เกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ทางทักษะการปฏิบัติ 4) ต้องการยอมรับอย่างเปิดเผยจากทุกคนที่เกี่ยวข้อง 5) มีการรวมตัวกันทำกิจกรรมของชุมชน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีส่วนได้เสียและความต้องการที่เหมือนกัน นอกจากนี้การทำกิจกรรมจะต้องอยู่ภายใต้แนวคิดที่อยู่บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยที่ทั้งสองฝ่ายต้องช่วยเหลือกัน ยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างและหาทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหา วิธีการที่จะนำไปสู่แนวทางข้างต้นได้สิ่งสำคัญคือ จะต้องมีการสื่อสารแบบสองทาง มิใช่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งรับปฏิบัติ

ในด้านรูปแบบการมีส่วนร่วม องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ได้เสนอรูปแบบกระบวนการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ 4 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ

ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ ต้องตัดสินใจด้วยตนเอง 2) การดำเนินกิจกรรมโดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงิน 3) การใช้ประโยชน์ ประชาชนต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มการพึ่งตนเองและควบคุมทางสังคม 4) การได้รับประโยชน์ ประชาชนต้องได้รับประโยชน์ในชุมชนพื้นฐานเท่าเทียมกัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรืออยู่ในรูปของวัตถุก็ได้ โดยบทบาทสำคัญโดยทั่วไปของสถานศึกษาในการส่งเสริมวิชาการ คือ การวางแผน จัดทำหลักสูตร และจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของนักเรียน จัดและบริหารชั้นเรียน จัดและดูแลรักษา อุปกรณ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ บริหารงานวิชาการ การเงิน บริหารงานบุคคล ดูแลสุขภาพอนามัยของนักเรียน สร้างความสัมพันธ์กับชุมชนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ได้กำหนดบทบาทของสถานศึกษาในการส่งเสริมวิชาการไว้ดังนี้ 1) จัดการเรียนการสอน โดยจัดเนื้อหา สาระและกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียนตามความสนใจและความถนัดของผู้เรียน 2) ฝึกทักษะและวิธีคิด สถานศึกษามีหน้าที่ฝึกฝนให้ผู้เรียนรู้จักคิด เพิ่มพูนทักษะในสถานการณ์ต่างๆ 3) จัดให้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้ที่ดีต้องมาจากการฝึกฝนปฏิบัติจริงของผู้เรียนเป็นสำคัญ ฝึกให้รู้จักคิดเป็น และส่งเสริมบรรยากาศให้ผู้เรียนรักการอ่านเพื่อส่งผลต่อการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า สถานศึกษามีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญในการส่งเสริมวิชาการแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม ตามความสนใจและความถนัดของแต่ละบุคคล

12. การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น

ในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องให้ประชาชน องค์กรภาครัฐและเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการปรับปรุงและเสริมสร้างการปฏิบัติงานในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ เพราะการประสานความร่วมมือซึ่งกันและกันจะทำให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เป็นที่ยอมรับกันว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน บ้าน และชุมชนเป็นอย่างดี ดังนั้นการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การมีส่วนร่วมนั่นเอง และที่สำคัญก็คือ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเห็น

ความสำคัญและนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ ผู้บริหารจะต้องมีมนุษยสัมพันธ์และสร้าง ความสัมพันธ์กับสถานศึกษาและองค์กรอื่นๆ ให้แนบแน่น เพื่อเป็นการประสานความ ร่วมมือทางด้านวิชาการกับสถาบันอื่น กล่าวโดยภาพรวมก็คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทาง วิชาการซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการศึกษาในยุคปัจจุบัน เพราะว่าการศึกษามีการพัฒนา อย่างไม่หยุดยั้ง การร่วมมือกันในการศึกษานั้น ย่อมเป็นสิ่งดีกับทุกๆ ฝ่าย โดยเฉพาะกับตัว ของนักเรียนเอง ซึ่งการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถาบันอื่นนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2551, หน้า 32-33) ได้ให้ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ประสานความร่วมมือ ช่วยเหลือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาของรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอุดมศึกษา ทั้งในบริเวณใกล้เคียงภายในเขตพื้นที่การศึกษา ต่างเขตพื้นที่การศึกษา 2) สร้างเครือข่าย ความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับองค์กรต่างๆ ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ สอดคล้องกับกรีน (Green, 2005, p.3-4) ได้ศึกษาการรับรู้ของครู ผู้ปกครอง และนักเรียน เกี่ยวกับคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีประสิทธิผลตามธรรมนูญของโรงเรียนในรัฐแทกซัส พบว่า คุณลักษณะของธรรมนูญโรงเรียนที่มีประสิทธิผลที่ครู ผู้ปกครองและนักเรียนเห็น ร่วมกัน ได้แก่ การจัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยและเรียบร้อย มีการจัดบรรยากาศเชิงบวก ครู และผู้ปกครองเห็นว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิผลต้องเป็นโรงเรียนที่มีครูมีภาวะผู้นำ มีการ กำหนดพันธกิจที่ชัดเจน มีการส่งเสริมโอกาสในการเรียนรู้สูง โดยเฉพาะผู้ปกครองและ นักเรียนเห็นด้วยกับการให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในโรงเรียน นอกจากนี้วัลภา พงษ์พันธ์ (2548, หน้า 77) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการและแนวทางการพัฒนาในการจัดการศึกษา ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาระยะของเขต 1 พบว่า การ พัฒนาคุณภาพ การจัดการศึกษาปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง คือ การประสานงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของผู้เกี่ยวข้อง

สรุปได้ว่า การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา อื่น มีความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้บริหารโรงเรียนต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดการ ประสานความร่วมมือกันในการพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาอื่นได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 1 การสังเคราะห์กระบวนการบริหารงานวิชาการ

1. กระบวนการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานหลักของสถานศึกษาและมี

ขอบข่ายค่อนข้างกว้างขวาง หลักการบริหารจะแบ่งเป็นขั้นตอนของกระบวนการบริหารงานวิชาการดังนี้

1.1 ขั้นก่อนดำเนินการจะเป็นการกำหนดนโยบายและวางแผนงานด้านวิชาการโดยมีงานดังต่อไปนี้

1.1.1 จัดทำแผนงานวิชาการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

1.1.2 จัดสภาพงานวิชาการและวิธีการทำงาน

1.1.3 จัดครูอาจารย์เข้าสอน

1.1.4 จัดทำโครงการสอน

1.1.5 จัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน

1.1.6 จัดตารางสอน

1.1.7 ปฐมนิเทศนักเรียน

1.1.8 การลงทะเบียน

2. ขั้นดำเนินงานเป็นขั้นที่จัดและดำเนินงาน รวมทั้งการควบคุมดูแลให้ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2.1 การดำเนินงานการสอนตามหลักสูตร โดยการดูแลให้การสอนเป็นไปตามโครงการในแต่ละวิชาเป็นการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติ

2.2 การดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมเสริมหลักสูตรทางด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดโครงการซ่อมเสริมโครงการส่งเสริมเด็กเรียนดี โครงการส่งเสริมการค้นคว้าด้วยตนเองการจัดชุมนุมต่างๆ ลูกเสือและเนตรนารี มีการแนะแนวการศึกษาและอาชีพ ตลอดจนการให้คำปรึกษาในการแก้ไขปัญหาต่างๆ จัดให้มีห้องสมุดโรงเรียนเพื่อเป็นแหล่งค้นคว้า

2.3 งานเกี่ยวกับการบริการการส่งเสริมให้มีการให้บริการเกี่ยวกับสื่อการสอนเพื่อช่วยเหลือครูในด้านการสอนและอุปกรณ์ต่างๆ มีการจัดรวบรวมเอกสารคำสอนคู่มือครูรวมทั้งการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่นอาคารสถานที่การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ เป็นต้น

3. ขั้นส่งเสริมและติดตามผลในด้านวิชาการเพื่อให้ได้มาตรฐานของงานวิชาการผู้บริหารควรมีการส่งเสริมปรับปรุงพัฒนาและประเมินผลงานด้านวิชาการ ดังนี้

3.1 ส่งเสริมให้ครูอาจารย์ได้ปรับปรุงตนเองด้านวิชาการ

3.2 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานทางวิชาการ ได้แก่ การ

กำหนดจุดมุ่งหมายและนโยบายที่เหมาะสมกับโรงเรียนและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

3.3 ริเริ่มและสร้างสรรค์ในการปรับปรุงงานด้านวิชาการ

3.4 จัดบรรยากาศทางวิชาการในสถานศึกษา เช่น การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทางด้านวิชาการ

3.5 จัดให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาทางวิชาการ

3.6 จัดตั้งคณะทำงานทางวิชาการขึ้นลักษณะของครูอาจารย์จัด

รวมกันเป็นคณะครูในแผนกเดียวกันมาร่วมกันทำงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3.7 ส่งเสริมให้จัดตั้งชุมนุมหรือชมรมทางวิชาการเพื่อจัดกิจกรรมและเผยแพร่ผลงานด้านวิชาการ

3.8 ส่งเสริมให้มีการเข้าร่วมประชุมสัมมนาฝึกอบรมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และเพิ่มพูนความรู้ทางวิชาการ

3.9 ส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อความก้าวหน้าทางวิชาการ

พวงรัตน์ วิเวกานนท์ (2538, หน้า 35) ได้ให้แนวคิดว่า

กระบวนการบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการจัดมวลประสบการณ์ให้เด็กและปรับปรุงการเรียนการสอนให้ได้ผลดีมีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบและเป็นผู้นำครูทางด้านวิชาการในการบริหารงานวิชาการนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องวางแผนร่วมกับบุคลากรทุกคนและใช้วิธีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบสนับสนุนให้ทุกคนทำงานโดยเต็มกำลังความสามารถ สนับสนุนให้มีการปรับปรุงการเรียนการสอนการค้นคว้าทดลองและใช้วิธีการสอนแบบใหม่ๆ ที่ได้ผลดี สำหรับการบริหารงานวิชาการที่จะทำให้เกิดผลดีหลักสำคัญในการบริหารคือ

1. วางแผนซึ่งในการวางแผนนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องศึกษาในสิ่งต่อไปนี้

1.1 นโยบายการศึกษา

1.2 หลักสูตร

1.3 บุคลากร

1.4 การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

2. จัดสายการบริหารงานวิชาการ

3. จัดทำโครงการทางวิชาการและจัดทำประมาณการ

4. จัดบริการด้านสื่อการสอนและอาคารสถานที่
5. จัดครูเข้าชั้นเรียนและสอนประจำวิชา
6. จัดตารางสอน
7. จัดสอนแทน
8. วัดและประเมินผลการเรียน
9. ประเมินผลการสอนของครู
10. นวัตกรรมและเทคโนโลยีเกี่ยวกับกระบวนการ

เรียนการสอน

11. หลักการและแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาการบริหารงาน

วิชาการ

อัมเรศ เนตาลีทธิ (2553, หน้า 44-45) กล่าวไว้ว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ 1) การเตรียมการ ได้แก่ การตัดสินใจ การวางแผน และการจัดการองค์การ 2) การปฏิบัติการ ได้แก่ การจัดคนเข้าทำงาน การอำนวยความสะดวก การจัดสรรทรัพยากร การติดต่อสื่อสาร การประสานงาน และการกระตุ้นจูงใจ 3) การควบคุมหรือประเมินผล ได้แก่ การควบคุมงานและการประเมินผลงาน

นอกจากนี้กระบวนการบริหารจะช่วยให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จ มีดังนี้

1. ช่วยให้การบริหารงานสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพราะมองเห็นความสำคัญของงาน ลดปัญหาความซ้ำซ้อน และสามารถมอบหมายงานได้ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของสังคม
3. ช่วยให้สถานศึกษาได้ขยายงาน มีความเจริญเติบโต และก้าวหน้า มองเห็นปัญหาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่วางไว้
4. ช่วยส่งเสริมตัวบุคคลในการทำงาน การจัดการหน่วยงานการบริหารงาน ได้เหมาะสมกับบุคคล เพื่อให้บุคคลได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ
5. ช่วยให้ผู้บริหารได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้บุคคลในองค์การทำงานอย่างมีอิสระและมีความรับผิดชอบ
6. ช่วยให้การจัดหมวดหมู่ของงานให้เป็นไปตามความเหมาะสมและรวดเร็ว
7. ช่วยให้มีการประเมินผล การติดตามผลของการปฏิบัติงาน

แมสซี และดักลาส (Joseph L. Massie and Douglass, 1981)

แบ่งกระบวนการบริหารงานวิชาการ ออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดเป้าหมาย ของการทำงานของสถานศึกษา เช่น การวางแผนปรับปรุงการเรียนการสอน การกำหนดเป้าหมายหากสามารถรวมความคิดเห็นจากฝ่ายต่างๆ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อการบริหาร
2. การค้นหาโอกาสและการพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น เป็นการหาแนวทางที่จะช่วยให้แผนที่วางไว้สามารถนำไปปฏิบัติได้
3. การแปลโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เป็นการนำเอาแผนที่มืออยู่ไปใช้อย่างมีเหตุผล และต้องมีความสามารถในการพยากรณ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่
4. การเลือกแนวทางที่ดีที่สุดและการกำหนดจุดมุ่งหมาย เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงาน
5. การตรวจสอบและการทบทวน เป็นการตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน

กระบวนการบริหารงานวิชาการสถานศึกษาส่วนใหญ่จะใช้วงจรการบริหารคุณภาพ PDCA (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, หน้า 12-15) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุง/นำไปใช้ (Action) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญในฐานะของแกนนำที่จะทำให้กระบวนการบริหารนี้ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขั้นตอน PDCA มีดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ทราบความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครองกรรมการสถานศึกษาและชุมชน ที่มีต่อสถานศึกษาและศึกษามาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพของสถานศึกษาก่อนที่จะร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา จากนั้นร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้องจัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายและกำหนดเป็นภารกิจของสถานศึกษา แล้วจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในระยะยาวคือ ธรรมนูญสถานศึกษาหรือแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาระยะสั้นคือแผนปฏิบัติการประจำปี โดยผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นผู้ลงนามและรับรองแผนการดำเนินการที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

2. **ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do)** ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่บริหารจัดการ ส่งเสริมสนับสนุน ควบคุม กำกับดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำและอำนวยความสะดวก ให้แก่บุคลากรภายในสถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอน และรับผิดชอบ แผนงานและโครงการ ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบางแผนงาน/โครงการ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการเองถ้าเป็นโครงการแผนงานเกี่ยวกับด้านบริหาร และด้านบุคลากร

3. **ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (Check)** เมื่อบุคลากรภายใน สถานศึกษาที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ ได้ดำเนินกิจกรรมตามแผนแล้วให้ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้คอยตรวจสอบติดตาม ตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มโครงการระหว่างโครงการและสิ้นสุดโครงการ หรือให้ผู้แทนเป็นผู้ ตรวจสอบการประเมินตนเองของบุคลากรที่รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม/โครงการ โดย ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทเป็นแกนนำสำคัญตั้งแต่การกำหนดบทบาทหน้าที่และ ผู้รับผิดชอบ การกำหนดกรอบการประเมินตนเองการสร้างเครื่องมือในการประเมินการ ดำเนินการประเมินการวิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการเขียนรายงานการประเมินตนเอง โดย ผู้บริหารโรงเรียนอาจจะแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อเขียนรายงานการประเมินตนเองด้วยก็ได้

4. **ขั้นปรับปรุง/การนำไปใช้ (Action)** เมื่อสถานศึกษาได้ประเมิน ตนเองแล้วผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำผลการประเมินตนเองไปใช้ในการวางแผน/กำหนด เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไป หรือนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงาน/โครงการในปีการศึกษานั้นให้ประสบความสำเร็จต่อไป

การบริหารงานวิชาการจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นสำคัญ ถึงแม้ว่าจะมีผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการทำงานด้านนี้อยู่แล้วก็ ไม่ใช่ผู้บริหารโรงเรียนจะวางมือโดยสิ้นเชิง ในทางกลับกันผู้บริหารโรงเรียนควรเป็นผู้มี ความตื่นตัวในการบริหารงานวิชาการ ต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องงานวิชาการตลอดจน เข้าใจความสำคัญวัตถุประสงค์ขอบข่ายและกระบวนการบริหารงานวิชาการ ทั้งนี้เพื่อเป็น ผู้นำให้บุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ตามที่ทราบแล้ว ว่าการบริหารงานอะไรก็ตามจะประกอบด้วยกลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมกันทำงาน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้โดยการใช้ทรัพยากรและกระบวนการที่เหมาะสม กระบวนการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมสำหรับงานบริหารโรงเรียนประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ

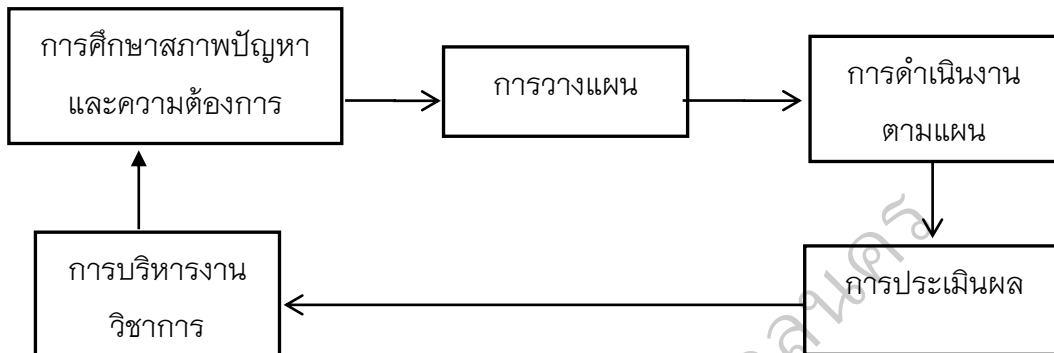
ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินการตามแผน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

จากขั้นตอนดังกล่าวนำเสนอเป็นภาพประกอบได้ดังนี้

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า15)

ภาพประกอบ 2 กระบวนการบริหารงานวิชาการ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา และความต้องการ

สภาพ หมายถึง สภาพความจริงที่กำลังเป็นอยู่หรือดำเนินการอยู่ใน
ขณะนั้น

ปัญหา หมายถึง สภาพความแตกต่างของสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหรือผล
ที่ปรากฏหรือสิ่งที่ต้องการให้เป็น ความต้องการ หมายถึงแนวโน้มที่จะให้ถึงจุดหมายที่
พึงประสงค์ตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

ดังนั้นการศึกษาทั้ง 3 อย่างนี้ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน
ศึกษาจาก

1. ข้อมูลต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ยอดรวมแสดงผลการสอบรายปี รายภาค สถิติการมาเรียนของนักเรียน จำนวนและ
อัตราการเข้าชั้นของนักเรียน สื่อการเรียนการสอนประจำห้องเรียน จำนวนและประเภท
ของสื่อในห้องสมุด การนิเทศภายใน การสอนซ่อมเสริม โครงการต่างๆ
ที่ส่งเสริมงานวิชาการในโรงเรียน เป็นต้น

2. ศึกษาจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องเป็นข้อกำหนดที่ต้องยึดถือเป็นแนวทาง เช่น
แผนการศึกษาชาติ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ หลักสูตร เอกสารหลักสูตร
หนังสือแบบเรียนระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยเรื่องการประเมินผลการเรียนการ

สอนตามหลักสูตร นโยบายกรมและกระทรวงฯ มติของคณะรัฐมนตรี นอกจากนี้
วิธีการศึกษาสภาพ ปัญหาและความต้องการ มีวิธีการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ศึกษาโดยวิธีประเมินความต้องการ (Needs Assessment)

มีขั้นตอนการศึกษาคือ สำรวจสิ่งที่เกี่ยวข้องตรวจสอบให้แน่ชัดว่าปัญหาคืออะไร
หามาตรฐานและคุณค่าว่าสิ่งนั้นควรเช่นไรและบันทึกรายการของความแตกต่างที่แตกต่าง
กันของสิ่งนั้นๆ

2.2 ศึกษาโดยวิธีวิจัย (Research) ซึ่งเป็นกระบวนการเสาะ แสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบโดยอาศัยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

2.3 ศึกษาโดยการใช้สื่อและเครื่องมือต่างๆ เช่น เครื่องมือ ประเมินคุณภาพการศึกษาที่หน่วยงานจัดทำขึ้น

2.4 ศึกษาโดยการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาปัญหา เช่น การสัมภาษณ์ ครูผู้สอนวิชาต่างๆ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าการวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบรอบคอบ
มีขั้นตอนย่อมทำให้งานนั้นๆ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนต้องยึดการ
วางแผนเป็นหัวใจของการปฏิบัติงานเมื่อได้เตรียมการแล้วผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้มีการ
วางแผนปฏิบัติงานดังนี้

1. จัดทำแผนงานและโครงการวิชาการประจำปีเพื่อให้การวางแผนลุ่ลง
ไปด้วยดีผู้บริหารโรงเรียนต้องให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการ
ปฏิบัติงานตั้งแต่เบื้องต้นเพื่อทุกคนจะได้มีความสำนึกในความเป็นเจ้าของหน่วยงานและจะ
ได้ให้ความร่วมมือด้วยดี เมื่อจัดทำแผนงานเสร็จแล้วก็จัดทำโครงการสนับสนุนแผนงาน
วิชาการให้ครอบคลุมภาระงานต่อไปนี้

- 1.1 มีการกำหนดนโยบายเป้าหมายและแผนงานวิชาการในโรงเรียน
ร่วมกัน

- 1.2 มีการจัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการสอน

- 1.3 มีการวางแผนการสอน

- 1.4 มีการจัดกลุ่มนักเรียน

- 1.5 มีการนิเทศการสอน

- 1.6 จัดกิจกรรมห้องสมุดโรงเรียน

- 1.7 มีการวัดผลและประเมินผล

1.8 ร่วมกันพัฒนาการและส่งเสริมนักเรียนอัจฉริยะภาพ

1.9 มีการใช้ทรัพยากรเพื่อการเรียนการสอน

1.10 จัดให้มีการรายงานผลการเรียน

อย่างไรก็ดี โรงเรียนจะมีโครงการกิจกรรมในแผนงานวิชาการ มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับขนาดของโรงเรียนบุคลากรวัสดุอุปกรณ์และงบประมาณ ตลอดจนนโยบายวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน

2. จัดทำปฏิทินงานในรอบปีการศึกษาหนึ่งๆ มีกิจกรรมหลายอย่างที่ โรงเรียนต้องปฏิบัติ ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องจัดให้มีปฏิทินการปฏิบัติงานให้ชัดเจนว่า วันใดเดือนใดจะประกอบกิจกรรมใดๆ ทั้งนี้เพื่อเป็นเครื่องเตือนความจำของผู้รับผิดชอบให้ ปฏิบัติงานให้เสร็จทันเวลา

3. มีการจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรจะต้องควบคุมติดตาม การปฏิบัติ การสอนของครูให้เป็นไปตามเนื้อหาและกำหนดเวลาที่ระบุในคู่มือและ แผนการสอน

4. มีการจัดตารางสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรมอบให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ และคณะทำงานเป็นผู้จัดทำตารางสอน โดยผู้บริหารควบคุมดูแลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ การจัดทำตารางสอน

5. การจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารโรงเรียนควรคำนึงถึงความต้องการและ ความถนัดของครู เช่น ครูสอน ป.1 ควรเป็นผู้ที่เข้าใจเด็กวัยนี้เป็นอย่างดี ความต้องการ และความสามารถของนักเรียนเป็นอย่างดี

6. การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความรู้ความ เข้าใจในการจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินตามแผน

ในขั้นนี้ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินการตามแผนงานวิชาการ ดังต่อไปนี้

1. มีการตรวจการเตรียมการสอนหรือบันทึกการสอน
2. จัดให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงตามเวลา
3. ให้มีการควบคุมกำกับติดตามและนิเทศให้ครูดำเนินการเรียน การสอนให้เป็นไปตามแผนการสอนหรือคู่มือครู
4. จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีที่ครูไม่มาปฏิบัติการสอน
5. ควบคุมดูแลให้ครูจัดการสอนซ่อมเสริมนักเรียนที่เรียนอ่อนและ

ส่งเสริมนักเรียนที่อัจฉริยภาพด้านต่างๆ

6. สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้
สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

7. ควบคุมติดตามให้ครูรับผิดชอบงานและโครงการกิจกรรม
สนับสนุนงานวิชาการให้เป็นไปตามปฏิทินปฏิบัติงาน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

การประเมินผลการบริหารงานวิชาการเป็นสิ่งจำเป็นเพราะจะทำให้ทราบ
ว่าการดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่
จะได้หาทางปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป ในเรื่องการประเมินผลงานวิชาการผู้บริหาร
โรงเรียนควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. จัดให้มีการประเมินผลการเรียนของนักเรียนมีแนวปฏิบัติดังนี้
 - 1.1 จัดหาเครื่องมือประเมินผลทุกชนิดเพื่อให้ครูสะดวกในการใช้
 - 1.2 ส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนสม่ำเสมอเพื่อ
มุ่งปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นสำคัญ
 - 1.3 รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียนเพื่อจะได้แนะนำ
ช่วยเหลือและให้การนิเทศในลักษณะต่างๆ
 - 1.4 จัดหาวัสดุอุปกรณ์สื่อการเรียนเพื่อให้ครูใช้ซ่อมเสริมแก่นักเรียน
 - 1.5 ประสานสัมพันธ์กับทางผู้ปกครองนักเรียนเพื่อรายงาน
ความก้าวหน้าของนักเรียนและเพื่อหาทางร่วมมือกันพัฒนาเด็ก
 - 1.6 ประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียนแล้วนำผล
มาเปรียบเทียบกับปีก่อนเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นตลอดเวลา
2. จัดให้มีการประเมินผลโครงการด้านวิชาการของโรงเรียนซึ่งมีแนว
ปฏิบัติดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้ริเริ่มและส่งเสริมการจัดทำโครงการวิชาการ
ของโรงเรียน
 - 2.2 พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับครู
 - 2.3 ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินงานตามโครงการ
 - 2.4 ให้ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานตามโครงการ
 - 2.5 เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ

2.6 เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน

2.7 มีการเผยแพร่ผลที่ได้จากโครงการ

3. ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูซึ่งมีแนวปฏิบัติดังนี้

3.1 สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู

3.2 ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครูโดยวิธีการต่างๆ เช่น

สังเกตความก้าวหน้าของเด็กที่ตรวจบันทึกผลการปฏิบัติงานของนักเรียนหรือรายงานของครู เป็นต้น

3.3 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู

3.4 จัดประชุมประเมินผลงานของครู

3.5 สรุปผลการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับ

มอบหมาย

3.6 ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

วิชา ทองหง่า (2554, หน้า 29) กล่าวว่ากระบวนการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นกระบวนการทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีกระบวนการดังนี้

1. การเตรียมการ เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้ตระหนักถึงความสำคัญ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการบริหารงานวิชาการด้านต่างๆ เตรียมการในการพัฒนาความรู้ ทักษะให้แก่บุคลากรตลอดจนจัดเตรียมเอกสารวัสดุ อุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

2. การดำเนินการ มีขั้นตอนดังนี้

2.1 การวางแผน ผู้บริหารต้องวางแผนงานด้านวิชาการ โดยการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน การจัดระบบงาน การกำหนดเป้าหมาย วิธีการ แนวทางในการดำเนินงาน จัดบุคลากร จัดสรรงบประมาณ จัดทำแผนงาน โครงการ ปฏิทินการปฏิบัติงานเพื่อให้การบริหารงานวิชาการดำเนินไปตามเป้าหมายและขั้นตอนตามแผนที่วางไว้ โดยคณะครูและทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการวางแผน

2.2 การปฏิบัติงานเป็นขั้นตอนที่ผู้บริหารมีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนจัดสิ่งอำนวยความสะดวกและทรัพยากรในการปฏิบัติงาน ดังนี้

2.2.1 สนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานตามภารกิจของวิชาการ

2.2.2 ส่งเสริมให้ครูมีความรู้ ทักษะ วุฒิการศึกษาและ

มีวิทยฐานะที่สูงขึ้น

2.2.3 สนับสนุนให้ครูทำงานอย่างมีความสุข

2.2.4 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก สนับสนุนให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การวัดและประเมินผล ผู้บริหารมีหน้าที่จัดให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงานด้านวิชาการให้บรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้

2.4 การปรับปรุง/พัฒนา เป็นการนำผลการประเมินมาปรับปรุง การปฏิบัติงานด้านวิชาการ ตลอดจนการวางแผนงานในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

3. การรายงาน เป็นการรวบรวมผลการปฏิบัติงานด้านวิชาการตามแผนงานและเขียนรายงานสรุปผลการดำเนินงาน การปรับปรุงการปฏิบัติงาน ตลอดจนเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารคุณภาพ PDCA ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตามแผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุง/นำไปใช้ (Action) ผู้บริหารโรงเรียนเป็นกลไกสำคัญ ที่ทำให้กระบวนการบริหารดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการบริหารงานวิชาการ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบ ดังตาราง 2

ตาราง 2 ผลการยกระดับคุณภาพการศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพ

นักการศึกษา/หน่วยงาน	Joseph L. Massie and Douglas (1981)	พวงรัตน์ วิเวกานนท์ (2538)	กระทรวงศึกษาธิการ, (2543)	อัมเรศ เนตาลีทร์ (2553)	วิภา ทองหง่า (2554)	ตามตี
กระบวนการบริหารงานวิชาการ						
1. การกำหนดเป้าหมาย (การวางแผน)	√	√	√	√	√	5
2. การค้นหาโอกาสและการพิจารณาถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น	√					1
3. การเปลี่ยนโอกาสให้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ	√					1
4. การกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะของงาน	√					1
5. การตรวจสอบและประเมินผลงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติตามแผน	√					1
6. จัดสายการบริหารงานวิชาการ		√				1
7. จัดทำโครงการทางวิชาการและจัดทำประเมินการ		√				1
8. จัดบริการด้านสื่อการสอนและอาคารสถานที่		√				1
9. จัดครูเข้าชั้นเรียนและสอนประจำวิชา		√				1
10. จัดตารางสอน		√				1
11. จัดสอนแทน		√				1
12. วัดและประเมินผลการเรียน		√				1
13. ประเมินผลการสอนของครู		√				1
14. นวัตกรรมและเทคโนโลยีเกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอน		√				1
15. หลักการและแนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ		√				1
16. การปฏิบัติตามแผน			√	√	√	3
17. การตรวจสอบประเมินผล			√	√	√	3
18. การปรับปรุง/นำไปใช้			√		√	2

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นถึงกระบวนการบริหารงานวิชาการ มีถึง 18 ขั้นตอน และเมื่อวิเคราะห์รายละเอียดของเนื้อหาแต่ละขั้นตอนแล้ว พบว่า บางขั้นตอนมีลักษณะ คล้ายคลึงกันอยู่หลายองค์ประกอบ ผู้วิจัยจึงมีการจัดหมวดหมู่องค์ประกอบที่มี กระบวนการบริหารงานวิชาการที่คล้ายกันเข้ารวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งจากองค์ประกอบ กระบวนการบริหารงานวิชาการมีความถี่ที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยจึงจัดหมวดหมู่องค์ประกอบ ที่มีกระบวนการบริหารงานวิชาการเป็น 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Plan) การปฏิบัติตาม แผน (Do) การตรวจสอบประเมินผล (Check) และการปรับปรุง/นำไปใช้ (Action) ซึ่งเป็นไป ตามขั้นตอน PDCA โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Plan) หมายถึง การประสานงานกับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัด การศึกษาในสถานศึกษา เพื่อให้ทราบความต้องการหรือความคาดหวังของผู้ปกครอง กรรมการสถานศึกษา ชุมชนที่มีต่อสถานศึกษาและศึกษามาตรฐานการศึกษาของชาติ นโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด รวมทั้งศึกษาถึงศักยภาพของสถานศึกษาก่อนที่จะร่วมกัน กำหนดเป็นวิสัยทัศน์หรือเป้าหมายของสถานศึกษา จากนั้นร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จัดลำดับความสำคัญของเป้าหมายและกำหนดเป็นภารกิจของสถานศึกษา แล้วจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาและจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

2. ขั้นปฏิบัติตามแผน (Do) หมายถึง การบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุน ควบคุมกำกับดูแลให้คำปรึกษาแนะนำและอำนวยความสะดวกให้แก่บุคลากรภายใน สถานศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนและรับผิดชอบแผนงานและโครงการ ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในบางแผนงาน/โครงการ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องดำเนินการเองถ้าเป็นโครงการแผนงานเกี่ยวกับด้านบริหารและด้านบุคลากร

3. ขั้นตรวจสอบและประเมินผล (Check) หมายถึง บุคลากรภายในสถานศึกษา ที่รับผิดชอบการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมตามแผนงาน/โครงการ ได้ ดำเนินกิจกรรมตามแผนแล้วผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้คอยตรวจสอบติดตามตลอดเวลา ตั้งแต่เริ่มโครงการระหว่างโครงการและสิ้นสุดโครงการ วิเคราะห์ข้อมูลรวมทั้งการเขียน รายงานการประเมินตนเอง

4. ขั้นปรับปรุง/การนำไปใช้ (Action) หมายถึง การนำผลการประเมินตนเองไป ใช้ในการวางแผน/กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพในปีการศึกษาต่อไป หรือนำผลที่ได้ไปปรับปรุงแผนงาน/โครงการในปีการศึกษานั้นให้ประสบความสำเร็จต่อไป การ บริหารงานวิชาการจะมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้นขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นที่ 3 การสังเคราะห์องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มี ประสิทธิผล

การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

ปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลเป็นเรื่องที่มีผู้ศึกษาและมุ่งมั่นที่จะพัฒนาองค์การของตนให้ก้าวหน้าไปถึงความเป็นองค์การที่มีประสิทธิผล แต่บางครั้งความหมายของประสิทธิผลของแต่ละโรงเรียนอาจแตกต่างกันไป ในมุมมองของนักการศึกษาประสิทธิผล อาจจะพิจารณาถึงคุณภาพของนักเรียนที่จบการศึกษา ความพึงพอใจของครูและผู้บริหาร

1. ความหมายของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

จากการศึกษามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายเกี่ยวกับประสิทธิผล ดังนี้

นงลักษณ์ เรือนทอง (2550, หน้า 25) อธิบายถึง การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลว่านักเรียนจะมีความก้าวหน้า มีความสมบูรณ์และประสบผลสำเร็จเกินกว่าความคาดหวังที่ตั้งไว้ซึ่งเป็นองค์การแนวหน้าที่สามารถอธิบายถึงการศึกษาที่ดีด้วยตนเองตามเป้าหมายและวิธีปฏิบัติที่เหมาะสม ผู้ปกครองเชื่อมั่นในคุณภาพของโรงเรียน ตลอดจนครูมีความรักความสามัคคีและ มีความพึงพอใจในงาน ส่วนความหมายเชิงเทคนิค หมายถึง วัตถุประสงค์ของการบริหารการศึกษา โดยประสิทธิผลจะนำมาซึ่งความหมายเฉพาะหรือพิเศษ ในส่วนนี้จะเน้นไปที่ความมีสัมฤทธิ์ผลที่ดีในทักษะพื้นฐานของนักเรียนที่สามารถวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

วิเชียร วิทย์อุดม (2547, หน้า 18) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การประกอบด้วยความมีประสิทธิภาพของบุคคลและของกลุ่มรวมกัน มุมมองความมีประสิทธิภาพขององค์การนั้นมีมากกว่าผลบวกของประสิทธิภาพของบุคคลและของกลุ่มรวมกัน องค์การก็จะมีผลการดำเนินงานที่ดี

สำนักพัฒนาระบบงบประมาณ (2548 , ออนไลน์) ได้กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง การวัดผลเชิงคุณภาพขององค์การว่าสามารถปฏิบัติงานได้ผลลัพธ์ตามพันธกิจของส่วนราชการได้ดีมากน้อยเพียงใด เมื่อเปรียบเทียบกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยแบ่งเป็น 2 ประการ คือ ประสิทธิภาพเชิงต้นทุนที่เป็นความสัมพันธ์ของต้นทุนหรือทรัพยากรที่ใช้กับผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นและประสิทธิผลที่เป็น

ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ของการทำงานกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

วาโร เพ็งสวัสดิ์ (2549, หน้า 47) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก

ถาวร เล็งเอียด (2550, หน้า 74) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียน คือ การที่นักเรียนจะต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของที่เป็นไปตามที่ต้องการ นักเรียนมีความเป็นอยู่ที่ดีและมีเจตคติที่ดีต่อโรงเรียน

ภารดี อนันต์นาวิ (2551, หน้า 204) กล่าวว่า ประสิทธิภาพขององค์การ หมายถึง การที่องค์การได้ดำเนินงานใดๆ โดยการใช้ทรัพยากรต่างๆ จนเกิดผลสำเร็จบรรลุตามเป้าหมายต่างๆ ที่องค์การตั้งไว้

สันติ บุญภิรมย์ (2552, หน้า 51) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ (Effectiveness) หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายได้ครบถ้วน

Walsh (1999, p. 235) กล่าวว่าโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง การที่โรงเรียนมีระบบที่เอาใจใส่ต่อความอ่อนแอทั้งหลาย ที่ปรากฏออกมาโดยพิจารณาจากผลการเรียนรู้ ผลการเรียนการสอน การบริหารจัดการ และการจัดการของโรงเรียน

Gibson (2000, p. 15-17) กล่าวว่า ประสิทธิภาพระดับขององค์การ เป็นภาพรวมของประสิทธิภาพระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดประสิทธิภาพระดับองค์การ ได้แก่ สภาพแวดล้อม เทคโนโลยี กลยุทธ์ โครงสร้าง กระบวนการต่างๆ และวัฒนธรรม

Hoy and Miskel (2001, p.373) กล่าวว่า ประสิทธิภาพ หมายถึง ผลสำเร็จที่บรรลุเป้าหมายขององค์การทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

สรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่สามารถดำเนินงานทั้งด้านการบริหาร และการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลสำเร็จตามขอบข่ายงานวิชาการที่โรงเรียนกำหนดไว้ จนทำให้นักเรียนส่วนใหญ่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้น

2. ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล

นักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล ดังนี้

วิโรจน์ สารรัตนะ (2544, หน้า 21) ได้เสนอองค์ประกอบที่แสดงถึงประสิทธิผลของโรงเรียน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ โดยแต่ละกลุ่มใหญ่มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องและความรับผิดชอบของนักเรียน สภาพแวดล้อมทางกายภาพการยอมรับและการมีสิ่งจูงใจพฤติกรรมในทางบวกของนักเรียน การได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและผู้ปกครอง

2. องค์ประกอบด้านการมีจุดมุ่งหมายร่วมกันของบุคลากร ประกอบด้วย การมีจุดหมายที่ชัดเจน การมีค่านิยมความเชื่อร่วมกันและการมีภาวะผู้นำทางการเรียน การสอน

3. องค์ประกอบด้านการเรียนรู้อิงเน้น การสอนและหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรคาดหวังความสำเร็จสูงและติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

พรชัย เชื้อชูชาติ (2546, หน้า 36-37) กล่าวว่าผู้บริหารและครูจะต้องมีบทบาทสำคัญต่อการปรับตัวไม่หยุดนิ่งต้องพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงองค์การ รูปแบบการบริหารงานและการดำเนินการต่างๆ ให้มีความคล่องตัวต่อการปฏิบัติงาน ผู้บริหารและครูต้องเป็นนักพัฒนา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ การจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนมีความรู้ เพื่อให้สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขจะต้องมีเทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม ครูต้องสร้างกระบวนการและวิธีการเรียนรู้ให้กับนักเรียน ทั้งเนื้อหาวิชา และคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าที่จะบอกความรู้หรือสอนหนังสือแบบธรรมดา เพราะวิธีการเรียนรู้หรือกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนจะเป็นวิธีการที่ติดตัวนักเรียนซึ่งสามารถนำไปปรับใช้ต่อการประกอบอาชีพ และพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม

Edmonds (1979, p. 37) ได้เสนอแนวคิดที่นำไปสู่ความเป็นโรงเรียนประสิทธิผลด้วยปัจจัย 5 ประการ คือ 1) ภาวะผู้นำที่แข็งแกร่งของผู้บริหาร 2) ความเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านทักษะพื้นฐาน 3) สภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่สะอาด

เรียนร้อยและปลอดภัย 4) ความคาดหวังของครูที่มีต่อนักเรียนในระดับสูง

5) การเฝ้าติดตามประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

Bossert (1988, p. 346) กล่าวว่า ประสิทธิภาพของโรงเรียนต้องพิจารณาจาก 1) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ 2) การนิเทศงานอย่างใกล้ชิด 3) การประเมินกิจกรรมทางวิชาการ 4) การเพิ่มความเชี่ยวชาญในการสอนอาจารย์ 5) การเพิ่มอิสระในห้องเรียน

Stedman (1987, p.215) ได้ศึกษาความสำเร็จของโรงเรียนและสรุปได้ว่า ลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประสิทธิผลของโรงเรียน คือ 1) การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง 2) การเน้นที่ชาติพันธุ์และเชื้อชาติ 3) การร่วมกันวางแผนดูแลนักเรียนระหว่างครูและผู้ปกครอง 4) หลักสูตรที่เน้นทางด้านวิชาการ 5) การใช้และพัฒนาครูอย่างมีประสิทธิภาพ 6) การให้การดูแลนักเรียนอย่างใกล้ชิด 7) ความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน 8) สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย 9) การสอนที่ปราศจากปัญหาทางวิชาการ

Austin และ Reynolds (1990, pp. 167-178) ได้ศึกษาวิจัยว่าการบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลจะต้องมีลักษณะที่แสดงถึงความสำเร็จ ดังนี้ 1) การจัดการอาคารสถานที่ 2) ภาวะผู้นำ 3) ความเสถียรภาพของบุคลากร 4) การจัดระบบหลักสูตรและการเรียนการสอน 5) การพัฒนาบุคลากร 6) การจัดการเวลาเรียนที่เกิดประโยชน์สูงสุด 7) ความเป็นเลิศทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับ 8) การมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากผู้ปกครอง 9) การวางแผนร่วมกัน 10) ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน 11) มีเป้าหมายและความคาดหวังร่วมกันที่ชัดเจน และ 12) มีระเบียบวินัย

Herzog (1990, p. 2582) ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยม พบว่า ภาวะผู้นำและบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน

Marcel (1990, p. 1852) ศึกษาอำนาจของครูใหญ่กับประสิทธิผลของโรงเรียน พบว่า พฤติกรรมการใช้อำนาจเป็นองค์ประกอบสำคัญของภาวะผู้นำและมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของโรงเรียนและต่ออาจารย์

Shepherd (1990, p.2227) ศึกษาตัวแปรเกี่ยวกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา พบว่าภาวะผู้นำและบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของโรงเรียน

Chrispeels (1990, p.2209) ศึกษาประสิทธิผลโรงเรียน

ศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนประถมศึกษา ผลการศึกษา พบว่า การเปิดโอกาสให้ คณะกรรมการหลักสูตรและครูได้ทำงานร่วมกันมีความจำเป็นสำหรับการเพิ่มสัมฤทธิ์ผล ของนักเรียน การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผลนั้น ครูใหญ่ต้องมีภาวะผู้นำ ต้องมีวางแผนการพัฒนาบุคลากรที่ดี

Caldwell and Spinks (1990,p.1-3) ศึกษาคุณลักษณะของ การบริหารโรงเรียนที่มีประสิทธิผล พบว่า มี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ เน้นการเรียนการสอน ความสามารถในการรับการตรวจสอบได้ การมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและการมีแผนงาน เพื่อพัฒนาวิชาชีพผู้บริหารและครู

Pierce (1991,p.35) ศึกษาลักษณะการบริหารโรงเรียนที่มี ประสิทธิผล พบว่า 1) การให้ความเคารพกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม 2) การ พัฒนาทรัพยากรบุคคลที่เน้นการสร้างครูที่ช่วยเหลือนักเรียนที่มีความแตกต่างทาง วัฒนธรรม 3) หลักสูตรที่เน้นการบูรณาการ และพัฒนาได้มากกว่าทักษะพื้นฐาน 4) การ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความร่วมมือในการวางแผนกับครู 5) การมีส่วนร่วมในการดูแล นักเรียน ระหว่างครูและผู้ปกครอง

Sammons, Hillman and Mortimore (1995, p.8) ศึกษาการ พัฒนาองค์ประกอบที่ส่งผลถึงความสำเร็จหรือความมีประสิทธิภาพของโรงเรียน พบว่ามี 11 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ 2) การมีวิสัยทัศน์ และเป้าหมาย ร่วมกัน 3) มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 4) การเรียนการสอนที่เข้มข้น 5) มี แผนการเรียนการสอนที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน 6) มีความคาดหวังต่อโรงเรียน และนักเรียน ในระดับสูง 7) มีการเสริมแรงครู 8) มีการติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการ พัฒนาปรับปรุงโรงเรียน 9) นักเรียนมีความรับผิดชอบ 10) มีความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และผู้ปกครอง 11) เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้

Chester (1996, p. 286-288) ศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริหาร วิชาการของผู้บริหารการศึกษาในสหรัฐอเมริกา พบว่า พฤติกรรมที่ทำให้การบริหารงาน วิชาการของผู้บริหารมีสมรรถภาพสูง โดยการส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพิ่ม มากขึ้น ได้แก่ การส่งเสริมให้ครูใช้เทคนิคการสอนหลายๆ วิธี อภิปรายปัญหาการปรับปรุง การสอนในที่ประชุม จัดประชุมนิเทศเพื่อช่วยเหลือครูใหม่จัดให้มีการอบรมความรู้เกี่ยวกับ วิชาการศึกษาเพิ่มเติมแก่ครูเพื่อปรับปรุงเทคนิคการสอน

Sergiovanni (2001, pp. 258-263) ได้สรุปการบริหาร โรงเรียนที่มีประสิทธิผลควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง 2) มี

แผนงานทางวิชาการที่ดี 3) จัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน 4) มีบรรยากาศของโรงเรียนในทางบวก 5) ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม 6) มีการพัฒนาบุคลากรอย่างกว้างขวาง 7) ใช้ภาวะผู้นำแบบมีส่วนร่วม 8) ส่งเสริมการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ 9) ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ

นักวิชาการหลายท่านได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ดังนี้

พิระพงษ์ เผ่าภูไทย (2551, หน้า 13) ศึกษาประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการ ผลการศึกษา พบว่า มีองค์ประกอบ 9 ด้าน ประกอบด้วย 1) การวางแผนงานด้านวิชาการ ซึ่งหมายถึง การร่วมกันวางแผน เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพประสิทธิผลการดำเนินการด้านวิชาการของโรงเรียน 2) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา หมายถึง การดำเนินงานตามหน้าที่ของบุคลากรและโรงเรียน เพื่อพัฒนาความพร้อมและความรู้ของนักเรียนในระดับต่างๆ 3) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ หมายถึง การดำเนินงาน เพื่อให้ครูหรือบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะที่มีความจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน 4) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน หมายถึง การดำเนินการตามระเบียบว่าด้วย การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน พ.ศ. 2550 5) การนิเทศการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ทราบว่า ครูมีแนวทางวิธีการในการจัดการศึกษาที่สอดคล้องตามความต้องการของหลักสูตรโรงเรียน ชุมชน และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียและมีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานอย่างไร 6) การแนะแนว หมายถึง การดำเนินการทุกอย่างเพื่อที่ความต้องการช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างทั้งในและนอกห้องเรียน 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา หมายถึง การวางแผนและดำเนินการ เพื่อให้ระบบการบริหารและระบบสารสนเทศที่เกี่ยวข้องมีความพร้อมเป็นปัจจุบันและสามารถนำมาใช้งานได้ตลอดเวลา 8) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียน เพื่อใช้ในสถานศึกษา หมายถึง การตรวจพิจารณา คุณภาพหนังสือทุกชนิด แบบฝึกหัด ใบงาน ใบความรู้ เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน 9) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา หมายถึง การพัฒนาบุคลากรในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้และ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา เพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายวางแผน และพัฒนาสื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

พรอุมา ม่วงแก้ว (2551, หน้า 9) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยในการบริหารองค์การที่มีประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสิงห์บุรี พบว่า ปัจจัยในการบริหารองค์การที่มีประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกันและกัน การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการ การกำหนดเป้าหมายหรือสั่งการ การควบคุมการปฏิบัติงาน และการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม

ชูลี รุ่งพานิช (2552, หน้า180) ได้ศึกษาการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2 พบว่า ปัจจัยที่ดีที่สุด มี 5 ปัจจัย ซึ่งได้แก่แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านความกระตือรือร้น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านการรู้จักวางแผน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ด้านความรับผิดชอบต่องาน ทักษะด้านการศึกษาและการจัดการเรียนรู้ และทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ ของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อร่วมกันแล้วมีอำนาจในการกำหนดความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วุฒิชัย จันทวัน (2553, หน้า 104) ได้ศึกษาเรื่องประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบุรฉานเขต 5 พบว่า ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอบุรฉานเขต 5 ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ด้านความพึงพอใจในการทำงานของครู และด้านทัศนคติของครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก

โสภณ วงษ์นาคเพ็ชร (2553, หน้า 146-147) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ อัตราการลาออก กลางคืนของนักเรียน คุณภาพโดยทั่วไป การขาดงาน ความพึงพอใจในการทำงาน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามลำดับ

วิภา ทองหง่า (2554, หน้า20) ได้ศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ คือ การประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ของนักเรียน การนิเทศการศึกษา

การแนะแนวการศึกษา การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสื่อการเรียนการสอน
ปรีชา จันทรมณี (2556, หน้า25) ได้ศึกษาตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการ
บริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ พบว่า
องค์ประกอบความสำเร็จในการบริหารงานวิชาการศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ มี 9 องค์ประกอบ คือ 1) ความมุ่งมั่นเพื่อจัดการเรียนรู้
2) ความเป็นมืออาชีพของบุคลากร 3) งานวิจัยในองค์กร 4) การให้ความสำคัญกับผู้เรียน
5) การให้ความสำคัญกับบุคลากร 6) ผลการดำเนินการ 7) คุณภาพขององค์กร 8) การ
นิเทศ และ 9)เทคโนโลยีทางการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลการ
บริหารงานวิชาการ สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบ ดังตาราง 3

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

ตาราง 3 (ต่อ)

<p>นักการศึกษา/หน่วยงาน</p> <p>องค์ประกอบ ประสิทธิผลการบริหาร งานวิชาการ</p>	1. Edmonds (1979)	2. Bossert (1988)	3. Stedman (1987)	4. Austin และ Reynolds (1990)	5. Herzog (1990)	6. Marcel (1990)	7. Shepherd (1990)	8. Chrispeels (1990)	9. Pierce (1991)	10. Sammons, Hillman and Mortimore (1995)	11. Chester (1996)	12. Sergiovanni (2001)	13. วิโรจน์ สารรัตน์ (2544)	14. พรชัย เชื้อชาติ (2546)	15. พิระพงษ์ เผ่าภูไทย (2551)	16. พรอุมา ม่วงแก้ว (2551)	17. ชุติ รุ่งพาณิชย์ (2552)	18. กุศลชัย จันทร์วัน (2553)	19. โสภกา วงษ์นาคเพ็ชร (2553)	20. ปรีชา จันทร์มณี (2556)	รวม
9. การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง			✓	✓						✓	✓										4
10. การเน้นที่ชาติพันธุ์และเชื้อชาติ			✓																		1
11. การร่วมกันวางแผนดูแลนักเรียนระหว่างครูและผู้ปกครอง			✓																		1
12. หลักสูตรที่เน้นทางด้านวิชาการ			✓												✓						2
13. การพัฒนาศักยภาพครู			✓	✓				✓	✓	✓	✓	✓		✓		✓				✓	10
14. ความรับผิดชอบของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน			✓																		1
15. การวางแผนร่วมกัน				✓					✓		✓				✓						4
16. ความรู้สึกเป็นอันหนึ่งกันเดียวกัน				✓																	1
17. มีเป้าหมายและความคาดหวังร่วมกันที่ชัดเจน				✓												✓					2

ตาราง 3 (ต่อ)

นักการศึกษา/หน่วยงาน องค์ประกอบ ประสิทธิภาพการบริหาร งานวิชาการ	1. Edmonds (1979)	2. Bossert (1988)	3. Stedman (1987)	4. Austin และ Reynolds (1990)	5. Herzog (1990)	6. Marcel (1990)	7. Shepherd (1990)	8. Chrispeels (1990)	9. Pierce (1991)	10. Sammons, Hillman and Mortimore (1995)	11. Chester (1996)	12. Sergiovanni (2001)	13. วิโรจน์ สารัตนะ (2544)	14. พรชัย เชื้อชาติ (2546)	15. พิระพงษ์ เผ่าภูไทย (2551)	16. พรอุมา ม่วงแก้ว (2551)	17. ชุติ รุ่งพาณิชย์ (2552)	18. กุศลชัย จันทร์วัน (2553)	19. โสภกา วงษ์นาคเพ็ชร (2553)	20. ปรีชา จันทร์มณี (2556)	ความถี่
27. ส่งเสริมความมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันแบบเป็นกลุ่ม												√									1
28. แรงจูงใจ																√	√				2
29. การติดต่อสื่อสาร																√					1
30. การปฏิสัมพันธ์และอิทธิพลที่มีต่อกันและกัน																√					1
31. การตัดสินใจวินิจฉัยสั่งการ																√					1
32. การควบคุมการปฏิบัติงาน																√					1
33. ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน																		√	√		2
34. การลาออกกลางคันของนักเรียน																			√		1
35. การขาดงาน																			√		1
36. ความพึงพอใจในการทำงาน																		√	√		2

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

จากตาราง 3 ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาของแต่ละองค์ประกอบแล้วกำหนดเกณฑ์ความถี่ตั้งแต่ความถี่ 5 ความถี่ที่ขึ้นไป ในวิเคราะห์องค์ประกอบเบื้องต้นในครั้งนี้ได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การพัฒนาศักยภาพครูและ 3) บรรยากาศการเรียนรู้ มีดังรายละเอียดดังนี้

1. ภาวะผู้นำทางวิชาการ

การที่ผู้นำได้แสดงบทบาทหน้าที่โดยการใช้อิทธิพลที่เหนือบุคคลอื่นในกลุ่ม โน้มน้าวชักจูงให้บุคคลอื่นปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติก่อให้เกิดผลต่อส่วนรวมภายในกลุ่ม ลักษณะการแสดงออกมานั้นก็คือ ความเป็นผู้นำหรือภาวะผู้นำนั่นเอง ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของผู้นำไว้หลายท่าน ในหลายลักษณะตามมุมมองที่ต่างกันตามแนวทางของแต่ละท่าน ดังต่อไปนี้

1.1 ความหมายของภาวะผู้นำ

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของผู้นำ ดังนี้

Kotter (1999, p.23) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง ความสามารถในการเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลงได้ โดยมีผู้นำเป็นผู้สร้างวิสัยทัศน์ให้ เป็นตัวกำกับทิศทางขององค์กรในอนาคต จากนั้นจึงจัดวางคนพร้อมทั้งสื่อความหมายให้ เข้าใจวิสัยทัศน์และสร้างแรงดลใจแก่คนเหล่านั้นให้สามารถเอาชนะอุปสรรคเพื่อไปสู่ วิสัยทัศน์ดังกล่าว

วิโรจน์ สารรัตนะ (2548, หน้า 40) กล่าวว่า ภาวะผู้นำหมายถึง กระบวนการมีอิทธิพลซึ่งกันและกันระหว่างผู้นำและผู้ตามเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ขององค์การและเกิดการเปลี่ยนแปลง

พัฒนา อำท้าว (2548, หน้า 35) กล่าวว่าภาวะผู้นำ หมายถึง ศูนย์กลางของกลุ่ม (Central Group) ซึ่งหมายถึง การเป็นผู้นำที่เป็นศูนย์กลางของกลุ่ม เป็นผู้ที่มีความบุคลิกภาพที่เหมาะสมกว่าบุคคลอื่นๆ ในกลุ่ม สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่ม และนำความสนใจนั้นมาใช้ประโยชน์ต่อกลุ่มได้

สรายุรัตน์ จันทะมล (2548, หน้า 25) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็น กระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งใช้อิทธิพลที่ไม่ใช่ลักษณะของการบังคับต่อผู้อื่น ให้ปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ตามที่กำหนดด้วยความเต็มใจ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลขององค์กร ช่วยให้กลุ่มบุคคลสามารถดำเนินการต่างๆ บรรลุตามเป้าหมาย ที่กำหนด องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในกระบวนการภาวะผู้นำ ได้แก่ ผู้นำ ผู้ตาม บริบท

สถานการณ์และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น องค์ประกอบเหล่านี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน

วาโร เฟ็งสวัสดี (2549, หน้า 16) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการยอมรับจากสมาชิกให้เป็นหัวหน้ากลุ่ม โดยจะเป็นศูนย์รวมในการตัดสินใจเพื่อแก้ปัญหา ประสานงาน และดำเนินงานของกลุ่ม ซึ่งมักจะเกิดจากความยินยอมของสมาชิกมากกว่าการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ โดยจะต้องแสดงภาวะผู้นำ ซึ่งจะหมายถึง กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลและใช้อำนาจเหนือบุคคลอื่น หรือผู้ตาม เพื่อให้ทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปส่วนประกอบของผู้นำได้ 3 ประการ คือ 1) ผู้นำต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้ตาม หรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่จะปฏิบัติตามความต้องการของผู้นำ ดังนั้น ถ้าปราศจากผู้ตามแล้ว คุณสมบัติของผู้นำในบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็จะเป็นไปไม่ได้ 2) ผู้นำจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การจัดสรร และใช้อำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้นำและสมาชิกของกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกแสดงพฤติกรรมตามที่ผู้นำต้องการหรือคาดหวัง และ 3) ผู้นำสามารถใช้อิทธิพลกับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา การมีอำนาจในการสั่งการให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานใดงานหนึ่งเฉพาะ และเนื่องจากอิทธิพลที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชาจะทำให้งานดังกล่าวสามารถดำเนินการถึงเป้าหมายที่ต้องการได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ และยังให้ความหมายของภาวะผู้นำ ว่าเป็นการใช้อิทธิพลของบุคคลหรือของตำแหน่งโดยการจูงใจให้บุคคลหรือกลุ่มปฏิบัติตามความคิดเห็นความต้องการของตนด้วยความเต็มใจ ยินดีที่จะให้ความร่วมมือเพื่อจะนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่มตามที่กำหนดไว้ ภาวะผู้นำเป็นความสามารถในการชักจูงผู้อื่นให้ค้นหาหนทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด และเป็นการผูกมัดหรือหลอมรวมกลุ่มเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แล้วกระตุ้นให้ดำเนินไปสู่เป้าหมาย หรืออาจสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำคือรูปแบบอิทธิพลระหว่างบุคคลเป็นความสามารถในการนำของผู้นำหรือกลุ่ม ในอันที่จะก่อให้เกิดการกระทำกิจกรรม หรือการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ภาวิวัฒน์ พันธุ์แพ (2550, หน้า 83) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง คนที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายต่างๆ หรือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่ร่วมกันก็ตามหรือทำการร่วมมือกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดีสู่จุดหมายที่ตั้งใจ โดยถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ดรุณี ชันขวา (2551, หน้า 18) กล่าวว่า ภาวะผู้นำ หมายถึง การใช้ศิลปะหรือความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารที่ใช้อิทธิพลของตนในการชี้นำ ผลักดัน

ชักจูง หรือใช้อำนาจหน้าที่กระตุ้นให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือกลุ่มบุคคลอื่น ในความร่วมมือ ร่วมใจด้วยความเต็มใจด้วยความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานโดยใช้ กระบวนการสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกัน

ประพันธ์ สุริหาร (2551, หน้า 78) กล่าวว่า ภาวะผู้นำมี ความหมายตรงกับภาษาไทยง่าย ๆ ว่า “การเป็นผู้นำ” “ภาวะผู้นำ” เป็นกระบวนการใช้อิทธิพลทางสังคม เพื่อให้กลุ่มดำเนินการบรรลุวัตถุประสงค์หรือการมีอิทธิพลเหนือคนอื่น และนำคน โดยคนเหล่านั้นมีความเชื่อฟังอย่างเต็มใจเพื่อปฏิบัติงานให้สำเร็จ

สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การใช้ศิลปะหรือ ความสามารถของผู้นำหรือผู้บริหารที่ใช้อิทธิพลของตนในการชี้นำ ผลักดัน ชักจูง หรือใช้อำนาจหน้าที่กระตุ้นให้เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือกลุ่มบุคคลอื่นในความร่วมมือร่วมใจด้วยความเต็มใจกระตือรือร้นปฏิบัติงานโดยใช้กระบวนการสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกันและกัน จนการดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายที่กำหนดและกัน จนกระทั่งการดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และ เป้าหมายของหน่วยงานที่กำหนด

1.2 ขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ

นักวิชาการได้กล่าวถึงขอบข่ายของภาวะผู้นำทางวิชาการ ดังนี้

1.2.1 คุณลักษณะของผู้นำ

คนที่เป็ผู้นำมักมีลักษณะบางอย่างที่เด่นกว่าผู้ตาม คนที่เป็นผู้นำมักเป็นคนที่มอิทธิพลเหนือผู้อื่น ผู้อื่นยอมทำตาม อีกทั้งผู้ตามยอมได้นำเอาความประพฤติ ได้นำเอาแบบอย่างในการทำงาน ผู้ตามบางคนถึงกับยอมถอดแบบผู้นำ บางคนลอกเลียนแบบอย่างของผู้นำ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดของคุณลักษณะของผู้นำ ดังนี้

Robert Starratt (1966, p.28) มีแนวคิดว่า ผู้บริหาร นอกจากเป็นผู้มีทักษะในการบริหารแล้ว ยังเป็นผู้ที่นำวิสัยทัศน์ ความเข้มแข็ง และความคิดสร้างสรรค์มาสู่งานที่ตนรับผิดชอบ สนใจในสิ่งที่เป็นไปได้และเป็นสิ่งตนเองและผู้อื่นที่ต้องการให้บรรลุ และมีวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความสำคัญของสิ่งที่ทำอยู่ ผู้นำเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมองค์การด้วยกำลังกายและกำลังใจอย่างมาก และนำความเข้มแข็งในความต้องการปณิธาน และความกระตือรือร้นไปสู่งาน คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารที่เป็นผู้นำแตกต่างจากผู้อื่นที่ไม่เป็นผู้นำ นอกจากนี้ผู้นำยังนำความคิดใหม่ๆ และความเชื่อในการเปลี่ยนแปลงอย่างสร้างสรรค์มาให้องค์การ เมื่อพิจารณาถึงจุดเน้นในเรื่องวิสัยทัศน์

ความเข้มแข็ง และความคิดสร้างสรรค์แล้ว สตาร์เรทท์ เห็นว่า ผู้นำมีคุณลักษณะแตกต่างจากบุคคลอื่น 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้นำปฏิบัติงานอยู่ภายใต้พื้นผิวของเหตุการณ์และกิจกรรม โดยการหาความหมายและค่านิยมที่ลึกซึ้งลงไป ผู้นำสามารถบอกพื้นฐานในความหมายของการเคลื่อนไหวของชีวิตประจำวันภายในองค์การ ดังนั้น จึงให้นักเรียน ครู และสมาชิกชุมชนมีความรู้สึกในความสำคัญ วิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายสิ่งที่ดีเป็นธรรมดา และเป็นเบื้องต้น
2. ผู้นำเป็นผู้ซึ่งนำความรู้ของการแสดงละครชีวิตมาสู่สถานศึกษา ช่วยให้ขึ้นมาเหนือพื้นผิวของงานกิจวัตรที่น่าเบื่อ ซึ่งมีลักษณะเป็นกิจกรรมประจำวัน ผู้นำมองเห็นความสำคัญของสิ่งที่กลุ่มกำลังทำและทำได้ ผู้นำมองเห็นความเป็นไปได้ของการแสดงที่เกี่ยวข้องในเหตุการณ์ส่วนใหญ่มากขึ้น และสามารถกระตุ้นบุคคลอื่นให้ไปเกินกว่างานกิจวัตรและหลุดออกจากเป้าหมายไปสู่อะไรบางอย่างที่มีชีวิตชีวาและตื่นเต้นมากขึ้น
3. ผู้นำสามารถสื่อความรู้สึกต่อวิสัยทัศน์เป็นคำพูดหรือตัวอย่าง ผู้นำสามารถใช้ภาษาและสัญลักษณ์ที่เข้าใจง่าย แต่ยังสื่อความรู้สึกตื่นเต้น ความเป็นต้นคิด และความใหม่เอี่ยมได้ด้วย
4. ผู้นำให้ออกาสผู้อื่น มีประสบการณ์เกี่ยวกับวิสัยทัศน์และความรู้สึกต่อเป้าหมายของตนเอง เพื่อว่าผู้อื่นจะได้มีส่วนร่วมในความเป็นเจ้าของ
5. ผู้นำสามารถแปลงรูปวิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ของตนจากความหมายในทางส่วนตัวไปสู่เป้าหมาย โครงสร้าง และกระบวนการสำหรับสถานศึกษา แนวคิดกลายเป็นโครงสร้าง และกระบวนการสำหรับสถานศึกษา แนวคิดกลายเป็นโครงการ วิสัยทัศน์ เป้าหมาย และความรู้สึกในปณิธานจากผู้อื่นกลายเป็นโครงสร้างการปฏิบัติงานที่จริงแล้วผู้นำแปลคุณสมบัติของภาวะผู้นำเป็นคุณลักษณะของโรงเรียนในฐานะเป็นองค์การนั่นเอง

Keith Davis (1972, pp. 130–140.) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้นำที่ประสบความสำเร็จมีดังนี้

1. การมีสติปัญญาดี บุคคลในระดับหัวหน้าจะมีสติปัญญาเฉลียวฉลาดกว่าผู้เป็นลูกน้อง
2. มีความชัดเจนและกว้างในสังคม คนที่เป็นหัวหน้าจะมีอารมณ์มั่นคง เป็นผู้ใหญ่ มีความสนใจ และมีกิจกรรมต่างๆ กว้างขวางกว่า

มีความเชื่อมั่นในตนเอง

3. มีแรงกระตุ้นภายในและปรารถนาจะทำงานให้สำเร็จ คนที่เป็นหัวหน้ามีความสัมพันธ์กับแรงกระตุ้นจูงใจค่อนข้างสูงมากต่อความสำเร็จของงาน แรงกระตุ้นนี้เกิดจากภายในตัวเขาเองมากกว่าจะเกิดจากรางวัลภายนอก

4. ทักษะคติทางมนุษยสัมพันธ์ หัวหน้าหรือผู้ประสบความสำเร็จในการ ทำงานจะตระหนักถึงคุณค่า กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เป็นคนที่มองเห็นคุณค่าของลูกน้องมากกว่าจะต้องการให้งานเสร็จเพียงอย่างเดียว

Jame and Barry (1995 pp. 15-17.) ได้ทำการศึกษา คุณลักษณะของผู้นำที่ได้รับการ ยกย่องและสรุปได้ว่าคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด 4 ประการ ของผู้นำ ซึ่งเป็นบ่อเกิดแห่งความเชื่อถือ มีดังต่อไปนี้

1. ผู้นำจะต้องมีความซื่อสัตย์ เป็นคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด ของผู้นำที่จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับ ผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่พูดจริง มีจริยธรรม เป็นหลักยึดสำหรับผู้อื่นทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ

2. ผู้นำจะต้องเป็นบุคคลที่ต้องนำไปข้างหน้า ต้องเป็น บุคคลที่สามารถกำหนดทิศทางและดำเนินถึงอนาคตขององค์กรและต้องบอกผู้ร่วมทางได้ ว่าเขาจะเดินไปยังที่ใด

3. ผู้นำจะต้องเป็นผู้ให้แรงตลใจ มีความกระตือรือร้น มีพลังมากมีแนวคิดทางบวกเกี่ยวกับอนาคตเป็นผู้ให้แรงตลใจแก่ผู้อื่นและจะต้องเป็นผู้ สามารถสื่อสารแนวคิดหรือวิสัยทัศน์ให้กับบุคคลอื่นรวมถึงสนับสนุนให้ผู้อื่นกระทำตาม ผู้นำจะต้องแสดงความกระตือรือร้นและความมีชีวิตชีวาให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเห็น

4. ผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความสามารถ โดยไม่จำเป็นต้องเก่ง ทางเทคโนโลยีของการทำงาน แต่จะต้องมีความสามารถตามตำแหน่งของผู้นำ และสภาพ องค์กรที่เขาทำงานอยู่ เช่น ผู้นำระดับสูงในองค์กรจะถูกคาดหวังว่าเป็นผู้มี ความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์และการวางแผนและการกำหนดนโยบาย ผู้นำจึงไม่ จำเป็นต้องเก่งทางเทคนิค

ภาววัฒน์ พันธุ์แพ (2550, หน้า 84) กล่าวว่า ผู้นำที่มี ประสิทธิภาพต้องมีคุณลักษณะ 6 ประการที่สำคัญ ดังนี้

1. ต้องเป็นบุคคลที่กำหนดทิศทาง โดยใช้ความรู้ทางธุรกิจ และเทคโนโลยีในการสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับโครงสร้างองค์กร ระบบการให้รางวัล การให้ ข้อมูลข่าวสาร

2. ต้องเป็นบุคคลที่สามารถจัดหรือปรับความสัมพันธ์กับบุคคลต่างๆ ได้ดีเพื่อประโยชน์ขององค์การ
 3. ต้องเป็นบุคคลที่สามารถสร้างค่านิยมที่ดี เช่น ความน่าเชื่อถือ ความซื่อสัตย์ ให้บุคคลทั่วไปยอมรับ ไม่เป็นคนโกหกหลอกลวง ให้เกียรติและเคารพผู้อื่น
 4. ต้องเป็นบุคคลที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ดี สามารถฟันฝ่าเหตุการณ์ได้โดยไม่หวั่นไหว
 5. ต้องเป็นบุคคลที่รู้จักตนเอง สามารถประเมินจุดอ่อน – จุดแข็ง ตนเองได้รู้ข้อจำกัดของตนเอง รู้ความต้องการของตน มีความรับผิดชอบและรู้จักไขว่คว้าโอกาสแห่งความสำเร็จ
 6. ต้องเจริญเติบโต เรียนรู้อย่างไม่หยุดยั้งที่จะเจริญเติบโต และเปลี่ยนแปลงเพื่อจัดการรับมือกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอนาคต
- สรุปได้ว่า จากคุณลักษณะของผู้นำตามแนวคิดของนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าบุคคลใดที่จะเป็นผู้นำได้นั้น ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในด้านทักษะของความเป็นผู้นำ ทั้งทักษะด้านการบริหารคน ผู้นำจะต้องมีทักษะในเรื่องการโน้มน้าวจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติตามเป้าหมายที่องค์การได้กำหนดไว้ให้ประสบความสำเร็จและทักษะด้านการบริหารงานผู้นำจะต้องเป็นผู้มีความรู้ในงานเป็นอย่างดี จะต้องมีการประเมินสามารถกำหนดวิธีการที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จ

2. บทบาทของผู้นำ

บทบาทของผู้นำเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่ถูกคาดหวังในการบริหารหน่วยงานให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งผู้นำต้องมีบทบาทการวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคคลเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุม นอกจากนี้นักวิชาการยังได้กล่าวเกี่ยวกับบทบาทของผู้นำ ดังนี้

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2549, หน้า 29)
- ได้เสนอไว้สรุปได้ ดังนี้
1. งานวิชาการ ผู้บริหารต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน พัฒนาบุคลากรเพื่อการเรียนการสอน จัดการ นิเทศภายใน ตลอดจนจนการประเมินผลการศึกษา
 2. งานกิจการนักเรียน ผู้บริหารต้องดำเนินการรับ/เกณฑ์นักเรียนเข้า

เรียน ติดตาม นักเรียนขาดเรียน การแก้ไขปัญหานักเรียน การให้บริการต่างๆ แก่นักเรียน อาหารกลางวัน อาหารเสริม บริการด้านอนามัย การแนะแนว การให้ทุนการศึกษา การดูแลความปลอดภัยจากสารเสพติดอื่นๆ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เช่น กีฬานันทนาการ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม และพัฒนาส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นต้น

3. งานบุคลากร ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบายการบริหารบุคคล การมอบหมายงาน การพัฒนาการสอน สังเกตพฤติกรรมการสอน ส่งเสริมความก้าวหน้า การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อ ส่งเสริมความสามัคคีในหมู่คณะ ตลอดจนการจัดทำผลงานทางวิชาการ

4. งานธุรการ การเงิน และพัสดุ ผู้บริหารต้องจัดทำแผนงาน/โครงการรองรับการ จัดสรรงบประมาณจากต้นสังกัด การจัดซื้อจัดจ้าง การจัดระบบพัสดุ และครุภัณฑ์ การจัดทำบัญชี และระบบตรวจสอบภายใน

5. งานอาคารสถานที่ ผู้บริหารต้องจัดทำแผนเกี่ยวกับการใช้อาคารสถานที่ ระบบ การบำรุงซ่อมแซมรักษา การรักษาความปลอดภัย และการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน

6. งานความสัมพันธ์กับชุมชน ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบาย/มาตรการให้ ผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วม การดำเนินการให้บุคลากรมีส่วนร่วมกับชุมชน การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การบริการข้อมูลระบบสารสนเทศแก่ชุมชนในทุกด้าน

ชัยวัฒน์ ตุ่มทอง (2551, หน้า 27) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้หน้าไว้ 14 ประการ คือ

1. การวางแผนและการจัดจ้่องค์การ ผู้นำต้องตัดสินใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์และกลยุทธ์ในระยะยาวขององค์การ ความจำเป็นก่อนหลังในการจัดสรรทรัพยากร การตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้บุคลากรและทรัพยากรเพื่อผลสำเร็จของงานอย่างมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาความร่วมมือการผลิต และควมมีประสิทธิภาพของหน่วยงานภายในองค์การ

2. การแก้ไขปัญหา ผู้นำต้องชี้ให้เห็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับงาน การวิเคราะห์ตามช่วงเวลาอย่างมีระบบ เพื่อค้นหาสาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหา และการค้นหาคำตอบในการแก้ปัญหาหรือวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้น

3. การชี้แจงบทบาทและวัตถุประสงค์ ผู้นำต้องทำหน้าที่ในการมอบหมายงาน ให้แนวทางในการทำงาน อธิบายอย่างชัดเจนเกี่ยวกับความรับผิดชอบของงาน

วัตถุประสงค์ของงาน กำหนดขอบเขตงานและความคาดหวังที่มีต่อผลการปฏิบัติงาน

4. การให้ข้อมูล ผู้นำต้องทำหน้าที่ในการแจกจ่ายข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจแผนงานและกิจกรรมต่างๆ ให้กับบุคลากรเพื่อประโยชน์ในการทำงาน แจกจ่ายเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษรและสนองความต้องการทางด้านข้อมูลข่าวสารที่ได้รับการร้องขอ

5. การสังเกตการณ์ ผู้นำต้องทำหน้าที่ในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานและสภาพแวดล้อมภายนอกที่จะมีผลต่อการทำงาน ตรวจสอบความก้าวหน้าและคุณภาพของงาน ประเมินผลการปฏิบัติงานในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม วิเคราะห์แนวโน้มและทำนายเกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก

6. การกระตุ้นและการตลใจ ผู้นำต้องใช้อิทธิพลอย่างมีเทคนิค อันเป็นการกระตุ้นอารมณ์หรือเหตุผลเพื่อวัตถุประสงค์ของงานและตอบสนองความร่วมมือ ความช่วยเหลือ การสนับสนุน การแจกจ่ายทรัพยากร มีการสร้างตัวอย่างเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เหมาะสม

7. การปรึกษาหารือ ผู้นำต้องทำหน้าที่ในการตอบสนองแก่บุคลากร ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่จะมีผลกระทบต่อพวกเขา ให้คำแนะนำที่ดีอันก่อให้เกิดการปรับปรุง มีการสนับสนุนให้มีการร่วมกันตัดสินใจ ระดมความคิดและรับฟังคำแนะนำจากหลายฝ่ายเพื่อการตัดสินใจ

8. การมอบหมายอำนาจหน้าที่ ผู้นำต้องมอบหมายความรับผิดชอบและอำนาจตัดสินใจให้แก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้สามารถแก้ไขปัญหาและการตัดสินใจในเรื่องสำคัญได้ด้วยตนเอง

9. การส่งเสริมการสนับสนุน ผู้นำต้องมีความเป็นมิตรและให้การนับถือ อดทน ช่วยเหลือ และเห็นอกเห็นใจเมื่อมีคนผิดหวังหรือมีความวิตกกังวล มีการรับฟังคำถามการร้องทุกข์และปัญหาต่างๆ ปกป้องประโยชน์ของบุคลากร

10. พัฒนาและให้คำสั่งสอน ผู้นำจะต้องให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการทำงาน ส่งเสริมให้บุคลากรเกิดทักษะและมีการพัฒนา ส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพ

11. จัดการปัญหาข้อขัดแย้งและส่งเสริมการสร้างทีมงาน ผู้นำต้องส่งเสริมให้มีการแก้ไขความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และสร้างเอกลักษณ์ในหน่วยงาน

12. การสร้างเครือข่าย ผู้นำต้องมีการพบปะสร้างสรรค์แบบไม่เป็น

ทางการ พัฒนาความสัมพันธ์กับบุคคลผู้ซึ่งจะให้ข้อมูลและให้การสนับสนุน รักษาการติดต่ออย่างไม่วางตอนเป็นระยะๆ เช่น การไปเยี่ยมเยียน การโทรศัพท์พูดคุย การตอบจดหมายและการเข้าร่วมในการประชุมหรืองานสังคมนาต่างๆ

13. การให้การยอมรับ ผู้นำต้องให้คำชมเชยและให้การยอมรับสำหรับการทำงานที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จที่สำคัญ การบริจาคเนื่องในโอกาสพิเศษ มีการชมเชยสำหรับบุคคลผู้บริจาค

14. การให้รางวัล ผู้นำต้องมีการให้รางวัลที่สามารถจับต้องได้ เช่น การเพิ่มเงินเดือนหรือการเลื่อนขั้นเงินเดือน ตำแหน่งสำหรับการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ความสำเร็จที่สำคัญและการแสดงความสามารถที่เด่นชัด

ดร.ณิ ชันชวา (2551, หน้า 58) ได้กล่าวถึงบทบาทและลักษณะที่ดีของผู้นำไว้ ดังนี้

1. ดูแลทุกข์สุขของผู้ใต้บังคับบัญชา
2. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทราบในเรื่องที่ควรทราบอย่างสม่ำเสมอ
3. ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี
4. เมื่อสั่งการให้ปฏิบัติภารกิจต้องให้เขาเข้าใจในภารกิจนั้นและต้องกำกับดูแลจนกว่าภารกิจนั้นสำเร็จ
5. ฝึกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ
6. ตัดสินใจอย่างมีความรอบคอบ ถูกต้อง และทันเวลา
7. ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ
8. ใช้หน่วยงานและบุคคลให้เหมาะสมกับขีดความสามารถต้องเป็นผู้ชำนาญการเปลี่ยนแปลงการจัด การศึกษาให้มีคุณภาพ
9. ต้องรู้จักหน้าที่และมีความรับผิดชอบ
10. มีเหตุผลและอุดมการณ์ก้าวไกล
11. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
12. มีความยุติธรรม
13. มีบุคลิกดี
14. มีความอดทนอดกลั้น กล้าเผชิญต่อเหตุการณ์
15. มีไหวพริบและใจกว้าง
16. มีหลักธรรมประจำใจ

สรุปได้ว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ต้องมีความรู้ทางด้านวิชาการ การบริหารบุคคล การบริหารงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ตลอดจนความสัมพันธกับชุมชนเพื่อให้สถานศึกษามี ความเจริญก้าวหน้า

3. คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน

ธีระ รุญเจริญ (2545, หน้า 133) ได้สรุปลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยยึดประเด็นตามการแบ่งคุณลักษณะของผู้บริหารตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และบริหารทั่วไป สรุปได้ดังนี้

1. การบริหารวิชาการ ประกอบด้วย 1) มีความรู้ และเป็นผู้นำด้าน วิชาการ 2) มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์ด้านการบริหารงาน 3) สามารถใช้ความรู้ และประสบการณ์ แก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ทันที่ 4) มีวิสัยทัศน์ 5) มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 6) ใฝ่เรียน ใฝ่รู้ มุ่งมั่นพัฒนาตนเองอยู่เสมอ 7) รอบรู้ทางด้านการศึกษา 8) ความรับผิดชอบ 9) แสวงหาข้อมูลข่าวสาร 10) รายงานผลการปฏิบัติงานอย่างเป็น ระบบ 11) ใช้นวัตกรรมการบริหาร 12) ดำเนินถึงมาตรฐานวิชาการ

2. การบริหารงานงบประมาณ ประกอบด้วย 1) เข้าใจนโยบาย อำนาจ หน้าที่และกิจกรรมในหน่วยงาน 2) มีความรู้ระบบประมาณ 3) เข้าใจระเบียบการคลัง พัสดุ การเงิน 4) มีความซื่อสัตย์ สุจริตใจ 5) มีความละเอียด รอบคอบ 6) มีความสามารถในการตัดสินใจ อย่างมีเหตุผล 7) หมั่นตรวจสอบ ติดตามการใช้งบประมาณอยู่เสมอ 8) รายงานการเงินอย่างเป็นระบบ

3. การบริหารงานบุคลากร ประกอบด้วย 1) มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคลากร 2) เป็นแบบอย่างที่ดี 3) มีมนุษยสัมพันธ์ 4) มี อารมณ์ขัน 5) เป็นนักประชาธิปไตย 6) ประนีประนอม 7) อุดม อุดมถ่อม 8) เป็นนักพูดที่ดี 9) มีความสามารถในการประสานงาน 10) มีความสามารถในการจูงใจคนให้ร่วมกันทำงาน 11) กล้าตัดสินใจ 12) มุ่งมั่นพัฒนาองค์กร

4. การบริหารงานทั่วไป ประกอบด้วย 1) เป็นนักวางแผน และกำหนด นโยบายที่ดี 2) เป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี 3) มีความรู้ และบริหารโดยใช้ระบบ สารสนเทศที่ทันสมัย 4) เป็นผู้มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร 5) รู้จักมอบอำนาจและ ความรับผิดชอบ 6) มีความคล่องแคล่ว ว่องไวและตื่นตัวอยู่เสมอ 7) มีความรับผิดชอบต่อ งานสูงไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค 8) กำกับติดตาม และประเมินผล

สรุปได้ว่า ลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษา ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ มีวิสัยทัศน์ รอบรู้ทางด้านการศึกษา เป็นผู้นำด้านวิชาการ ด้านบริหารงบประมาณ ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้เรื่องระบบงบประมาณ เข้าใจระเบียบการคลัง พัสดุ การเงิน มีความโปร่งใส ด้านการบริหารบุคคล ต้องเป็นบุคคลที่มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการบริหารงานบุคลากร เป็นแบบอย่างที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม และด้านบริหารทั่วไปต้องเป็นนักวางแผน กำหนดนโยบายที่ดีและเป็นผู้ตัดสินใจและวินิจฉัยสั่งการที่ดี

4. ลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548, หน้า 58) ตามโครงการผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ ได้กำหนดลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ และนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ความสามารถในการบริหารที่ส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารมีการจัดองค์กร โครงสร้าง และการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา
- 2) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 3) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา และมีบทบาทในการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้
- 4) ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัย และความปลอดภัยของผู้เรียน
- 5) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ครูมีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
- 6) ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้
- 7) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับหลักสูตรความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่น
- 8) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 9) ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้อำนวยความสะดวกแก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้เรียน
- 10) ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้
- 11) ผู้บริหารสถานศึกษามีศักยภาพในการพึ่งตนเอง สามารถบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด
- 12) ผู้บริหารสถานศึกษามีผลการปฏิบัติงานดีเด่น ด้านส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามมาตรฐาน

2. ความเป็นผู้นำทางวิชาการ ประกอบด้วย 1) มีวิสัยทัศน์ในการจัด

การศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง 2) มีความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อ การเรียนการสอน 3) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการ ปฏิรูปการเรียนรู้ 4) มีศักยภาพในการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ 5) มีการ แสวงหาความรู้ใหม่ๆ ปรับใช้ตลอดเวลา

3. ความมีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหาร ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร สถานศึกษาอุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 2) ผู้บริหาร สถานศึกษามีความเมตตา กรุณา มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ 3) ผู้บริหาร สถานศึกษามีการครองตนที่ดี ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข สิ่งเสพติด 4) ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับความศรัทธาและยอมรับด้านคุณธรรม จริยธรรมจาก นักเรียน ครู เพื่อนผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บังคับบัญชา กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน 5) ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารจัดการ

สรุปได้ว่า คุณลักษณะของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพในการบริหารโรงเรียน ประกอบไปด้วย คุณลักษณะทางด้านสติปัญญา คุณลักษณะทางกาย คุณลักษณะทาง บุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านการทำงาน คุณลักษณะทางสังคม และมีคุณลักษณะของ ผู้บริหารตามมาตรา 39 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 โดย แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารบุคคล และบริหารทั่วไป

5. การพัฒนาศักยภาพครู

นักวิชาการได้กล่าวถึงการพัฒนาศักยภาพครู ได้แก่

ธงชัย พุ่มชลิต (2554) อธิบายแนวความคิด ความสำคัญ และประโยชน์ของ การพัฒนาศักยภาพครู ดังนี้

5.1 แนวความคิด

การพัฒนาครูในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เป็น ระบบและสอดคล้องกับความต้องการของครู การพัฒนาครูในสถานศึกษาควรมีเป้า หมายสำคัญที่การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนครูให้สามารถนำ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสู่การปฏิบัติจริง จนบรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และ การเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพให้แก่ครู รวมทั้งเพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะใน การจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ควรดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างแรงจูงใจในการ ปฏิบัติงาน การเสริมแรง ในเวลาและโอกาสที่เหมาะสม และการ สร้างบรรยากาศในการ ทำงานที่ทำให้ครูเห็นคุณค่าเห็นความสำคัญของตนเองที่มีต่องาน ซึ่งชมความสำเร็จในการ

ปฏิบัติงานของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาตนเอง และการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างยั่งยืน

5.2 ความสำคัญของการพัฒนาศักยภาพครู

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญที่สุดต่อการพัฒนาสังคมและชาติบ้านเมือง การพัฒนาครูให้เป็นบุคคลที่มีศักยภาพอย่างที่สุด จึงเป็นงานที่นักวิชาการการศึกษา และ/หรือผู้บริหารการศึกษา จะต้องกระทำอย่างจริงจังและต้องต่อเนื่องการพัฒนาครูจะช่วยพัฒนาคุณภาพและวิธีการทำงานของครู ช่วยทำให้เกิดการประหยัดเวลาและลดความสูญเสียเปล่าทางวิชาการ ช่วยทำให้ครูได้เรียนรู้งานในหน้าที่ได้เร็วขึ้น ช่วยแบ่งเบาหรือลดภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา ช่วยกระตุ้นให้ครูปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ ช่วยทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ ทั้งในด้านความรู้และเทคโนโลยีต่างๆ

5.3 ประโยชน์ของการพัฒนาศักยภาพครู

ความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาอาชีพและบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้ได้ตามมาตรฐานที่วางไว้ โดยเน้นการพัฒนาครูให้เป็นครูชั้นฝีมืออาชีพ การเร่งรัดพัฒนาครูจึงเป็นยุทธศาสตร์สำคัญ ประโยชน์ของการพัฒนาศักยภาพครู คือ สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับเชื่อถือซึ่งกันและกันกับบุคคลทั่วไป มีความก้าวหน้าในวิชาชีพของตนเองและชีวิตส่วนตัว มีบุคลิกภาพที่ดี มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลสูง มีความสามัคคี ร่วมมือในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในการทำงานเป็นไปอย่างฉันทมิตรมีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างเพื่อนร่วมงานและบุคลากร ในสถานศึกษาอื่นๆ เป็นผู้ที่มีความก้าวหน้าติดตามข่าวสารต่างๆ อยู่เสมอ จนเป็นคนทันสมัยและ ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ มีขวัญและกำลังใจดีอยู่เสมอ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดีอยู่เสมอ

5.4 ขอบข่ายการพัฒนาบุคลากร

มีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาบุคลากร ดังนี้

ยงยุทธ เกษสาคร (2547, หน้า 154-155) กล่าวว่า ในกระแสโลกาภิวัตน์ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการใหม่และเทคโนโลยีต่างๆ ได้เกิดขึ้นอย่างมากมาย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะให้บุคลากรจะได้รับความรู้ ความชำนาญ และทักษะในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จักร อินทจักร และเกรียงไกร เจียมบุญศรี (2548, หน้า 43-45)

กล่าวว่า หลักการพัฒนาบุคลากรสามารถแบ่งออกเป็น 8 ประการ ได้แก่ 1) หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ 2) หลักการถ่ายทอดความรู้ 3) หลักการสะท้อนกลับข้อมูล หรือการ

ป้อนข้อมูลย้อนกลับ 4) หลักการเสริมแรง 5) หลักการสร้างความสำเร็จ 6) หลักการทำซ้ำ 7) หลักการจูงใจ และ 8) หลักการเรียนรู้ภาพรวมรายละเอียด

Sergiovanni (2001, pp. 245–246) กล่าวว่า การเรียนรู้ของครูเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการปรับปรุงและพัฒนาโรงเรียน ดังนั้น ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของครูนั้น จำเป็นต้องอาศัยหลักการสำคัญของการเรียนการสอนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การเรียนเป็นกระบวนการของการทำให้สิ่งที่ยังเรียนมีความหมาย 2) แรงจูงใจในการเรียนส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์กับเป้าหมายและแรงคล้อยใจของบุคคล อีกส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากการที่บุคคลได้มีความเชื่อมโยงหรือปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น 3) ผู้เรียนแต่ละคนต้องการเวลาที่แตกต่างกันในการเรียนรู้สิ่งเดียวกัน และ 4) ความรู้และทักษะสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุดในสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่คล้ายกัน โดยจะนำเอาความรู้และทักษะไปใช้

Guskey (2000, pp. 22–28) ได้เสนอรูปแบบในการพัฒนาบุคลากรที่เป็นรูปแบบเปิดโอกาสเพิ่มพูนความรู้และทักษะทางวิชาชีพแก่บุคลากร ได้แก่ 1) การฝึกอบรม เช่น การอภิปราย ประชุมปฏิบัติการ บรรยาย สัมมนา สาธิต การแสดงบทบาทสถานการณ์จำลอง เป็นต้น 2) การสังเกต คือ การสังเกตผู้อื่นหรือให้ผู้อื่นสังเกต และให้ข้อมูลย้อนกลับจากสังเกต การแนะนำโดยเพื่อนและการนิเทศ 3) การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนา โดยการอ่าน การวิจัย การอภิปราย และการสังเกตกระบวนการของการมีส่วนร่วม หรือมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการพัฒนาเป็นวิธีการที่มีคุณค่าในการพัฒนาวิชาชีพ 4) กลุ่มศึกษา ตัวแบบกลุ่มศึกษาในการพัฒนาวิชาชีพเกี่ยวข้องกับคณะครูทั้งโรงเรียนในการในการแก้ปัญหาอย่างใดอย่างหนึ่ง 5) วิจัยปฏิบัติการ ช่วยให้ครูแสวงหาคำตอบสำหรับโจทย์หรือคำถามบางอย่างช่วยให้คิดไตร่ตรองและแก้ปัญหาอย่างเป็น 6) กิจกรรมแนะนำเป็นรายบุคคลเป็นการที่บุคคลกำหนดเป้าหมายพัฒนาวิชาชีพของตนเองและเลือกกิจกรรมที่เชื่อว่าจะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ และ 7) ระบบพี่เลี้ยง รูปแบบระบบพี่เลี้ยงเพื่อการพัฒนาวิชาชีพเกี่ยวข้องกับการจับคู่บุคคลระหว่างผู้มีประสบการณ์และมีความสำเร็จสูง กับบุคคลที่ประสบการณ์และมีความสำเร็จน้อยพี่เลี้ยงจะแนะนำการตั้งเป้าหมายวิชาชีพ แลกเปลี่ยนความคิดและกลยุทธ์ในการทำงานสังเกตการณ์ทำงานและให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาวิชาชีพ

Joyce และ Showers (2002, p. 23) กล่าวว่าระบบการพัฒนาบุคลากรที่ดีควรจะครอบคลุมการพัฒนาใน 3 ระดับ คือ 1) ระดับบุคคล 2) ระดับกลุ่มหรือระดับโรงเรียน และ 3) ระดับเขตพื้นที่การศึกษา นอกจากนี้ ยังได้เสนอแนะว่า

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม การพัฒนาควรจะเป็น การพัฒนาวิชาชีพ การปรับปรุงการ
สอน การนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติการพัฒนาองค์กร

สรุปได้ว่า การพัฒนาศักยภาพครู หมายถึง การพัฒนาเพิ่มพูนความรู้ความ
เข้าใจ ทักษะ ความชำนาญและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้ง การพัฒนา
ด้านคุณธรรมและจริยธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพตลอดเวลา และการพัฒนาศักยภาพ
ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการบริหารงานของ
สถานศึกษาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารควรได้รับการพัฒนา
ให้สามารถนำภาวะผู้นำและบุคลิกภาพประชาธิปไตยมาเอื้อต่อการทำงานของครู ให้ครูมี
เสรีภาพในการคิด มีโอกาสพัฒนาคุณภาพผลงาน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในการนำ
หลักสูตรไปใช้ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาที่สอน สามารถพัฒนาการจัด
กิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการและระดับพัฒนาการของ
ผู้เรียนด้วยเทคนิควิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บรรยากาศการเรียนรู้

มีนักวิชาการได้กล่าวเกี่ยวกับบรรยากาศการเรียนรู้ ดังนี้

1. ความหมายของบรรยากาศการเรียนรู้

McVey (1989, p.124) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการเรียนไว้
ว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนทางด้านกายภาพซึ่งประกอบด้วยแสงสว่าง สี เสียง บริเวณ
ที่ว่าง เพอร์นิเจอร์ และลักษณะของสถานที่ที่ใช้เรียนรู้ ส่วนสภาพแวดล้อมที่เป็นนามธรรม
หรือสภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยาก็คือบรรยากาศของชั้นเรียน

Wallbery (1989, p. 533) กล่าวว่า ถ้าพิจารณาให้แคบลงในระดับ
ห้องเรียนแล้ว สภาพแวดล้อมทางด้านจิตวิทยา ก็คือบรรยากาศของชั้นเรียนซึ่ง
เปรียบเสมือนกลุ่มของสังคมที่มีอิทธิพลต่อสิ่งที่ผู้เรียนเรียนรู้นั่นเอง

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2544, หน้า 43) กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียน
เป็นบริเวณสี่เหลี่ยมของบรรยากาศและสิ่งของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่นักเรียนและ
ครูทำงานและมีปฏิสัมพันธ์ นักเรียนได้ดีที่สุดในบรรยากาศที่บำรุงร่างกาย จิตใจ
และวิญญาณของเขา

เดือนเพ็ญ สุขสมาน (2549 หน้า 26) กล่าวว่า บรรยากาศในชั้นเรียน
หมายถึงสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อการรับรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมด้าน
กายภาพ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่เป็นวัตถุ ด้านจิตใจ ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่ก่อให้เกิด

ความรู้สึกทั้งทางบวกและทางลบ และด้านสังคม ได้แก่ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หรือระหว่างนักเรียนกับนักเรียนที่ส่งผลต่อการรับรู้หรือการเรียนรู้ของมนุษย์

พิชชานันท์ สุริยรัตน์ (2551 หน้า 14) บรรยายภาคการเรียนรู้ขององค์กร หมายถึงคุณลักษณะต่างๆ ขององค์กร ที่เป็นปัจจัยส่งเสริมหรือเป็นปัจจัยอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของบุคคล และการเรียนรู้ขององค์กรทั้งทางตรงทาง อ้อม ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของสมาชิก และวัฒนธรรมองค์กร ตามการรับรู้ของบุคคลในองค์กร บรรยายภาคการเรียนรู้ขององค์กรเป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้คนในองค์กรเกิดการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความรู้และมีการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนางานได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สรุปได้ว่า บรรยายภาคการเรียนรู้ หมายถึง สภาพแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวผู้เรียน ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่งผลต่อผู้เรียนทั้งทางบวกและทางลบ และมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่ถูกสุขลักษณะ มีแสงสว่างพอเพียง สะอาด สงบ อากาศถ่ายเท มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่มีคุณภาพเหมาะสมและสนับสนุนการเรียนรู้ มีบรรยากาศในการเรียนที่ดี ก็จะส่งผลทางบวกต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยความสุข มีความตั้งใจและกระตือรือร้นในการเรียน หากบรรยากาศเต็มไปด้วยความสกปรกกรงรัง สกปรก เต็มไปด้วยข้าวของที่ไม่เป็นระเบียบ ก็จะส่งผลทางลบต่อผู้เรียนทำให้บรรยากาศในการเรียนเต็มไปด้วยความเคร่งเครียด ผู้สอนก็จะรู้สึกท้อถอย ไม่เป็นผลดีต่อการเรียนการสอน

2. ขอบข่ายบรรยายภาคการเรียนรู้

2.1 อิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางการเรียนสภาพแวดล้อมทางการเรียน มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมาก โดยได้มีนักวิชาการหลายท่านกล่าวไว้ดังนี้

Savage. (1991 : 57-58 ; city David. 1987) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียน มีผลกระทบโดยตรง และมีผลสนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียน ผลกระทบโดยตรง สภาพแวดล้อมมีผลกระทบโดยตรงต่อการกระทำกิจกรรมของผู้เรียน คือช่วยอำนวยความสะดวก หรือจัดวางการกระทำของผู้เรียน การจัดเฟอร์นิเจอร์ และเครื่องมือบางอย่าง อาจเหมาะกับผู้เรียนกลุ่มใหญ่ แต่ไม่เหมาะกับกลุ่มเล็ก ผลกระทบด้านสนับสนุนผู้เรียนส่งผลในด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน คือช่วยทำให้เกิดการตื่นตัวในการเรียน และสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีที่สอดคล้องตามความแตกต่างของแต่ละบุคคล และลักษณะของกิจกรรม

อรพันธุ์ ประสิทธิ์รัตน์ (อ้างอิงมาจาก Duke. 1979) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของสภาพแวดล้อมที่มีต่อการเรียน การสอนในชั้นเรียน ได้แก่ อิทธิพลทางด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันอัตราการเพิ่มของประชากร ดูเหมือนจะเป็นปัญหาในเกือบทุกเรื่อง แม้แต่ในวงการศึกษาก็เป็นภาระอย่างยิ่งแก่โรงเรียน จึงทำให้ครูแสวงหาวิธีการที่จะแก้ปัญหาในเรื่อง การเรียนการสอน การจัดดำเนินการในชั้นเรียนโดยนำเอาเทคโนโลยี เข้ามาใช้ อิทธิพลของเทคโนโลยีบางประการจะแผ่ครอบคลุมเข้าไปจนยากที่ครูจะรู้สึกได้ อิทธิพลเหล่านี้ทำให้ครู สัมผัสเจตคติ ความรู้สึกนึกคิดและใช้เป็นแนวทางในการจัดชั้นเรียน ในช่วง 2 ศตวรรษที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่าความเคลื่อนไหวทางด้านเทคโนโลยีกำลังเฟื่องฟูมาก คนส่วนใหญ่จึง ได้มีความพยายาม ที่จะดำเนินชีวิตที่ดีกว่าเดิม รวมถึงมีความคิดว่าเทคโนโลยีจะช่วยให้ การดำเนินการต่างๆ ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรม ส่วนในด้านครูนั้นเริ่มมองเห็นว่า การศึกษาไม่มีผลผลิตออกมาชัดเจนเหมือนอุตสาหกรรม การเรียน การสอนจึงเพียงแค่นี้ให้นักเรียนเลื่อนชั้นเท่านั้น แต่ที่จริงการเรียนการสอนในชั้นเรียน มีความหมายมากกว่าการเลื่อนชั้น หรือสอบได้ ดังนั้นนักการศึกษาจึงมองไปว่าปัญหานี้ น่าจะต้องแก้ไขโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ ในการจัดการเรียนการสอนในหลายๆ รูปแบบมากขึ้น

3. การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน

วิวัฒน์ อภิสัทธีภิญโญ (2553, หน้า 20) กล่าวว่า การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะด้วยกันคือ สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ สภาพแวดล้อมทางด้านจิตภาพ และสภาพแวดล้อมทางด้านสังคม รายละเอียดดังนี้

3.1 สภาพแวดล้อมทางด้านกายภาพ เป็นสภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อาคารสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ สื่ออุปกรณ์การสอนต่างๆ รวมทั้งสิ่งต่างๆ ที่อยู่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ต้นไม้ พืช ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เป็นต้น สภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านกายภาพ จะส่งผลต่อการเรียนการสอน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน แบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อมในห้องเรียนและสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน

3.1.1 สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน ประกอบด้วยห้องเรียนและอุปกรณ์การเรียนต่างๆ แสงสว่าง สี เสียงอุณหภูมิ

3.1.2 สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ แหล่งความรู้ต่างๆ เช่น แหล่งวิทยบริการ ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง โรงฝึกงาน ห้องสมุด ศูนย์วัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งต่างๆ เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกับ การเรียน และการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมนอกเหนือจากในห้องเรียน

3.2 สภาพแวดล้อมทางด้านจิตภาพ ได้แก่สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อความรู้สึกจิตใจ เจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอน แบ่งออกเป็น องค์ประกอบ สำคัญใหญ่ๆ 2 องค์ประกอบคือ

3.2.1 องค์ประกอบด้านนักเรียน ได้แก่ บุคลิกภาพและพฤติกรรมของนักเรียน ระดับสติปัญญา

3.2.2 องค์ประกอบด้านผู้สอน ประกอบด้วยบุคลิกภาพและพฤติกรรมของครูผู้สอน ความรู้และประสบการณ์

3.3 สภาพแวดล้อมทางด้านสังคม ได้แก่สภาพแวดล้อมที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เช่น ความสัมพันธ์ระหว่าง นักเรียนกับนักเรียนด้วยกัน นักเรียนกับครูผู้สอน รวมถึงกฎ ระเบียบและข้อบังคับต่างๆ ของโรงเรียน องค์ประกอบของสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านสังคม เช่น

3.3.1 การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน จากงานวิจัยพบว่าบรรยากาศในชั้นเรียน มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

3.3.2 การสร้างแรงจูงใจ หากนักเรียนเกิดแรงจูงใจที่จะเรียน จะทำให้ผลการเรียนดีขึ้น แรงจูงใจจะมีทั้งภายนอกและภายใน สำหรับแรงจูงใจภายนอกนั้นผู้สอนสามารถกระตุ้นเพื่อให้นักเรียนสามารถ แสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่ต้องการได้

3.3.3 ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ความสำเร็จด้านวิชาการและพฤติกรรมของนักเรียนมีผลมาจากความสัมพันธ์ที่มีระหว่างครูและนักเรียน กล่าวคือ คุณภาพของความสัมพันธ์และการให้ความสนับสนุน ร่วมมือกันส่วนบุคคลในชั้นเรียน มีผลต่อระดับความต้องการของนักเรียนแต่ละคนเนื่องมาจนสามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้และความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และมีผลโดยตรงต่อความสำเร็จในการทำกิจกรรมด้านการเรียน

สรุปได้ว่า สภาพแวดล้อมทางการเรียน จะมีผลต่อการจัดการเรียน การสอน ตลอดจนส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างมาก ในการจัดการเรียน การสอนจึงควรต้องตระหนักถึงการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนด้านต่างๆ ดังที่กล่าวมาอย่าง รอบคอบและจริงจังจึงจะบังเกิดผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างแท้จริง จากอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทางการเรียนดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกโรงเรียนที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

หรือสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนและที่ใกล้ตัวผู้เรียนมากก็คือ สภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนยิ่งมีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมาก ดังนั้นสภาพแวดล้อมทางการเรียนจึงเป็นสิ่งที่ควรให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง ไม่ควรเพิกเฉยละเลย เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของผู้เรียนแต่ละคน แต่ในสภาพความเป็นจริงนั้นเป็นที่สังเกตว่าสภาพแวดล้อมทางการเรียนต่างๆ ดังกล่าว ไม่ค่อยได้รับความเอาใจใส่เท่าใดนัก ส่วนใหญ่จะมองข้ามไปจนเกิดผลเสียต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้นถ้าครูและผู้บริหารได้ตระหนักถึงความสำคัญ of สภาพแวดล้อมทางการเรียน ทาความเข้าใจและจัด สภาพแวดล้อมทางการเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของผู้เรียน ก็จะช่วยส่งเสริมให้การเรียนรู้ของผู้เรียนดียิ่งขึ้น

4. สภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้

เดือนเพ็ญ สุขสมาน (2549หน้า 14) กล่าวว่าสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ มีดังนี้

1. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เช่นห้องเรียนมีความสะดวกสบาย มีอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนครบถ้วน ทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน ผู้สอนก็มีความสุขในการสอน สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปด้วยความราบรื่น สะดวก รวดเร็ว ตามแผนที่วางไว้

2. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สนับสนุนการเรียนรู้หลายด้านเช่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจ เป็นตัวกระตุ้นผู้เรียนให้มีความสนใจและเกิดแรงจูงใจในการเรียนเปลี่ยน เจตคติไปในทางที่ดี มีความพึงพอใจในการเรียนช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ปัจจัยสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนก็คือความรู้สึที่เกิดจากตัวผู้เรียน ความรู้สึกพึงพอใจ สนใจ อยากเรียน อยากรู้ซึ่งจะเป็น ตัวการนำไปสู่การเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพในที่สุด ดังนั้นถ้าผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ ทั้งทางด้านกายภาพ จิตภาพ และทางด้านสังคมภาพแล้ว จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึที่ดังกล่าวดได้

3. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่พึงประสงค์ให้แก่ผู้ เรียนประสบการณ์การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม ตามปกติแล้วการรับรู้และการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดขึ้นหลังจากที่ได้ปะทะ สัมพันธ์กับสิ่งภายนอกที่มากระตุ้นประสาทสัมผัสของผู้เรียน การปะทะสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ เป็นการสร้างประสบการณ์ ดังนั้นถ้าเราต้องการให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีก็ต้องจัดให้

ผู้เรียนอยู่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีก่อนแล้วสภาพแวดล้อมต่างๆ เหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดประสบการณ์ของผู้เรียนภายหลัง

4. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของผู้เรียน จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาประการหนึ่งก็คือมุ่งให้ผู้เรียนมี บุคลิกภาพดี มีการแสดงออกทางกายวาจาและใจตามแบบอย่างที่ดีที่สังคมยอมรับ กล่าวคือมีคุณธรรม และจริยธรรมที่เป็นเครื่องหมายของคนดี มีการประพฤติปฏิบัติสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างดี การที่จะหล่อหลอมพฤติกรรม หรือปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียนให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์นั้นต้อง ใช้เวลาและอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน จึงจะสามารถกล่อมเกลาผู้เรียนได้ สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยปรับหรือโน้มน้าว พฤติกรรมของผู้เรียนโดยเฉพาะสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่มีบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นมิตร มีความเป็นประชาธิปไตย ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ตัดสินปัญหาด้วยเหตุผลต่างๆ เหล่านี้จะค่อยๆ แทรกซึมเข้าไปในความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียน สะสมทีละน้อยจนในที่สุดก็จะแสดงออกในลักษณะของบุคลิกภาพรูปแบบในการรับรู้ ตลอดจนค่านิยมต่างๆ ของผู้เรียน

5. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้มีส่วนช่วยในการควบคุมชั้นเรียนให้ผู้เรียนมีระเบียบ วินัยสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นตัวกำหนดอาณาเขตของการเรียน ทำให้มีบรรยากาศที่แตกต่างไปจากกิจกรรมอื่น ยกตัวอย่างเช่น ลักษณะของสภาพแวดล้อมในสถานเริงรมย์ ผู้เรียนเมื่ออยู่ในสภาพแวดล้อมทางการเรียนที่จัดไว้ได้อย่างเหมาะสม ก็จะรู้จักสำรวจอยู่ในระเบียบวินัยมากขึ้น โดยเฉพาะถ้ามีการจัดโต๊ะ เก้าอี้ ของนักเรียนอย่างมีวัตถุประสงค์จะช่วยให้การควบคุมชั้นเรียนมีระบบระเบียบและง่ายสำหรับผู้สอนมากขึ้น

6. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นแหล่งทรัพยากรทางการเรียน การ จัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นไปอย่างกว้างขวาง หลายแห่งเห็นความสำคัญ ของมุมวิชาการ ศูนย์วิชาการ มุมสื่อการเรียนการสอน ทำให้ทั้งผู้เรียนและผู้สอน สามารถใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลาที่ต้องการ เป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบยืดหยุ่นเป็นศูนย์กลางได้อย่างดี นอกจากนี้แหล่งทรัพยากรการเรียนจะช่วยพัฒนาความรับผิดชอบให้เกิดขึ้นในตัว ผู้เรียน ตลอดจนเป็นการสร้างนิสัยให้ใฝ่เรียนใฝ่รู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ไม่ยึดติดอยู่เฉพาะความรู้ที่ได้จากผู้สอน

7. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้เสริมสร้างบรรยากาศในการเรียน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีจะทำให้บรรยากาศในการเรียนเอื้อต่อการเรียนการสอนให้

ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากที่สุด ในสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีความสะดวกสบาย สงบ ปราศจากสิ่งรบกวน จะช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการให้เกิดขึ้นทำให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้หรือทากิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ อย่างตั้งใจและมีสมาธิ ยิ่งถ้าผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นซึ่งจัดว่าเป็นสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ด้าน จิตภาพมีบุคลิกลักษณะที่อบอุ่น เป็นมิตร ก็จะยิ่งทำให้บรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์

8. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน การจัดสถานที่ โต๊ะ เก้าอี้ อุปกรณ์ต่างๆ ให้ง่ายต่อการเคลื่อนไหวโยกย้าย ทำให้ผู้สอนไปถึงตัวผู้เรียนได้สะดวก ตำแหน่งของผู้สอนไม่จำเป็นต้องอยู่หน้าชั้นเสมอไป ผู้สอนอาจนั่งอยู่ท่ามกลางผู้เรียนเพื่อให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางสภาพแวดล้อมเช่นนี้ช่วยให้ผู้สอนมีความใกล้ชิดกับผู้เรียนมากขึ้น ทำให้ได้รู้จักอุปนิสัย ตลอดจนพฤติกรรมของผู้เรียนเป็นรายบุคคลได้ดี ส่วนผู้เรียนจะลดความกลัว และมีความกล้ามากขึ้น กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น มีเจตคติที่ดีต่อผู้สอน

9. สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมจะช่วยลดความเมื่อยล้าหรือความอ่อนเพลีย ทางด้านสรีระของผู้เรียนเช่นการจัดโต๊ะเก้าอี้ที่มีขนาดพอเหมาะกับร่างกายของผู้เรียนช่วยให้การนั่งสบายสามารถนั่งได้นานๆ โดยไม่ปวดหลัง การให้แสงสว่างในห้องเรียนที่เหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนคลายความเมื่อยล้าของสายตา นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาด้วย

สรุปได้ว่า มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้ศึกษา หรือตัวของผู้เรียนเองว่า จะมีความสนใจ เอาใจใส่ ขยันที่จะทำการศึกษามากน้อยแค่ไหน 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ สภาพแวดล้อมต่างๆ เช่น บรรยากาศ ความพร้อมของสถานที่ และสื่อการสอน ตัวของผู้สอน เป็นต้น ปัจจัย 2 อย่างนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างมาก ดังนั้นสิ่งเหล่านี้ที่กล่าวมาแล้วจึงเป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นได้ และทั้งผู้สอน และผู้เรียนต้องร่วมกันสร้างขึ้นมาเพื่อให้การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

ตอนที่ 2 การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน ประเภทสามัญศึกษา

1. ความเป็นมาและความสำคัญของโรงเรียนเอกชน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเอกชนในประเทศไทย เชื่อว่าได้ดำเนินการมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้ว (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2558, ออนไลน์)

โดยเริ่มในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 ถึง พ.ศ. 2231) จากจดหมายเหตุของมองซิเออซานิเยร์ กล่าวว่า เจ้าพระยาวิชาเยนทร์ได้ทรงสร้างโรงเรียนราษฎรไว้หลายโรงเรียน และจากจดหมายเหตุของบาทหลวงเดอซัวลี ซึ่งเข้ามาอยู่ในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2228 ได้กล่าวถึงโรงเรียนราษฎร 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนศรีอยุธยา โรงเรียนนวมัสแพรนต์ และโรงเรียนสามเณร ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ ผู้ที่บุกเบิกการก่อตั้งโรงเรียนราษฎรไม่ใช่คนไทย แต่เป็นมิชชันนารีซึ่งเดินทางเข้ามาเผยแผ่ศาสนาในประเทศไทย โรงเรียนราษฎรซึ่งได้รับการจัดตั้งและสนับสนุนโดยมิชชันนารี ได้แก่ โรงเรียนของนามัททูน (Mrs. Mattoon) มิชชันนารีชาวอเมริกัน จึงเปิดสอนในปี พ.ศ. 2395 ซึ่งถือเป็นโรงเรียนราษฎรแห่งแรกในสมัยนั้น โรงเรียนคริสเตียนไฮสกูล (The Christian High School) ปัจจุบันคือ โรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัยก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2431 เปิดสอนเฉพาะเด็กผู้ชาย สำหรับโรงเรียนกุลสตรีวังหลัง (Kunsatree Wang Lang School) ปัจจุบันคือ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เปิดสอนเฉพาะเด็กผู้หญิง ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2417 และโรงเรียนไทย - ฝรั่งเศส (Thai-Farang School) ปัจจุบันคือ โรงเรียนอัสสัมชัญ (Assumption School) ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2420 โรงเรียนราษฎรทั้ง 3 แห่งดังกล่าว ในระยะเริ่มแรกดำเนินงานเป็นเอกเทศ มิได้ถูกควบคุมโดยหน่วยงานของรัฐแต่อย่างใด จนกระทั่งปี พ.ศ. 2448 กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงธรรมการ) จึงเข้ามามีบทบาทในการดูแล และในช่วงระยะเวลาที่โรงเรียนราษฎร ซึ่งมีคนไทยเป็นเจ้าของก็ได้รับการจัดตั้งขึ้นชื่อโรงเรียนบำรุงวิทยา (Bamrung Wittaya School) และลงทะเบียนขึ้นกับกระทรวงศึกษาธิการ เช่นเดียวกัน

การศึกษาเอกชนของประเทศขยายตัวมากขึ้นในปี พ.ศ. 2461 รัฐบาลจึงได้ประกาศพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนครั้งแรก โดยมีจุดประสงค์เพื่อจะตรวจนิเทศโรงเรียนเอกชนทั่วราชอาณาจักร และเพื่อปรับปรุงแก้ไข กฎ และระเบียบโรงเรียนเอกชน ในปี พ.ศ. 2476 รัฐบาลจึงได้ประกาศพระราชบัญญัติกระทรวงศึกษาธิการขึ้น โดยจัดตั้ง

กองโรงเรียนราษฎร์ สังกัดกรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อควบคุมดูแล โรงเรียนราษฎร์ทั้งหมด นับตั้งนั้นเป็นต้นมาการจัดการศึกษาของเอกชนที่ดำเนินควบคุมมา กับการจัดการศึกษาของรัฐบาลและอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลและช่วยเหลือส่งเสริมของ กองโรงเรียนราษฎร์ กรมวิสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการนั้น มีการขยายตัวอย่าง กว้างขวาง จึงทำให้กองโรงเรียนราษฎร์ไม่สามารถบริหารงานได้รวดเร็วทันความต้องการ ของประชาชน สยามาคมครุโรงเรียนราษฎร์แห่งประเทศไทย จึงเสนอความเห็นว่าการของ โรงเรียนราษฎร์ควรได้รับการยกวิทยฐานะเป็นกรมโรงเรียนราษฎร์หรือกรมการศึกษา เอกชน เพื่อเพิ่มอำนาจในการส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนเอกชน อันจะเป็นประโยชน์ ต่อการบริหารการศึกษามากขึ้น และเป็นการส่งเสริมกำลังใจให้เอกชนจัดการศึกษาได้ ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

การศึกษาเอกชนเป็นการจัดการศึกษาที่เอกชนหรือคณะบุคคลเป็นผู้จัด โดยใช้ทรัพยากรหลักทั้งที่เป็นคน ทุนทรัพย์ และวัสดุอุปกรณ์ของเอกชน ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ โรงเรียนราษฎร์ฉบับที่ 2 จนกระทั่ง ปี พ.ศ. 2525 ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนซึ่งเป็นกฎหมายฉบับที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน และเรียกจากชื่อ “โรงเรียนราษฎร์” มาเป็น “โรงเรียนเอกชน” (สำนักงานคณะกรรมการ ส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2550, หน้า 1-2)

2. บทบาทและความสำคัญของการบริหารการศึกษาเอกชนในประเทศไทย

ไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 49 ได้ บัญญัติถึงสิทธิของบุคคลในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่าง ทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เรียกเก็บค่าใช้จ่าย ทั้งนี้รวมถึงผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพล ภาพ หรือผู้อยู่ในสภาวะยากลำบาก ต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐเพื่อให้ได้รับการศึกษา โดยทัดเทียมกับบุคคลอื่นด้วย การจัดการศึกษาอบรมขององค์การวิชาชีพหรือเอกชน การศึกษาทางเลือกของประชาชน การเรียนรู้ด้วยตนเอง และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ย่อม ได้รับความคุ้มครองและส่งเสริมที่เหมาะสมจากรัฐ มาตรา 80 (3) ได้บัญญัติให้มีการ พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับและทุกรูปแบบให้สอดคล้องกับ ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยจัดให้มีแผนการศึกษาแห่งชาติ กฎหมาย เพื่อพัฒนาการศึกษาของชาติ จัดให้มีการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ ก้าวหน้า ทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความ

เป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ได้กำหนดบทบาทบัญญัติที่ถือเป็นกรอบและแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ ครอบคลุมในเรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ระบบการศึกษา แนวทางการจัดการศึกษา การบริหารและการจัดการศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา โดยเฉพาะในหมวดที่ 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาที่กำหนดให้การศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการ ให้จัดตั้งแต่แรกเกิด หรือพบความพิการ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552 – 2559) ซึ่งเป็นแผนระยะยาวภายใต้บทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ เน้นนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ยึดทางสายกลางบนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรอบรู้เท่าทันโลกเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อมุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่ดีมีสุขของคนไทย โดยยึด “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนามีวัตถุประสงค์และแนวนโยบาย ดังนี้

1. พัฒนาคนอย่างรอบด้านและสมดุลเพื่อเป็นฐานหลักของการพัฒนา มีแนวนโยบาย 1) พัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ในทุกระดับและประเภทการศึกษา 2) ปลุกฝังและเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม มีจิตสำนึกและมีความภูมิใจในความเป็นไทย มีระเบียบวินัย มีจิตสาธารณะ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมและยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรง

เป็นประมุข และรังเกียจการทุจริตต่อต้านการซื้อสิทธิ์ขายเสียง 3) เพิ่มโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนทุกคน ตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิตได้มีโอกาสเข้าถึงบริการการศึกษาและการเรียนรู้ โดยเฉพาะผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการหรือทุพพลภาพ ยากจน อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล ทุรกันดาร 4) ผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและเสริมสร้างศักยภาพการแข่งขัน และร่วมมือกับนานาชาติ 5) พัฒนามาตรฐานและระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้งระบบประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก 6) ผลิตและพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐาน มีคุณธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดี

2. สร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย 1) ส่งเสริมการจัดการศึกษา อบรม และเรียนรู้ของสถาบันศาสนาและสถาบันทางสังคมทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) ส่งเสริมสนับสนุนเครือข่าย ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม พลศึกษา กีฬา เป็นวิถีชีวิตอย่างมีคุณภาพและตลอดชีวิต 3) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนาระบบบริหารจัดการความรู้และสร้างกลไกการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

3. พัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาคน และสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ มีแนวนโยบาย 1) พัฒนาและนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพ เพิ่มโอกาสทางการศึกษา และการเรียนรู้ตลอดชีวิต 2) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการโดยเร่งรัดกระจายอำนาจการบริหารและจัดการศึกษาไปสู่สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษาและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ประชาชน ประชาสังคม และทุกภาคส่วนของสังคมในการบริหารจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมการศึกษา 4) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ และการลงทุนเพื่อการศึกษา ตลอดจนบริหารจัดการ และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 5) ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศด้านการศึกษา พัฒนาความเป็นสากลของการศึกษาเพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียน และเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ขณะเดียวกันสามารถอยู่ร่วมกันกับพลโลกอย่างสันติสุข มีการพึ่งพาอาศัยและเกื้อกูลกัน (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2556, หน้า 20-22)

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของ “โรงเรียน” ว่าหมายถึงโรงเรียนเอกชนอันได้แก่สถานศึกษาหรือสถานที่บุคคลจัดการให้

การศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกพลักรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไปและกำหนดให้ผู้บริหารโรงเรียนเอกชนทุกประเภท ประกอบด้วย ผู้รับใบอนุญาต ผู้จัดการ และครูใหญ่ ทำหน้าที่ในการบริหารงานของโรงเรียนให้เป็นไปตามระเบียบข้อกำหนดของกระทรวงศึกษาธิการ โดยผู้รับใบอนุญาตจะเป็นผู้บริหารสูงสุดของโรงเรียน มีผู้จัดการ และครูใหญ่เป็นผู้บริหารในการจัดการเรียนการสอน จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าการบริหารโรงเรียนเอกชนเป็นการดำเนินการจัดการศึกษาเอกชนที่มีอิสระเสรีภาพในการจัดการศึกษา ทั้งในแง่ของการบริหารจัดการองค์การการจัดการทรัพยากรการศึกษา การบริหาร การศึกษาและเสรีภาพทางวิชาการภายใต้การควบคุมการกำกับดูแลและส่งเสริมเพื่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ นโยบายการจัดการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 22-24)

การศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในสังคมได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดช่วงชีวิตตั้งแต่การวางรากฐานพัฒนาการของชีวิตแต่แรกเกิด การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถด้านต่างๆ ที่จะดำรงชีพและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุข รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง รวมเป็นพลังสร้างสรรค์การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาว่าประเทศไทยจะต้องเข้าสู่กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูงพลังอำนาจของชาติจะเกิดขึ้นได้ด้วยพลังอำนาจของคนที่มีความรู้เท่าทันการศึกษา จึงมีความสำคัญสูงสุดในการสร้างชาติ การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาด้านเศรษฐกิจเป็นหลักซึ่งประสบความสำเร็จอย่างสูง แต่การพัฒนาที่ขาดการสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมการเมืองและธรรมชาติ ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ค่อยๆ สะสมพอกพูนกล่าวคืออาจสร้างโอกาสการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันก็อาจเหนี่ยวรั้งการพัฒนาให้สะดุดและชะงักงันได้เช่นกัน จึงจำเป็นต้องเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาประเทศให้มากขึ้นสังคมไทยจะเป็นสังคมที่พึงปรารถนาได้ คุณภาพคนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดกระบวนการทางการศึกษาที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพเท่านั้นที่จะเอื้อต่อการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ การศึกษาไทยที่พึงประสงค์คือการจัดการจัดกระบวนการศึกษาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. มุ่งพัฒนาคนให้สมดุลทั้งร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม ให้คนไทยมีลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง ครอบคลุม และสังคมมีความรู้ความสามารถและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต
2. มุ่งจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของบุคคลชุมชนสังคม

และประเทศชาติ

3. มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามศักยภาพ
4. มุ่งให้ผู้เรียนรู้วิธีการเรียนรู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและรักการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิต
5. มุ่งให้ทุกคนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาด้วยรูปแบบการจัดการศึกษาที่หลากหลาย
6. มุ่งระดมสรรพกำลังทุกส่วนของสังคมให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

กระบวนการศึกษาเป็นพลังอำนาจที่สำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ แผนการพัฒนาศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 จึงได้กำหนดวัตถุประสงค์นโยบายและแผนงานหลักเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานและนำไปปฏิบัติ ซึ่งการดำเนินงานจำเป็นต้องระดมความร่วมมือจากทุกส่วนในสังคมตั้งแต่ครอบครัวชุมชนเอกชนสถาบันต่างๆ ในสังคมเข้ามาร่วมจัดการศึกษาภาครัฐ จะต้องทำหน้าที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาอย่างเต็มที่และลงทุนจัดการศึกษาโดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุก ระดับและประเภทการศึกษา รวมทั้งการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อปวงชน การสร้างและการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้แก่ชุมชนและประชาชน การจัดการศึกษาในระดับ บัณฑิตศึกษาในสาขาที่ขาดแคลนและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ นโยบายการจัดการศึกษาของเอกชนแต่ละระดับมีดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา เอกชน, 2550, หน้า 17-18)

1. ระดับก่อนประถมศึกษา รัฐสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนท้องถิ่น เอกชนหรือคณะบุคคลเป็นผู้ให้การศึกษาและอบรมเลี้ยงดูเด็กก่อนวัยประถมศึกษา ทั้งในระบบโรงเรียนเช่นโรงเรียนอนุบาล และนอกระบบโรงเรียนเช่นศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฯลฯ รัฐจะจัดการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาเฉพาะเพื่อการวิจัยทดลอง เพื่อเป็นการ พัฒนารูปแบบให้เป็นตัวอย่างและการจัดการศึกษาในท้องถิ่นที่ด้อยกว่าในเชิงเศรษฐกิจ และสังคมโดยเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีโอกาสน้อยในการได้รับบริการเชิงสังคม
2. ระดับประถมศึกษา รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนรวมจัดการศึกษาในระดับ ประถมศึกษาได้ แต่รัฐถือว่าภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษานั้นเป็นเรื่องเร่งด่วนของรัฐ ดังนั้นรัฐต้องเร่งขยายการศึกษาระดับประถมศึกษาให้ทั่วถึงรวดเร็วและปรับปรุงคุณภาพ ให้เท่าเทียมกัน
3. ระดับมัธยมศึกษาสายสามัญ รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนเข้าร่วมรับภาระ

ในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมโดยเน้นขยายในบริเวณที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสทัดเทียมในการเข้าเรียนในโรงเรียนระดับนี้

4. สายอาชีพ รัฐเปิดโอกาสให้เอกชนจัดการศึกษาทั้งในระบบโรงเรียน และนอกระบบโรงเรียนและการศึกษาอื่นในลักษณะเดียวกับที่ดำเนินการปัจจุบัน

นโยบายการจัดโรงเรียนเอกชนของหน่วยงานของรัฐ รัฐไม่ควรให้หน่วยงานของรัฐที่ไม่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาเข้ามาจัดการศึกษาแม้ในรูปของโรงเรียนเอกชน เว้นแต่ในกรณีที่มีความจำเป็นอย่างแท้จริง ส่วนโรงเรียนที่มีอยู่แล้วให้ดำเนินการตาม มาตรการดังนี้

1. ให้ตั้งมูลนิธิเพื่อดำเนินการโรงเรียนเอกชน
2. หากทำตามข้อ 1 ไม่ได้ให้โอนโรงเรียนที่มีอยู่ให้กับส่วนราชการต่างๆ ขอร้องให้เป็นกรณีพิเศษ
3. ให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบตามข้อ 2 จัดตั้งโรงเรียนในส่วนราชการ ต่างๆ ขอร้องให้เป็นกรณีพิเศษ

การอุดหนุนส่งเสริมและช่วยเหลือจากการศึกษาเอกชนในการอุดหนุนและช่วยเหลือการศึกษาเอกชนนั้นรัฐมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ 5 ประการ

1. เพื่อเป็นการจูงใจให้คณะบุคคลและเอกชนเข้ามาร่วมรับภาระจัดการศึกษาเพื่อให้มีสถานศึกษามากขึ้นผู้เรียนมีโอกาสเข้าเรียนได้มากขึ้น
2. เพื่อให้สถานศึกษามีความมั่นคงสามารถดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เพื่อให้การศึกษาที่เอกชนจัดมีคุณภาพทัดเทียมรัฐบาล
4. เพื่อเป็นการผ่อนคลायมิให้สถานศึกษาเอกชนขึ้นค่าธรรมเนียมการเรียนให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ผู้ปกครองนักเรียน รัฐจึงเข้ารับภาระแทนผู้ปกครองนักเรียนใน บางส่วนบางเวลา

5. เพื่อเป็นการบำรุงขวัญและกำลังใจของครูอันจะทำให้ประสิทธิภาพ และคุณภาพของการศึกษาเอกชนดีรัฐจึงได้ให้มีสวัสดิการและการสงเคราะห์ รวมทั้งให้มีการจ่ายเงินเดือนครูตามวุฒิด้วย

สรุปได้ว่า ความสำคัญของการบริหารการศึกษาเอกชนมีจุดหมายสำคัญ คือ การสร้างความเชื่อมั่นในคุณภาพของผลผลิตและการบริการทางการศึกษา การ รับประกันคุณลักษณะของผู้จบการศึกษาที่มีความสมบูรณ์และสมดุลในการเป็นมนุษย์

มีคุณธรรมและปรับตัวได้ดีเรียนรู้ตลอดเวลา ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของสังคม

3. ภารกิจของโรงเรียนเอกชน

โรงเรียนเอกชน เป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีบทบาทหน้าที่ในการจัดการศึกษาภายใต้การกำกับของรัฐ สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้ประกาศนโยบาย “ปีการศึกษา 2556 ปีแห่งการเพิ่มคุณภาพการศึกษาเอกชน” เพื่อร่วมกับสถานศึกษาเอกชน และหน่วยงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนทุกแห่ง ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเอกชน ดังนี้

(สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2556, หน้า 28-36)

1. คุณภาพการสอนวิชาภาษาอังกฤษ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ต้องสื่อสารภาษาอังกฤษได้
2. คุณภาพการสอนวิชาภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ต้องอ่านคล่อง เขียนคล่อง
3. คุณภาพการสอนวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนต้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้น
4. คุณภาพกระบวนการคิด โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนา นักเรียน ให้มีกระบวนการคิดได้อย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ โดยการนำนวัตกรรมการสอนที่เหมาะสมมาใช้
5. คุณภาพทักษะชีวิต โรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตนักเรียน ด้วยการบูรณาการกิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์

จากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรในฐานะพลเมืองและพลโลก ปัจจัยสำคัญจึงอยู่ที่ “คน” เนื่องจากคนเป็นศูนย์กลางทุกสิ่ง เป็นผู้ได้รับผลกระทบจากการพัฒนาและเป็นผู้นำการพัฒนา ดังนั้นการจัดการศึกษาของประเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคนและที่สำคัญคือการจัดการศึกษาเอกชน ซึ่งมีจำนวนสถานศึกษามากถึง 11,971 โรงเรียน/แห่ง มีนักเรียนที่ต้องได้รับการพัฒนา จำนวน 3,591,155 คน และครู จำนวน 160,307 คน จากการประเมินคุณภาพการศึกษาใน

ภาพรวมสะท้อนให้เห็นว่าการจัดการศึกษาเอกชนมีคุณภาพทัดเทียมกับการจัดการศึกษาของรัฐ และมีความโดดเด่นในการจัดการศึกษานอกระบบซึ่งเป็นการแบ่งเบาภาระของภาครัฐในการพัฒนากำลังคนของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเพื่อให้การจัดการศึกษาเอกชนมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพ มีทิศทางและเป้าหมายการพัฒนาอย่างชัดเจนรองรับพลวัตที่เปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น การกำหนดแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาเอกชนจึงมีความมุ่งหวังจะพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกกลุ่มวัยให้มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา มีจิตสำนึก วัฒนธรรมที่ดีงามและรู้คุณค่าของความเป็นไทย มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง และเป็นพลังทางสังคมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รวมทั้งนโยบายรัฐบาลด้านการศึกษา นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ให้ความสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาที่จะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้สามารถคิด วิเคราะห์ เรียนรู้ด้วยตนเองมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และทักษะที่จำเป็นสำหรับศตวรรษที่ 21

4. แนวโน้มการพัฒนาประเทศที่มีผลต่อการจัดการศึกษาเอกชน

สถานการณ์ของโลกมีการเปลี่ยนแปลงจากยุคข้อมูลข่าวสารเข้าสู่ยุคสังคมที่ไร้พรมแดน มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสาร มีการแข่งขันกันมากขึ้นก้าวเข้าสู่สังคมเศรษฐกิจ ฐานความรู้ ขณะเดียวกันธรรมชาติก็ถูกทำลายจากการการละเลยของมนุษย์มากขึ้น ทำให้เกิดภาวะโลกร้อน ภัยธรรมชาติ รวมทั้งโรคระบาดและโรคอุบัติใหม่ ประกอบกับประเทศในกลุ่มอาเซียนได้มีความร่วมมือกันทางด้านเศรษฐกิจเพื่อรองรับการรวมกลุ่มในรูปแบบที่หลากหลายของประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งจากสถานการณ์ดังกล่าว การศึกษาเอกชนได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และประชากร ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2556, หน้า 32-36)

1. ด้านเศรษฐกิจ สถานการณ์เศรษฐกิจและการค้าของโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป มีการนำมาตรการใหม่ๆ มาเป็นข้ออ้างในการกีดกันการค้ามากขึ้น เช่น มาตรฐานสินค้าหรือสิ่งแวดล้อมการใช้มาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจแบบรวมกลุ่มเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ จะมีมากขึ้น รวมทั้งการพัฒนาอาเซียนให้

เป็นเขตการค้าเสรีโดยการรวมเป็นประชาคมอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ของประเทศในภูมิภาคอาเซียนและกรอบความร่วมมืออื่นๆ อีกทั้งมีการใช้พลังงานทดแทนมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันมีการสร้างรายได้จากการให้บริการและสินค้าจากเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เนื่องจากอุตสาหกรรมมีข้อจำกัดด้านกฎ ระเบียบ และสิ่งแวดล้อม ประกอบกับแรงงานภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลง รวมทั้งมีการพึ่งพาเทคโนโลยีและปัจจัยการผลิตจากต่างประเทศ ทำให้ต้นทุนในการผลิตสูง จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจของไทย ทั้งนี้ประเทศไทยต้องพัฒนาสินค้าส่งออกของไทยให้มีศักยภาพในการแข่งขันทั้งในด้านคุณภาพมาตรฐานสินค้า และประสิทธิภาพในการผลิต ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อรองรับการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้การจัดการศึกษาเอกชนจำเป็นต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการพัฒนาเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ

2. ด้านสังคม ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรมที่มีความเอื้ออาทรยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา ดำรงตนตามครรลองของจารีตประเพณีและวัฒนธรรมมีความสามัคคี เข้าใจและให้อภัยซึ่งกันและกัน แต่ในปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมยุคใหม่ที่ไร้พรมแดน สังคมอุตสาหกรรม และสังคมฐานความรู้ สร้างกระแสการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้สังคมไทยกลายเป็นสังคมกึ่งเกษตรอุตสาหกรรมและการบริการ มีการแข่งขันกันมากขึ้น มีวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศมากขึ้น โดยสังคมไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างไร้พรมแดนผ่านสื่อและเทคโนโลยีแต่ทำให้เกิดความเสื่อมถอยทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม พฤติกรรมของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงทั้งการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์กับผู้อื่น มุ่งหารายได้เพื่อสนองความต้องการของตนเอง การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ต่างแย่งชิงเอารัศมีเอาเปรียบกัน และมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมซึ่งนำไปสู่ความขัดแย้ง รวมทั้งครอบครัวไม่สามารถดูแลบุตรหลานได้อย่างเต็มศักยภาพ จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อจัดการศึกษาเอกชนที่ทำให้เกิดการพัฒนาคนอย่างเต็มศักยภาพ ตั้งแต่เกิดจนตาย ให้มีความรู้ มีทักษะ มีประสบการณ์รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาเอกชนที่สอนให้เด็กเป็นทั้งคนเก่ง คนดี มีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในวัฒนธรรมอันดีงามของไทยและประกอบอาชีพได้ในสังคมข้อมูลข่าวสารและปรับตัวได้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21

3. ด้านการเมือง การปกครอง สถานการณ์โลกเกิดการจรั้ระเบียบและกฎ กติกาใหม่ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การเมืองเป็นไปในลักษณะควบคู่กับผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติ และความเป็นผู้นำทางการค้า รวมทั้งการเกิดการก่อการร้ายสากลเพิ่มมากขึ้นขณะเดียวกันก็ให้ความสำคัญกับสิทธิเสรีภาพ สิทธิมนุษยชน การปกครองที่คำนึงถึงการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนการตรวจสอบจากภาคประชาชนในการทำงานของหน่วยงานทางราชการ ในขณะที่เดียวกันประเทศไทยก็ได้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ ทางการเมืองมากมายที่เรียกว่า “การเมืองภาคประชาชน” ที่ออกมาเรียกร้องให้เกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริง การจัดการศึกษาเอกชนจะต้องเป็นเครื่องมือในการให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจสิทธิ และหน้าที่ของพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

4. ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ในยุคโลกาภิวัตน์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีบทบาทและเป็นกลไกการขับเคลื่อนความเป็นไปของโลก มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของมนุษย์และความเป็นไปของภาคส่วนต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และสิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี จะเป็นทั้งแรงขับเคลื่อน และภูมิคุ้มกันให้กับภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้ในการนำวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไปใช้ของแต่ละกลุ่มจะมีความแตกต่างกัน โดยในระดับบุคคลจะนำไปใช้ในชีวิิตประจำวันเพื่อการดำเนินชีวิิต ในขณะที่ภาคเอกชนจะใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันทางธุรกิจ ดังนั้น การศึกษาเอกชนจะต้องเป็นกลไกสำคัญในการผลิตบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมเพื่อรองรับการพัฒนาประเทศ รวมทั้งผลิตบุคลากรด้านการวิจัยที่สามารถทำงานแบบเต็มเวลาให้สามารถผลิตผลงานด้านการวิจัย เพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจในอนาคตทันการเปลี่ยนแปลง รองรับการแข่งขันและตอบสนองเศรษฐกิจฐานความรู้ ในอนาคต

5. ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและพลังงาน ที่ผ่านมาจะพบว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมเกิดขึ้นทุกพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ที่มีประชากรอาศัยอยู่หนาแน่น ซึ่งเป็นปัญหาทั้งเขตเมืองและชนบท โดยในเขตเมืองจะมีความเสื่อมโทรมเร็วกว่าในชนบท ปัจจุบันประเทศที่มีขนาดใหญ่และมีจำนวนประชากรมาก มีความต้องการปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิิตเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ความต้องการปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิิตของประชากรเพิ่มมากขึ้น แต่ทรัพยากรที่สามารถสนองความต้องการของประชากรนั้นอยู่ในสภาพที่คงที่ และหลายอย่างลดลง บางอย่างสูญพันธุ์หรือหมดไปในช่วงที่ผ่านมามนุษย์พยายามตัดวงจรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างฟุ่มเฟือยมีการใช้

สารเคมีก่อให้เกิดสารพิษตกค้างกลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เป็นวิกฤตการณ์ เป็นภัยวิบัติรุนแรงต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เองและต่อสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ของโลก และการดำรงชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบันมีความผูกพันกับทรัพยากรพลังงานประเภทที่ไม่สามารถสร้างทดแทนได้ ซึ่งได้แก่ น้ำมัน ปิโตรเลียม ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำมันจัดว่าเป็นตัวการสำคัญในการดำเนินกิจกรรมเกือบทุกอย่างของมนุษย์ จะเห็นได้ว่าเมื่อมีการขึ้นราคาน้ำมันครั้งใด คนทุกอาชีพจะได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า สิ่งที่น่าวิตกมากที่สุดเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับทรัพยากร พลังงานประเภทนี้คือ ปัญหาการขาดแคลนพลังงาน หรือที่รู้จักกันโดยทั่วไปว่าวิกฤตการณ์พลังงานได้เกิดขึ้นแล้ว และนับวันจะมีความรุนแรงมากขึ้น ในปัจจุบันประเทศต่างๆ ทั่วโลก ได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวนี้ จึงได้ศึกษา แสวงหา และพัฒนาพลังงานจากแหล่งอื่นมาใช้ทดแทนพลังงานจากน้ำมันปิโตรเลียม ถ่านหิน และก๊าซธรรมชาติ แหล่งของพลังงานทดแทนที่สำคัญที่ได้มีการพัฒนาและนำมาใช้ประโยชน์ เช่น พลังงานลม พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นต้น พลังงานทดแทนเหล่านี้ นอกจากจะช่วยประหยัดค่าใช้จ่ายในระยะยาวแล้ว ยังจะช่วยลดมลภาวะในสิ่งแวดล้อมอีกด้วย จากสถานการณ์สิ่งแวดล้อมและพลังงานที่เกิดขึ้นส่งผลต่อการจัดการศึกษาเอกชนที่ต้องมุ่งเน้นกระบวนการให้ความรู้พื้นฐานและความเข้าใจที่ถูกต้องด้านสิ่งแวดล้อมและพลังงานกับประชาชน รวมทั้งกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดการพัฒนา อนุรักษ์ และปกป้องสิ่งแวดล้อมไม่ให้ถูกทำลาย

6. ด้านประชากร โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มที่ประชากรวัยสูงอายุจะเพิ่มมากขึ้นจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเอาใจใส่และดูแลเท่าที่ควร ปัญหาด้านสุขภาพที่เสื่อมโทรมของผู้สูงอายุ ในขณะที่ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มลดลงมีผลมาจากอัตราการเกิดลดลง รวมทั้งในอนาคตประชากรวัยแรงงานจะลดลง แต่ความต้องการแรงงานในระบบเศรษฐกิจอาจจะเพิ่มมากขึ้น และจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีมากขึ้นตามกระแสความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี มีผลทำให้เกิดการแย่งชิงแรงงานที่มีคุณภาพมากขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวจะกระทบต่อการจัดการศึกษาเอกชนคือ การศึกษาจะมีผู้ที่มีความสามารถ มีประสบการณ์ มีความรู้ความสามารถ มีภูมิปัญญา มาช่วยในการจัดการเรียนการสอนได้มากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ต้องจัดการศึกษาให้กับคนกลุ่มนี้ให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต รวมทั้งการจัดการศึกษาเอกชนให้กับแรงงานที่จะมีการเคลื่อนย้ายทั้งที่ย้ายออกไปทำงานต่างประเทศและที่จะย้ายเข้ามาทำงานในประเทศไทย

7. ด้านการท่องเที่ยวและกีฬา สถานการณ์การท่องเที่ยวของประเทศ

ไทย ถือว่ากำลังปรับตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัด ดูจากตัวเลขของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพิ่มขึ้นซึ่งอาจเป็นผลมาจากสถานการณ์ทางการเมืองเริ่มคลี่คลาย และมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในประเทศไทยผ่านสื่อต่างๆ แต่ในปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีแนวโน้มแข่งขันรุนแรงและมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีความอ่อนไหวง่ายทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ หรือการท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและนิทรรศการ (MICE) รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ส่งผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเอกชนที่ต้องคำนึงถึงการผลิตและพัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ในอนาคต และสามารถสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยว

8. ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี พ.ศ. 2548 – พ.ศ. 2552 สะท้อนได้จากภาพรวมคดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดีต่อชีวิต ร่างกายและเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด โดยในปี พ.ศ. 2548 มีจำนวน 355.9 คดีต่อประชากรแสนคน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี พ.ศ.2552 เป็น 515.7 คดีต่อประชากรแสนคน จำนวนคดีอาญาดังกล่าวเป็นคดียาเสพติดมากที่สุด โดยในปี 2548 มีจำนวน 150.4 คดีต่อประชากรแสนคน และได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องถึงกว่าเท่าตัวในปี 2552 เป็นจำนวน 371.5 คดีต่อประชากรแสนคน ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ในปี พ.ศ. 2552 เป็นร้อยละ 51.3 ในปี พ.ศ. 2553 นอกจากนี้ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้คนไทยเข้าสู่วงจรการเสี่ยงโชคมากขึ้น เช่น เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น เป็นต้น ทั้งนี้จากสถิติการจับกุมคดีตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ. 2478 พบว่าในปี พ.ศ. 2553 มีการจับกุมผู้เล่นการพนันจำนวน 153,553 คน ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น จากสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาเอกชนที่ต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่สร้างความรู้ความเข้าใจถึงพิษภัยของยาเสพติด การพนันทุกรูปแบบเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กและเยาวชนได้ตระหนักรู้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

5. ขอบข่ายของการจัดการศึกษาเอกชน

สำหรับโรงเรียนเอกชนได้นำแนวคิดของนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ มากำหนดเป็นขอบข่ายในการบริหารโรงเรียน เพื่อให้บรรลุคุณลักษณะของโรงเรียนที่มีคุณภาพที่เรียกว่ามาตรฐานคุณภาพโรงเรียนเอกชน ขอบข่ายของการจัดการศึกษาเอกชน นั้นยึดหลักในการบริหารจัดการที่ครอบคลุมงานทั้ง 6 ด้านได้แก่

1. งานวิชาการ
2. งานกิจการนักเรียน
3. งานบริหารบุคคล
4. งานธุรการการเงิน
5. งานสัมพันธ์ชุมชน
6. งานกิจการนักเรียน

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายในการจัดการศึกษาเอกชนให้ครอบคลุมภาระงานที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 เป็น 4 งาน คือการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป โดยอยู่บนพื้นฐานของปรัชญาหลักกรอบแนวคิดและเจตนารมณ์ คือ ยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาใช้แผนบูรณาการแบบองค์รวมพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพัฒนาสังคมให้เข้มแข็งและมีคุณภาพ

6. การบริหารงานของโรงเรียนเอกชน

การบริหารโรงเรียนเป็นภารกิจที่สำคัญของผู้บริหาร บุคลากร ตลอดจนประชาชนในชุมชนที่จะต้องร่วมกันดำเนินงานของโรงเรียน ให้เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคมและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน การบริหารงานโรงเรียน หมายถึงการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายในโรงเรียนโดยกลุ่มบุคคลหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งระบบ อันที่จะพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความรู้ความสามารถทักษะ ตลอดจนค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมและเจตคติที่พึงปรารถนาที่สังคมต้องการ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเป็นคนเก่งคนดีและมีความสุข

การบริหารโรงเรียนมีความสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเป้าหมายในด้านการให้บริการทางการศึกษาและความต้องการของผู้ปกครองนักเรียน เพื่อการผลิตเยาวชนที่มี

คุณภาพอันจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะโรงเรียนเป็นศูนย์รวมวิชาการต่างๆ โรงเรียนต้องให้ผู้ปกครองนักเรียนและชุมชนมีความเข้าใจ มีความรู้สึกที่ดีต่อโรงเรียนและยอมรับว่าโรงเรียนเป็นของชุมชนประชาชน ในชุมชนจะต้องร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนและชุมชนให้มีความเจริญก้าวหน้า

ดังนั้นการที่โรงเรียนเอกชนจะดำเนินการจัดการศึกษา 12 ปี ประเภทสามัญศึกษาได้ผลประสบความสำเร็จได้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและผู้บริหารการศึกษา บุคลากรที่เกี่ยวข้องและมีปัจจัยเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา ที่มีความสัมพันธ์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอีกด้วย กล่าวคือ ส่งเสริมให้โรงเรียนเอกชนจัดการศึกษาทุกระดับอย่างมีประสิทธิภาพ ให้ความอิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการสนับสนุนด้านวิชาการ ด้านทรัพยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินงาน สถานศึกษา และด้านการจัดงบประมาณการอุดหนุนให้แก่โรงเรียนเอกชนให้เพียงพอเพื่อนำไปปรับปรุงอาคารสถานที่ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนและพัฒนาบุคลากรเพื่อมุ่งสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการทั้งผู้บริหารและบุคลากรภายในโรงเรียน พร้อมทั้งมีวัฒนธรรมโรงเรียนที่แข็งแกร่ง เป็นจุดศูนย์กลางยึดเหนี่ยวบุคลากรเข้าด้วยกันจะส่งผลต่อความสำเร็จ ปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือ "ประสิทธิผลของโรงเรียน" จะเป็นหลักประกันความมั่นคงทั้งปวง (กริช สืบสนธิ์, 2547, หน้า 9)

7. บทบาทและหน้าที่ของโรงเรียนเอกชน

การจัดการศึกษาของประเทศไทย ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเอกชนได้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชากรควบคู่กับรัฐอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการกำกับดูแลการจัดการศึกษาของเอกชนให้มีคุณภาพนั้น รัฐได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติโรงเรียนราษฎร์ เพื่อใช้ในการควบคุมและดูแลและใน พ.ศ. 2476 ได้มีการประกาศจัดตั้งเป็นกองโรงเรียนราษฎร์ สังกัดกรมวิสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการขึ้น มีหน้าที่ควบคุม ดูแล กำกับ ติดตามและพัฒนาโรงเรียนราษฎร์ทั่วประเทศ และในปี พ.ศ. 2518 ได้ปรับปรุงกองโรงเรียนราษฎร์ขึ้นเป็นหน่วยงานระดับกรม คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน โดยให้โรงเรียนดำเนินการตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งได้แก่สถานศึกษาหรือสถานที่ที่บุคคลจัดการให้การศึกษาในระดับต่ำกว่าชั้นปริญญาตรีแก่นักเรียนทุกพลัดรวมกันเกินเจ็ดคนขึ้นไป โดยผู้จัดตั้งโรงเรียนอาจจะเป็นบุคคลทั่วไป หรือนิติบุคคล (บริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วน มูลนิธิ สมาคม หรือ สหกรณ์) ก็ได้แต่ทั้งนี้ต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 และมาตรา 15 แห่ง

พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 จำแนกลักษณะของโรงเรียนเอกชนไว้ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียน แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภท
สามัญและประเภทอาชีวศึกษา

2. การศึกษานอกระบบโรงเรียน

3. รูปแบบการศึกษาพิเศษ และ การศึกษาสงเคราะห์

สำหรับการวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอการศึกษาในระบบโรงเรียน
ประเภทสามัญศึกษาเท่านั้น โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาเป็นการจัดการเรียนการ
สอนวิชาสามัญในระดับการศึกษาต่างๆ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ หรือได้รับ
อนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการ โรงเรียนที่จัดการศึกษาประเภทนี้ ได้แก่ โรงเรียนที่
จัดการเรียนการสอนระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งจัดโดยเอกชนทั่วไป มูลนิธิ สำนักพระราชวังเป็น
ผู้รับใบอนุญาต โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจนตามพระราชประสงค์ โรงเรียนในพระบรม
ราชูปถัมภ์ โรงเรียนที่จัดการศึกษาเพื่อการกุศลและโรงเรียนของวัดในพระพุทธศาสนา
ซึ่งโรงเรียนเหล่านี้ที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในระบบโรงเรียน (สำนักงานคณะกรรมการ
ส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2550, หน้า 1) โดยสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษา
เอกชนทำหน้าที่กำหนดนโยบาย กำกับ ดูแล โรงเรียนเอกชนทุกระดับ ทุกประเภทให้
สอดคล้องกับการจัดการศึกษาของรัฐและกระทรวงศึกษาธิการ

กล่าวได้ว่า เอกชนเป็นผู้บุกเบิกการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนและมี
บทบาทในการจัดการศึกษาควบคู่กับการจัดการศึกษาของรัฐบาลมาโดยตลอด เนื่องจาก
อดีตรัฐมีศักยภาพไม่เพียงพอที่จะจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึง จึงเปิด
โอกาสและส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อแบ่งเบาภาระของ
รัฐบาล โดยสนับสนุนให้จัดตั้งโรงเรียนเอกชนทุกระดับและทุกประเภท ดังนั้นการศึกษา
เอกชนจึงได้มีบทบาทสร้างสรรค์และพัฒนาประชากรส่วนหนึ่งของประเทศให้มีความรู้
ความสามารถ ผลผลิตด้านทรัพยากรบุคคลที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนเอกชนจำนวน
มากได้เป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาสร้างความก้าวหน้าแก่ประเทศ ทั้งทางด้าน
เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การเมืองการปกครอง เป็นที่
ประจักษ์อย่างชัดเจนในการมีส่วนร่วมพัฒนาประเทศชาติตลอดมาจนกระทั่งในปัจจุบัน
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้ให้ความสำคัญแก่โรงเรียนเอกชนอย่าง
ชัดเจน โดยมีสาระสำคัญว่า รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา และ
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ระบุไว้เช่นกันในมาตรา 12 ให้เอกชนมี

สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรา 45 ระบุให้รัฐกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในการจัดการศึกษา (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, หน้า 8 และ 23)

สำหรับการจัดการศึกษาของเอกชนจะมีลักษณะแตกต่างไปจากการจัดการศึกษาของภาครัฐหลายประการ เช่น การลงทุน ลักษณะการจัดตั้ง การดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร ระดับชั้นที่เปิดสอน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2542, หน้า 21) โดยเฉพาะโรงเรียนเอกชนที่อยู่ในส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 มาตรา 4 ได้กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้อนุญาตเกี่ยวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2542, หน้า 12) และด้านวิชาการในท้องถิ่นให้ประสานงานกับผู้อำนวยการสำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม 12 เขต การศึกษาในการจัดโครงการและการฝึกอบรมจัดกิจกรรม เพื่อพัฒนา การศึกษาในแต่ละเขต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน, 2550, หน้า 2-3)

8. ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาเอกชน

8.1 นโยบายการรับนักเรียน เนื่องจากรัฐไม่มีการกำหนดสัดส่วนการรับนักเรียนระหว่างภาครัฐและเอกชนไว้อย่างชัดเจน แม้ว่าจะมีการเรียกร้องจากสภาการศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยซึ่งได้เรียกร้องให้กระทรวงศึกษาธิการ วางแผนการรับนักเรียนล่วงหน้าร่วมกับภาคเอกชน เพื่อไม่ให้โรงเรียนเอกชนเดือดร้อนโดยเฉพาะโรงเรียนอาชีวศึกษาเอกชน ซึ่งกำลังได้รับผลกระทบจากนโยบายการรับนักศึกษาจากนโยบายรับนักศึกษาไม่มีจำกัดของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รวมทั้งมีการประกาศนโยบายการรับนักเรียนเป็นรายปี ซึ่งอาจมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ อัตราการศึกษาต่อในโรงเรียนเอกชนจึงลดลง ประกอบกับการที่รัฐบาลโดยกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายโรงเรียนรูปแบบใหม่เกิดขึ้น เช่นโรงเรียนสองภาษา โรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนวิถีพุทธ การเปิดวิทยาลัยการอาชีพ การเปิดสอนหลักสูตรอาชีวศึกษาที่หลากหลาย เป็นต้น อีกทั้งมีงบประมาณสนับสนุนโรงเรียนในลักษณะดังกล่าว การพัฒนา ICT ในโรงเรียนระดับต่างๆ ซึ่งต้องใช้งบประมาณที่สูงในการพัฒนาโรงเรียนดังกล่าว โรงเรียนเอกชนที่ไม่มีทุนในการพัฒนาจึงมีจำนวนลดน้อยลงตามลำดับ ซึ่งโรงเรียนเอกชนขนาดเล็กหลายแห่งต้องปิดกิจการลงทั้งนี้เพราะความไม่เท่าเทียมกันทางโอกาสการจัดการศึกษา ซึ่งโรงเรียนรัฐบาลได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างเต็มที่ในทางตรงกันข้ามโรงเรียนเอกชนต้อง

ลงทุนจัดการศึกษาด้วยตนเองทั้งหมดแม้รัฐจะช่วยเหลือด้านเงินอุดหนุนก็ตาม

8.2 กฎระเบียบต่างๆ มีจำนวนมาก โรงเรียนไม่สามารถพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ ปัจจุบันการศึกษาการศึกษาเอกชนอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชน พ.ศ. 2525 ซึ่งยังมีได้มีการปรับปรุงให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง อีกทั้ง เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษา ทำให้สำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนยังมีได้มีบทบาทชัดเจนต่อการส่งเสริมการศึกษาเอกชน การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง ทำให้ขาดการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไข กฎระเบียบต่างๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคมปัจจุบัน เช่น ข้อจำกัดของการจัดตั้งโรงเรียนสองภาษา และกฎระเบียบเกี่ยวกับผู้สอนชาวต่างชาติเป็นต้น ซึ่งมีข้อกำหนดจากกฎระเบียบของทางราชการหลายประการ นอกจากนั้น ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ส่วนที่ 3 การบริหารและการจัดการศึกษาเอกชน มาตรา 44 ระบุให้การศึกษาเอกชนเป็นนิติบุคคลและมีคณะกรรมการบริหารประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาเอกชน ผู้รับใบอนุญาต ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนครู ผู้แทนศิษย์เก่า และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนกรรมการ คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่งให้เป็นไปตามกำหนดในกฎกระทรวง มาตรา 45 ให้สถานศึกษาเอกชนจัดการศึกษาได้ทุกระดับ และทุกประเภทการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด โดยรัฐต้องกำหนดนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของเอกชนในด้านการศึกษา จนถึงปัจจุบันการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ดังกล่าวยังมิได้มีความคืบหน้าในส่วนของการศึกษาเอกชน การดำเนินงานดังกล่าวซึ่งต้องอยู่ภายใต้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งเขตพื้นที่ขาดความเข้าใจ ความรู้ในการศึกษาเอกชน อีกทั้งสำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนซึ่งสังกัดสำนักปลัดกระทรวงศึกษาธิการยังขาดบทบาทที่ชัดเจน จึงทำให้เกิดปัญหาเชิงนโยบายและความสับสนต่อการปฏิบัติของโรงเรียนเอกชน

8.3 โรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งต้องรับเด็กที่มาจากครอบครัวยากจนหรือมีรายได้น้อยทำให้ไม่สามารถเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนได้และหรือเก็บได้ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ โรงเรียนเอกชนโดยทั่วไปมีฐานะการเงินทรุดลงโดยเฉพาะโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก เนื่องจากรายได้จากค่าธรรมเนียมลดลงอันเป็นผลมาจากการลดลงของจำนวนนักเรียนซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบจากนโยบายการขยายการจัด

การศึกษาของภาครัฐและอีกส่วนหนึ่งมาจากคุณภาพการเรียนการสอนของโรงเรียนเอกชนเองจึงส่งผลต่อคุณภาพของโรงเรียนเอกชนในภาพรวมและจากรายงานผลการวิจัยการศึกษาสถานภาพทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนเอกชน สถานภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเอกชนมีรายได้ประจำของผู้ปกครองนักเรียนในโรงเรียนเอกชนส่วนมากน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือน ผู้ปกครองนักเรียนไม่มีรายได้พิเศษและรายได้ของคู่สมรสของผู้ปกครองนักเรียนน้อยกว่า 5,000 บาทต่อเดือนเช่นกันเมื่อเปรียบเทียบรายได้รายจ่ายของครอบครัวนักเรียน พบว่าส่วนมากมีรายจ่ายสูงกว่ารายได้ โดยมีค่าใช้จ่ายในการศึกษาบุตร ผู้อยู่ในอุปการะเป็นค่าใช้จ่ายส่วนตัว 1,550 บาทต่อเดือน เป็นค่าเล่าเรียน 4,860 บาทต่อภาคเรียนสำหรับภาวะหนี้สินของผู้ปกครองนักเรียนเอกชน พบว่ากลุ่มที่ไม่มีหนี้สินมากกว่ากลุ่มที่มีหนี้สินส่วนสาเหตุของการมีหนี้สินของผู้ปกครองนักเรียนเกิดขึ้นในรายการอื่นๆ ที่มีได้มีสาเหตุจากค่าใช้จ่ายการศึกษาของบุตรหลาน เช่น ประสบความล้มเหลวในการดำเนินธุรกิจ เป็นต้น และแหล่งหนี้สินของผู้ปกครองนักเรียนส่วนมากเป็นหนี้สินกับญาติ หรือเพื่อนส่วนในเรื่องการเก็บออมเพื่อการศึกษาบุตรหรือผู้อยู่ในอุปการะ พบว่า ส่วนมากผู้ปกครองไม่มีการเก็บออม ผู้ปกครองมีความต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาลในด้านค่าเล่าเรียนด้านหนังสือแบบเรียนและแบบฝึกหัด ด้านเครื่องแบบนักเรียน ด้านอาหารกลางวันและด้านบริการรถรับส่งนักเรียน แม้ว่าในปัจจุบันรัฐได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่โรงเรียนเอกชนก็ตามแต่การวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัญหาค่าใช้จ่ายของสถานศึกษาและผู้ปกครองภายหลังมีการจัดสรรเงินอุดหนุนรายหัวจากรัฐบาล

8.4 การสนับสนุนด้านวิชาการโรงเรียนเอกชนได้รับการสนับสนุนด้านวิชาการจากหน่วยงานภาครัฐค่อนข้างน้อยเนื่องจากรัฐมีงบประมาณจำกัดจึงไม่สามารถพัฒนาครูและบุคลากรในโรงเรียนเอกชนได้อย่างทั่วถึงและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางวิชาการและเทคโนโลยี ซึ่งพัฒนาไปอย่างรวดเร็วได้โรงเรียนจึงจำเป็นต้องช่วยตนเองมากขึ้น โรงเรียนขนาดเล็กและหรือโรงเรียนที่เก็บค่าธรรมเนียมการเรียนไม่สูงนัก จึงประสบปัญหาเรื่องนี้นอกจากนี้ในการจัดการศึกษาบางประเภท เช่น การอาชีวศึกษาจำเป็นต้องมีอุปกรณ์ที่ทันสมัยเพื่อให้ นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติซึ่งต้องลงทุนสูงโรงเรียนจึงไม่สามารถจัดหาให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน

8.5 ด้านบุคลากรครูโรงเรียนเอกชนส่วนหนึ่งได้รับเงินเดือนไม่เต็มตามวุฒิ หรือไม่มีบัญชีเงินเดือนที่แสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าในอาชีพจึงเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ครูเข้า-ออก บ่อย และมีการลาออกระหว่างปีการศึกษาประกอบกับนโยบายภาครัฐที่มีการ

สอบบรรจุ เพื่อคัดเลือกบุคลากรครูเข้าสู่ระบบราชการซึ่งส่งผลให้ครูโรงเรียนเอกชนสมัครเข้าสอบแข่งขันเพื่อบรรจุเข้ารับราชการทำให้เกิดการขาดครู โรงเรียนเอกชนต้องรับสมัครบุคลากรครูเพื่อดำเนินการสอนต่อไปได้เพื่อกิจการของโรงเรียนที่มีบุคลากรครูเป็นส่วนสำคัญสามารถดำเนินการไปได้โดยไม่ส่งผลกระทบต่อผู้เรียนกอบปรักกับครูเห็นว่าการเข้ารับราชการมีความมั่นคงมากกว่าการเป็นครูโรงเรียนเอกชนอันแสดงให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคในการจัดการศึกษาระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างชัดเจนอีกทั้งการขึ้นอัตราเงินเดือนของข้าราชการซึ่งส่งผลต่อการขึ้นอัตราเงินเดือนของครูโรงเรียนเอกชนตามหนังสือด่วนที่สุด ที่ ศธ. 0211.1/ 11697 ถึง ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเรื่องการกำหนดอัตราเงินเดือนของครูใหญ่และครูโรงเรียนเอกชนซึ่งกำหนดอัตราเงินเดือนตามประกาศกำหนดอัตราเงินเดือนของผู้ได้รับปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน 2547 เป็นต้นไปการประกาศใช้อัตราเงินเดือนใหม่กำหนดเวลาที่โรงเรียนจะยื่นคำร้องขอเปลี่ยนแปลงค่าธรรมเนียมการเรียนจึงทำให้โรงเรียนบางแห่งไม่สามารถปรับอัตราเงินเดือนให้แก่ครูตามอัตราใหม่ได้เนื่องจากโรงเรียนยังเก็บค่าธรรมเนียมการเรียนในอัตราเดิมซึ่งได้มีการร้องเรียนต่อหน่วยราชการ เป็นต้น นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการขาดแคลนครูในบางสาขาวิชา เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ

8.6 หน่วยงานอื่นและองค์กรเอกชนต่างประเทศสามารถเข้ามาจัด

การศึกษาหรือเปิดธุรกิจการศึกษาและวิชาชีพต่างๆ โดยเฉพาะศึกษานอกระบบได้มากขึ้นตามแนวทางของ WTO ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก WTO ทำให้ประเทศไทยต้องเปิดการค้าเสรีทำให้โรงเรียนมีคู่แข่งมากขึ้น การที่รัฐบาลเปิดการค้าเสรีภายใต้กรอบการค้าของ WTO ซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก การเปิดเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) ซึ่งเป็นการตกลงเพื่อจะลดอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศให้เหลือน้อยที่สุดเพื่อให้เกิดการค้าเสรีระหว่างกันและกันการศึกษาอยู่ในส่วนของสินค้าประเภทบริการที่อยู่ในข่าย FTA ด้วยเช่นกันเมื่อประเทศไทยเปิดเสรีด้านการค้าดังกล่าวทำให้ต่างชาติเข้ามาดำเนินการจัดการศึกษาในประเทศไทยได้เมื่อเปิดโอกาสเช่นนี้ทำให้การศึกษาในประเทศไทยเกิดการแข่งขันมิใช่เฉพาะแข่งขันกันเองเท่านั้นแต่เป็นการแข่งขันในระดับสากลมากขึ้น กล่าวคือเกิดการแข่งขันทางด้านการจัดการศึกษาระหว่างเอกชนด้วยกันการแข่งขันกับภาครัฐและต่างประเทศที่มาลงทุนจัดการศึกษาในประเทศไทยแบบการแข่งขันโดยเสรีภายใต้ระบบคุณภาพ

สรุปว่าได้ สภาพการจัดการศึกษาของเอกชน ยังประสบปัญหาหลายประการแม้การจัดการศึกษาในอนาคต รัฐยังคงให้การสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์และบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กล่าวคือ "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐต้องจัดให้ทั่วถึงและมี คุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย"จัดการศึกษาของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองท้องถิ่นประชาชนและเอกชนพลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนเอกชนยังอยู่ในระดับที่ต้องปรับปรุงผู้บริหารสถานศึกษาเอกชนมีความรู้ความสามารถในการบริหารไม่เพียงพอไม่เน้นการศึกษาอย่างจริงจังมีคุณวุฒิต่ำและผู้รับใบอนุญาตและผู้จัดการโรงเรียนเอกชนส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาครูโรงเรียนเอกชนมีวุฒิต่ำ ขาดสมรรถภาพในการถ่ายทอดทักษะความรู้ ค่าตอบแทนต่ำขาดขวัญกำลังใจ ไม่มั่นคงในอาชีพ และความก้าวหน้าและโดยเฉพาะการบริหารและจัดการสถานศึกษาเอกชนส่วนใหญ่ยังไม่เป็นระบบที่เอื้อต่อการนำองค์กรไปสู่ความเป็นเลิศมีความรู้ทางการบริหารการศึกษาน้อยเนื่องจากผู้บริหารบางส่วนมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษาไม่เพียงพอทำให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาไม่ทันการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมขาดแรงจูงใจในการลงทุนทางการศึกษาคุณภาพของสถานศึกษามีหลากหลายที่คุณภาพไม่เท่าเทียมกัน ส่วนหนึ่งยังไม่เป็นที่พอใจและนิยมของประชาชน ฉะนั้นโรงเรียนเอกชนจึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานสูงกว่าดีกว่าโรงเรียนของภาครัฐจึงจะทำให้ประชาชนนิยมส่งบุตรหลานเข้ามาเรียนในโรงเรียนเอกชน (สมหวังพิธิยานุวัฒน์, 2579, หน้า 50)

9. ปัญหาและอุปสรรคของหน่วยงานที่ดูแลการศึกษาเอกชน

9.1 บุคลากรในหน่วยงานทั้งส่วนกลางและภูมิภาคมีน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนโรงเรียนที่ต้องดูแลทำให้ไม่สามารถออกนิเทศโรงเรียนได้อย่างทั่วถึงและยังขาดแคลนบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทาง เช่น ด้านอาชีวศึกษาหรือวิชาชีพต่างๆ จึงไม่สามารถแนะนำเชิงวิชาการให้โรงเรียนได้ทำให้โรงเรียนขาดที่ปรึกษา นอกจากนั้นยังเกิดความสับสนในแง่ของการปฏิบัติทั้งนี้เนื่องจากสภาพปัจจุบันมีการเปลี่ยนระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการกอบกับความไม่ชัดเจนของสำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชนทำให้โรงเรียนเอกชนอยู่ภายใต้การดูแลของเขตพื้นที่การศึกษาบุคลากรในเขตพื้นที่การศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในการศึกษาเอกชน

9.2 ระบบข้อมูลสารสนเทศยังไม่มีประสิทธิภาพทำให้ไม่สามารถใช้ข้อมูลเพื่อพัฒนาการศึกษาเอกชนได้อย่างเต็มที่ทั้งนี้เนื่องจากการขาดการประสานงานระหว่างกระทรวงศึกษาธิการสำนักบริหารงานส่งเสริมการศึกษาเอกชน และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ทำหน้าที่ดูแลโรงเรียนเอกชน

9.3 ผู้บริหารระดับสูงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอทำให้ขาดความต่อเนื่องในนโยบายการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงบ่อยครั้งทำให้เกิดความไม่แน่นอนทางด้านนโยบายสนับสนุนต่อการปฏิบัติ และทำให้เกิดความล่าช้าต่อการพัฒนาการศึกษา

ตอนที่ 3 โรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เรื่อง รายชื่อโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาที่ส่งรายงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา ปีการศึกษา 2557 ข้อมูล ณ วันที่ 28 สิงหาคม 2558 ทั้ง 20 จังหวัด รวมทั้งสิ้น 583 โรงเรียน เป็นหน่วยการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน. 2558. ออนไลน์)

1. จังหวัดกาฬสินธุ์ มี 41 โรงเรียน ได้แก่ 1) กิตติโรวี 2) เขาวงวิทยา 3) ครูมิตร ประสิทธิ์ศิลป์ 4) จรชนะศึกษา 5) เซนต์ยอแซฟภูฉินารายณ์ 6) เซนต์ยอแซฟกาฬสินธุ์ 7) ธนพรวิทยา 8) ธนาศิริ วัฒนศึกษา 9) บานเย็นศึกษา 10) บุญมีวิทยา 11) บุญยาทัตพลประสิทธิ์ 12) พรชัยวิชาลัย 13) พุทธปัญญา 14) เพชรผ่องพันธุ์วิทยา 15) เพิ่มพูนวิทยาคมกาฬสินธุ์ 16) มัชฌมธัชพล 17) รุ่งรัศมีเดชาวิทย์ 18) วัดเวฬุวัน 19) สมฤทัย 20) แสงนิลทวาทองวิทยา 21) อนุบาลการะเกตุ 22) อนุบาลขวัญฤทัย 23) อนุบาลซุสสิพร 24) อนุบาลทุ่งมน 25) อนุบาลธัชพลศึกษา 26) อนุบาลบุญมีวิทยา 27) อนุบาลปรีดี 28) อนุบาลปิยวรรณ 29) อนุบาลเปรมจิต 30) อนุบาลพรบิดา 31) อนุบาลพรประดิษฐ์ 32) อนุบาลพรวิรุฬห์ 33) อนุบาลรวมบัณฑิต 34) อนุบาลรัตนากาฬสินธุ์ 35) อนุบาลลำปาว 36) อนุบาลวราภรณ์ 37) อนุบาลสรรพลีลา
- 38) อนุบาลสาธิตศึกษา 39) อนุบาลแสงตะวัน 40) อนุบาลอุดมพร และ 41) เอกปัญญา
2. จังหวัดขอนแก่น มี 83 โรงเรียน ได้แก่ 1) กรุณาศึกษา 2) กัลยาณีวิทยา 3) การกุศลวัดนายมวราราม 4) การกุศลวัดร่มประดู 5) การกุศลวัดสมสะอาด 6) การ

กุศลวัดหนองกุ้ง 7) การกุศลวัดหนองแวง 8) ขอนแก่นคริสเตียน 9) ขอนแก่นวิเทศศึกษา
 10) ชุมแพวิทยา 11) โขคมณีศึกษา 12) ดรุลาลัย 13) เด็กก่าตรุณธรรม 14) นวลน้อย
 พิทยา 15) ประถมปริดาภรณ์ 16) พระกุมารเยซูขอนแก่น 17) พระกุมารเยซูบ้านไผ่
 18) พัฒนาเด็ก 19) พัฒนาเด็ก ประชาสโมสรร 20) พิมพ์ใจวิทย์ 21) ไพบูลย์วิทยา 22) มณี
 อนุสรณ์ศึกษา 23) มนตรีศึกษา 24) มหาไถ่ศึกษาขอนแก่น 25) มหาไถ่ศึกษาโนน
 สมบูรณ์ 26) มหาไถ่ศึกษาบ้านไผ่ 27) มหาไถ่ศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 28) มัญจาคีรีคริสเตียน 29) มีสุข 30) มูลนิธิธรรมิกชน เพื่อคนตาบอดฯ 31) มูลนิธิบ้านไผ่
 วิทยา 32) เมทนีดล 33) รักเรียนพิทยา 34) วรณรัตน์ศึกษา 35) วรวิมลศึกษา
 36) วัดศรีจันทร์ 37) สองภาษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 38) สุรัสวดี 39) หทัยกิจคริส
 เตียน 40) อนุบาลกุลศิริ 41) อนุบาลแก้วใจ 42) อนุบาลขวัญรัตน์ 43) อนุบาลเคหะ
 ชุมชนขอนแก่น 44) อนุบาลชุมแพ 45) อนุบาลณัฐสุดา 46) อนุบาลเด็อนฉาย
 47) อนุบาลตั้งใจ 48) อนุบาลถนนอมจิตร 49) อนุบาลทันวิทยา 50) อนุบาลนวลน้อย
 51) อนุบาลบ้านรักเรียน 52) อนุบาลบ้านสวน 53) อนุบาลปานทิพย์ 54) อนุบาลปิ่น
 ทิพย์ 55) อนุบาลพรทิพย์ 56) อนุบาลพรสวรรค์ 57) อนุบาลพิกุลทิพย์ 58) อนุบาลพูน
 สวัสดิ์ 59) อนุบาลเพชรรัตน์ 60) อนุบาลเพียงนภา 61) อนุบาลไพศาลวิทย์ 62)
 อนุบาลราตรี 63) อนุบาลราชภัฏอานวยศิลป์ 64) อนุบาลลูกหลวง 65) อนุบาลศรีชาสูง
 66) อนุบาลศักดิ์สุภา 67) อนุบาลศุภมณ 68) อนุบาลสวนสน 69) อนุบาลสาธิตพงษ์
 ภิญาญ 70) อนุบาลสิริยากร 71) อนุบาลสุขสัมพันธ์ 72) อนุบาลสุดรัก 73) อนุบาลสุรี
 พร 74) อนุบาลอภิรดี 75) อนุบาลอรุณโรจน์ 76) อนุบาลอินทร 77) อมตวิทยา 78)
 อินทวิทยา 79) อุบลรัตน์ขอนแก่น 80) เอกศึกษาขอนแก่น 81) เข็ยมไพศาล 82) เข็ยม
 อินทรและ 83) ฮั่วเคี้ยววิทยาลัย

3. จังหวัดชัยภูมิ มี 18 โรงเรียน ได้แก่ 1) โบว์มอห์นพร้อมพัฒนา 2) พุฒิชัยวิทยา
 3) ไพเราะวิทยา (อนุบาล) 4) มะนะศึกษา 5) มารีย์แก่งคร้อ 6) มารีย์อุปถัมภ์ชัยภูมิ
 7) มูลนิธิรุ่งนภาทุ่งเสมียนตราชัยภูมิ 8) ศรีเทพบาล 9) สวนวิทยา 10) สัมมาสิกขาหินผา
 พำน้ำ 11) สาคริขวิทยา 12) อนุบาลณัฐพันธ์ 1 13) อนุบาลนงคเยาว์ 14) อนุบาลเรือง
 ชาญ 15) อนุบาลวันชัยกุล 16) อนุบาลศักดิ์ปทุม 17) อนุบาลสายฝนศึกษาและ
 18) อนุบาลหนองบัวแดง

4. จังหวัดนครพนม มี 18 โรงเรียน ได้แก่ 1) เซนต์ยอแซฟนาแก 2) เซนต์ยอแซฟ
 ศรีสงคราม 3) ตงเจีย 4) ธาตุพนมพัฒน 5) เรณูนครพิกุลแก้ว 6) ลันตยานันท์
 7) อนุบาลกิงกาญจันนาแก 8) อนุบาลจุฬาวดี 9) อนุบาลเชษฐาณงนุช 10) อนุบาลธาตุ

พนม 11) อนุบาลนิลวรรณ 12) อนุบาลประยูรศรี 13) อนุบาลบัณฑิตา 14) อนุบาลมีสุข
15) อนุบาลเรณูนคร 16) อนุบาลวรรณรัตน์ 17) อนุบาลแสงอรุณนาหว่า
และ 18) อนุบาลโสธิญา

5. จังหวัดนครราชสีมา มี 81 โรงเรียน ได้แก่ 1) กมลวิษณุศึกษา 2) กิรติศึกษา
3) เก่งเด็ก 4) เกียรติคุณวิทยา 5) คมพิสิษฐวิทยา 6) คุณวรวิษณุ 7) โคราชวิทยา
8) จรัสพงษ์วิทยา 9) จุ้ยฮั้ววิทยา 10) ไชยมนัสศึกษาสงเคราะห์ 11) เซนต์โยเซฟศึกษา
12) ธีรญาศึกษา 13) ดงเค็งศึกษา 14) ตะวันชัยวิทยา 15) ถนนมคิษย์วิทยา 16) เทเรซา
อุปถัมภ์ 17) ธารทิพย์ศึกษา 18) บัวใหญ่วิทยา 19) บุญเจริญวิทยา 20) บุญผดุงวิทยา
21) ประชาอนุสรณ์ 22) ประสารวิทยา 23) พงษ์ศิริวิทยา 24) พิทักษ์ภูเบนทร์ 25) พิทักษ์
ภูเบนทร์ 2 26) พิทักษ์ภูเบนทร์ 7 27) ภูมิสิทธิ์วิทยา 28) มงคลกุลวิทยา 29) มารดา
ดรุณีรักษ์ 30) มารีย์ธงชัย 31) มารีย์รักษ์ 32) มารีย์วิทยา 33) มูลนิธิรุ่งนภา
นครราชสีมา 34) รวมนมิตรวิทยา 35) รุ่งอรุณวิทยา 36) เรืองศรีวิทยา 37) วัฒนวิทยา
38) วัดดอนขวาง 39) วัดสุทธจินดา 40) วาณิชวิทยา 41) สกุลศึกษา 42) สมบูรณ์วิทยา
นุกูล 43) สัญลักษณ์วิทยา 44) สายมิตรจอหอ 8 45) สายมิตรโนนไทย 6 46) สายมิตร
วังน้ำเขียว 5 47) สายมิตรหนองบุญมาก 11 48) สารสาสน์วิเทศนครราชสีมา 49) สุนัน
ทาวิทยา 50) สุรนารายณ์วิทยา 51) แสงสุริยาวิทยา 52) เจริญทองวิทยา 53) อนุบาล
กอบัว 54) อนุบาลแก้วตา 55) อนุบาลค่ายสุรนารี 56) อนุบาลจินดา 57) อนุบาลจรี
พันธ์ 58) อนุบาลดวงแขวิทยา 59) อนุบาลบวรนครราชสีมา 60) อนุบาลบัณฑิตน้อย
61) อนุบาลบัณฑิตน้อย 2 62) อนุบาลบัณฑิตน้อย 3 63) อนุบาลบ้านผู้การ
64) อนุบาลบ้านภาษา 65) อนุบาลบำรุงการ 66) อนุบาลประภารัตน์ 67) อนุบาลพิมาย
68) อนุบาลมีมั่งคั่ง 69) อนุบาลเขาวนารถ 70) อนุบาลวัดทุ่งสว่าง 71) อนุบาลวัดสะแก
72) อนุบาลสกุลจิตร 73) อนุบาลสมใจรัก 74) อนุบาลแสนยวิทยาภูมิ 75) อนุบาลแสน
สนุก 76) อนุบาลหลานย่าโม 77) อนุบาลอนันตะ 78) อนุศาสน์วิทยา 79) อมรศิลป์
80) อุดมวิทยานุสรณ์ และ 81) อุบลรัตน์

6. จังหวัดบึงกาฬ มี 11 โรงเรียน ได้แก่ 1) การกุศลวัตรธรรมาธิปไตย 2) จินตนา
ปัญญาเลิศ 3) บึงกาฬพิทักษ์ศึกษา 4) มหาไถ่ศึกษาบึงกาฬ 5) อนุบาลฉัตรพงษ์
6) อนุบาลนรินทร์ 7) อนุบาลบัณฑิตอักษร (อนุบาลบึงโขงหลง) 8) อนุบาลเย็นจิต
9) อนุบาลรัชดา 10) อนุบาลเสาวลักษณ์ และ 11) อนุบาลไอฟาร์

7. จังหวัดบุรีรัมย์ มี 29 โรงเรียน ได้แก่ 1) กมลลักษณ์ 2) ชนิดา 3) ตุลยาธร
4) ทศพรวิทยา 5) นิภาศิริ 6) บารุงวิทยา 7) บุญถึงวิทยานุสรณ์ 8) ภรภัทร 9) มารดา

วนารักษ์ 10) มารีย์พิทักษ์ 11) มารีย์อนุสรณ์ 12) มีชัยพัฒนา 13) มูลนิธิรุ่งนภา
 14) มูลนิธิรุ่งนภาโนนดินแดง 15) รุ่งนภาอนุสรณ์ศาสตร์ 16) ลำปลายมาศพัฒนา
 17) วรเวทยากร 18) วัดพระพุทธรบาทเขากระโดง 19) แสนสุข 20) อนุบาลทรัพย์ปัญญา
 21) อนุบาลทศพร 22) อนุบาลธีรา 23) อนุบาลรัตนะ 24) อนุบาลวันนา 25) อนุบาล
 ศรทิพย์ 26) อนุบาลสายสัมพันธ์ 27) อนุบาลเอื้อแวมณี 28) อีสานโกศลศึกษา
 และ 29) ฮั่วเคี้ยว

8. จังหวัดมหาสารคาม มี 21 โรงเรียน ได้แก่ 1) การกุศลวัดสถานสงเคราะห์
 2) เกียรติขจรวิทยา 3) พระกุมารมหาสารคาม 4) พระกุมารศึกษา 5) พัฒนศึกษา
 6) มัชฌิมชาญวิทยา 7) มัชฌิมวัดกลางโกสุม 8) วรรณญาวิทย 9) วัดกลางโกสุม
 10) วัดปานาเชือก 11) อนุบาลกิตติยา 12) อนุบาลพรเทพ 13) อนุบาลพิสมัย 14) อนุบาล
 เรียบร้อย 15) อนุบาลวรรณญาวิทย 16) อนุบาลศรีจันทร์ 17) อนุบาลสกุลรัตน์
 18) อนุบาลสายรุ้ง 19) อนุบาลอุ่มรัก 20) อนุบาลเอี่ยมสุข และ 21) อภิลิทธิปัญญา

9. จังหวัดมุกดาหาร มี 8 โรงเรียน ได้แก่ 1) เซนต์ยอแซฟมุกดาหาร
 2) ท่านพระสารีบุตร 3) อนุบาลคาชะอี 4) อนุบาลดอนตาล 5) อนุบาลบ้านเต็ก
 6) อนุบาลปัญญานันท์ 7) อนุบาลยศวดีนิคมคาสร์อ้อย และ 8) อนุบาลสุพร

10. จังหวัดยโสธร มี 19 โรงเรียน ได้แก่ 1) ช่งแย้พิทยา 2) มารีย์นุเคราะห์
 3) มูลนิธิรุ่งนภายโสธร 4) ยโสธรวิทยาคาร 5) ศรีธรรมวิทยา 6) สันติธรรมวิทยาคม
 7) สาธิตอนุบาลพรเพชร 8) อนุบาลการกุศลวัดประชาชุมพล 9) อนุบาลแก้วปัญญา
 อุปถัมภ์ 10) อนุบาลแก้ว 11) ปัญญาอุปถัมภ์ มหาชนะชัย 12) อนุบาลจรรุญพุทธชินทร์
 13) อนุบาลชื่นใจ 14) อนุบาลทองขาว 15) อนุบาลบ้านเต็กยศวดี 16) อนุบาลสมนึก
 17) อนุบาลสหายสมร 18) อนุบาลใหม่ปัญญาอนุสรณ์ค้ออวัง และ 19) อนุบาลอินทร์-โฮม

11. จังหวัดร้อยเอ็ด มี 38 โรงเรียน ได้แก่ 1) การกุศลวัดกลาง 2) การกุศลวัด
 บ้านก่อ 3) การกุศลวัดบ้านยางเครือ 4) การกุศลวัดป่าศรีโพธิ์วัน 5) การกุศลวัดสระ
 ทอง 6) การศึกษาคนตาบอดร้อยเอ็ด 7) ช.วิทยา 8) เชื้อจรรุญวิทย 9) บัณฑิตวิทยา
 10) ประชาณิยมปณิธานพัฒน์ 11) ปัญจรักษ์ 12) พระกุมารร้อยเอ็ด 13) พุทธเมตตา
 ร้อยเอ็ด 14) ไผ่โจจน์วิซชาลัย 15) ภัทรดล 16) มูลนิธินิสิตวิทยา 17) รำไพภูมิพันธ์วิทยา
 18) วัดศรีทองนพคุณ 19) ศรีศิลปวิทยาลัย 20) ศรีอรุณวิทยเสลภูมิ 21) ศิลานครวิทยา
 22) สหมิตรพิทยา 23) สาธิตดวงฤทัย กมลวิซชาลัย 24) สาธิตศิลปกมลวิซชาลัย
 25) เสลภูมิวิทยาสันต์ 26) อนุบาลจรรุณี 27) อนุบาลเด็กดี 28) อนุบาลทองस्ता
 29) อนุบาลไพโรจน์ 30) อนุบาลภัทรดล 31) อนุบาลภาคภูมิ 32) อนุบาลเมืองสรวง

33) อนุบาลรุ่งเรืองวัฒนา 34) อนุบาลสงกรานต์ 35) อนุบาลสมประสงค์ 36) อนุบาลอุดมพันธ์ 37) อนุบาลเอกกumar และ 38) อาเซียนศึกษา

12. จังหวัดเลย มี 18 โรงเรียน ได้แก่ 1) การกุศลหลวงปู่ศรีจันทร์ วัฒนโก 2) เซนต์จอห์นท่าบม 3) มหาไถ่ศึกษาท่าบม 4) มหาไถ่ศึกษาเลย 5) มูลมิ่งหลวงปู่ชอบฐานสโม 6) วรราชวิทยา 7) วิถีพุทธภูกระดึงวิทยา 8) แสงตะวันพัฒนา 9) หทัยคริสเตียน 10) หฤทัยคริสเตียน 11) อนุบาลเจริญสว่าง 12) อนุบาลณัฐพันธ์ 3 13) อนุบาลธีรญาฟ้าใส 14) อนุบาลพระศรีสงคราม 15) อนุบาลมณีรัตน์ 16) อนุบาลศุภกรด้านซ้าย 17) อนุบาลศุภกรภูเรือ และ 18) อนุบาลอรพัฒน์

13. จังหวัดศรีสะเกษ มี 23 โรงเรียน ได้แก่ 1) การกุศลวัดบ้านโคก 2) เกศเกล้าวิทยา 3) เคียนน้ำ 4) ญาณวิเศษพรหมคุณวิทยา 5) ธรรมรังสีวิทยา 6) มารดาทรงธรรม 7) มารีย์อุปถัมภ์ 8) มารีย์วิทยา 9) รวมสินวิทยา 10) วัดจันทาราม 11) วัดโพธิ์น้อย 12) วัดม่วงเปสิทิววิทยา 13) วัดมหาพุทธาราม 14) วัดหนองสิมรังสรรค์วิทยา 15) วัดหลวงวิทยา 16) สว่างคุณวิทยา 17) สัมมาสิกขาศิระชะอโคก 18) อนุบาลจอมจิต 19) อนุบาลน้ำเพชร 20) อนุบาล 21) เบญจมิตร 22) อรจันทร์วิทยา และ 23) อุทุมพรวิทยา

14. จังหวัดสกลนคร มี 28 โรงเรียน ได้แก่ 1) การกุศลวัดบูรพา 2) เซนต์ยอแซฟสกลนคร 3) เซนต์โยเซฟท่าแร่ 4) ญัฐวิทยาสกลนคร 5) นิรมลวิทยา 6) ปารวรรณศึกษา 7) ภูพานหลวง 8) มารีย์พิทักษ์พังโคน 9) มารีย์พิทักษ์สว่างแดนดิน 10) เมธาศึกษา 11) อนุบาลโกญจนาท 12) อนุบาลจินดาพร 13) อนุบาลชนิกานต์ 14) อนุบาลนิคมน้ำจวน 15) อนุบาลเพ็ญจันทร์ 16) อนุบาลเพ็ญจันทร์บ้านม่วง 17) อนุบาลภนิตา 18) อนุบาลภัทรวรรณ 19) อนุบาลมนเทียร 20) อนุบาลรพีพร 21) อนุบาลร่มเกษ 22) อนุบาลร่วมฤทัย 23) อนุบาลรัตนพร 24) อนุบาลวรรณทอง 25) อนุบาลวาริชภูมิ 26) อนุบาลสุรียาพร 27) อนุบาลสุวรรณเทน และ 28) อนุบาลแสงอรุณ

15. จังหวัดสุรินทร์ มี 10 โรงเรียน ได้แก่ 1) แงกง 2) บวรธรรมประยูตวิทยา 3) ปิตีธรรมานุสรณ์ (สิงห์เสนีอุปถัมภ์) 4) พระกุมารสุรินทร์ 5) วาณิชย์นุกูล 6) สุรินทร์ศึกษา 7) สุวรรณวิจิตรวิทยา 8) อนุบาลกมลนิตย์ 9) อนุบาลทองอุ้ง และ 10) อนุบาลรัตนศึกษา

16. จังหวัดหนองคาย มี 21 โรงเรียน ได้แก่ 1) เซนต์ปอลหนองคาย 2) โพธิเสนวิทยา 3) ราชตั้งใจวิทยา 4) โรซารีโอวิทยา 5) สันติรักษ์ 6) หลวงพ่อดำวิทยา 7) หัสดีศึกษา 8) อนุบาลกมลวรรณ 9) อนุบาลจินลดา 10) อนุบาลชโลบล 11) อนุบาลดวงรัตน์

12) อนุบาลเชียรพนธ์ 13) อนุบาลน้ำผึ้ง 14) อนุบาลนิจจานุเคราะห์ 15) อนุบาลปัญญา
รัตน์ 16) อนุบาลเฝ้าไร่ 17) อนุบาลศิริกุล 18) อนุบาลสาธิตา 19) หนองคายอนุบาล
โสมนัส 20) อนุบาลอรรธรณ และ 21) ฮั่วเคียวกงฮัก

17. จังหวัดหนองบัวลำภู มี 10 โรงเรียน ได้แก่ 1) จรียนุสรณ์ 2) พัฒนบัณฑิต
3) พิษณุบัณฑิต 4) สงวนศึกษา 5) สุนทรวิทยา 6) อนุบาลภูดินทร์ 7) อนุบาลสมบูรณ
วิทย์ 8) อนุบาลแสนโยธา 9) อนุบาลอินนิตดา และ 10) อัจฉริยาคริสเตียน

18. จังหวัดอำนาจเจริญ มี 9 โรงเรียน ได้แก่ 1) เจริญวิทยา 2) เต็มฤทธิ์ศึกษา
3) ถันยธรรมพิทยา 4) มูลนิธิสุตวิทยาวัตไชยาติการาม 5) วิสุทธีวงค์ 6) อนุบาลช่อผกา
7) อนุบาลนพเก้า 8) อนุบาลบ้านเสาวภาคย์ และ 9) อาเวมารีอาอำนาจเจริญ

19. จังหวัดอุดรธานี มี 33 โรงเรียน ได้แก่ 1) กมลาลักษณ์ 2) กฤษณันท์
3) เซนต์แมรี 4) ดอนบอสโกวิทยา 5) พรหมนิมิตศึกษา 6) พัฒนาปัญญา 7) พันธกิจ
วิทยา 8) พันธกิจศึกษา 9) มหฤทัยคริสเตียน 10) มหาไถ่ศึกษาภูมิภาวปี 11) มหาไถ่
ศึกษาบ้านดุง 12) มัชฌมน้ำตาลอนุสรณ์ 13) มัชฌมศึกษาวัดป่าทามกร 14) มารีย์พิทักษ์
15) วาสนาศึกษา 16) วิสุทธีวงค์ 17) ศศิกานต์น้ำใส 18) ศศิกานต์วิทยา 19) สหกิจ
วิทยา 20) หัตถกิจคริสเตียน 21) อนุบาลขวัญประชา 22) อนุบาลญาริดา 23) อนุบาล
นันทวดี 24) อนุบาลเพื่อนเด็ก 25) อนุบาลมหาไถ่ศึกษาโพนสูง 26) อนุบาลมหาไถ่
ศึกษาอุดรธานี 27) อนุบาลวรสุเมธาวิทย์ 28) อนุบาลวาสนา 29) อากาศพัชร
30) อุดรคริสเตียนวิทยา 31) อุดรคริสเตียนศึกษา 32) อุดรมงคลวิทยา
และ 33) อุดรวิทยา

20. จังหวัดอุบลราชธานี มี 64 โรงเรียน ได้แก่ 1) กองทัพบกอุปถัมภ์อนุบาลค่าย
สรรพสิทธิประสงค์ 2) งามจิตวารินชาราบ 2 3) เจริญสุขศึกษา 4) ตำรังวิทยา 5) ดุสิต
คามนคร 6) เตรียมบัณฑิต 7) ทวีวัฒน์ศึกษา 8) เทพพิทักษ์พิทยา 9) นันทาศึกษา
10) นิคม 2 อนุบาล 11) บ้านเด็กวารินชาราบ 12) บ้านพิณโท 13) เบญจัญพิทยา
14) ประนอมศรีสงเคราะห์ 15) ประสานวิทยาคม 16) ประสิทธิ์ศึกษาสงเคราะห์
17) ปลาขาววิทยานุสรณ์ 18) ปัญญารักษ์เกรียงไกร 19) พระกุมารอุบล 20) พิมพ์
ประภาสงเคราะห์ 21) พุทธศาสตร์ศึกษาบ้านดอนใต้ 22) มารีย์นิรมล 23) ยุวทูตศึกษา
2 24) เขียวเรศศึกษา 25) วัดคูเตีอวิทยาคม 26) วัดไชยมงคลวิทยาคม 27) วัดท่ากอกแห่ง
วิทยาราม 28) วัดนาเขียวิทยา 29) วัดไร่ไน้อย 30) วัดเวตะวันวิทยาราม 31) วัดสวาย
น้อยวิทยา 32) เวฬุวันวิทยา 33) ศรีสิริปัญญาพิทยาคม 34) ศรีแสงธรรม 35) ศรีอุดม
ปัญญาคม 36) ศักดาวิทยา 37) ศิริเกษวิทยา 38) ศิริอุบลวรรณ 39) ศูนย์พลาญช้อย

40) ศูนย์พลาญช้อย 2 บ้านด่านเม่น 41) สมเด็จ 42) สัมมาสิกขาราชธานีโอโตก 43) สีทองอุปลั่มภ 44) อนุบาลกิตติคุณ 45) อนุบาลกุลวิกรานต์ตระการพีชผล 46) อนุบาลไถยวินิจ 47) อนุบาลงามจิต 48) อนุบาลจิรพัฒน์ 49) อนุบาลจิรายุ 50) อนุบาลตระการทิพย์ 51) อนุบาลน้องหญิง 52) อนุบาลน้ำเย็น 53) อนุบาลบ้านเด็ก 54) อนุบาลรักแม่โพธิ์เมือง 55) อนุบาลลูกรัก 56) อนุบาลสำโรง 57) อนุบาลสุพรรณিকা 58) อนุบาลแสงสุรีย์ 59) อนุบาลอัมพรบัวขาว 60) อเนกวิทยา 61) อาเวมารีอา 62) อุบลวิทยากร 63) ฮั่วเฉียววงฮัก อุบลราชธานี และ 64) ฮั่วเฉียวอุบลราชธานี 2

ในขณะเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนได้ประกาศผลการประเมินโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาที่มีคุณภาพสู่มาตรฐานสากล ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 ที่ ศธ 0211.6/15829 ลงวันที่ 15 กันยายน 2558 มีโรงเรียนที่ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณภาพสู่มาตรฐานสากลในระดับดีมากและระดับดี รวมทั้งหมด 26 โรงเรียน รายละเอียดดังตาราง 4

ตาราง 4 รายชื่อโรงเรียนเอกชนประเภทสามัญศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินอยู่ในระดับดีมากและระดับดี

ชื่อโรงเรียน	จังหวัด	ระดับคุณภาพ
ระดับประถมศึกษา		
1. โรงเรียนชินวร	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
2. โรงเรียนภูมิสมิทธ์	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
3. โรงเรียนโสมาภา	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
4. โรงเรียนพิมลวิทย์	กรุงเทพมหานคร	ดี
5. โรงเรียนสมิทธิพงษ์	กรุงเทพมหานคร	ดี
6. โรงเรียนสุขฤทัย	กรุงเทพมหานคร	ดี
7. โรงเรียนตันติวัตร	นครศรีธรรมราช	ดีมาก
8. โรงเรียนอนุบาลบุญแก้ววิทยา	สระบุรี	ดีมาก
9. โรงเรียนประสาทวิทยานนทบุรี	นนทบุรี	ดี
10. โรงเรียนอนุบาลน้องหญิง	อุบลราชธานี	ดี

ตาราง 4 (ต่อ)

ชื่อโรงเรียน	จังหวัด	ระดับคุณภาพ
ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น		
11. โรงเรียนไพโรจน์วิซชาลัย	ร้อยเอ็ด	ดี
ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย		
12. โรงเรียนเซนต์คาเบรียล	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
13. โรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
14. โรงเรียนไทยคริสเตียน	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
15. โรงเรียนพระหฤทัยคอนเวนต์	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
16. โรงเรียนราชินี	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก
17. โรงเรียนอัสสัมชัญศรีราชา	ชลบุรี	ดีมาก
18. โรงเรียนดาราวิทยาลัย	เชียงใหม่	ดีมาก
19. โรงเรียนเซนต์โยเซฟพิพวัล	สมุทรปราการ	ดีมาก
20. โรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา	สมุทรปราการ	ดีมาก
21. โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์	นนทบุรี	ดีมาก
22. โรงเรียนพิชญศึกษา	นนทบุรี	ดีมาก
23. โรงเรียนอัสสัมชัญลำปาง	ลำปาง	ดีมาก
24. โรงเรียนเซนต์หลุย ฉะเชิงเทรา	ฉะเชิงเทรา	ดี
25. โรงเรียนมารีย์พิทักษ์เชิงรอยแผนกประถม-มัธยม	เชียงราย	ดี
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย		
26. โรงเรียนอัสสัมชัญคอนเวนต์	กรุงเทพมหานคร	ดีมาก

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

1. ความหมายของรูปแบบ

จากการศึกษาความหมายของรูปแบบมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายที่หลากหลายสามารถจัดกลุ่มความหมายของรูปแบบได้ใน 5 ลักษณะ กฤษณพล จันทร์พรหม. (2548, หน้า 88) ชนกนารถ ชื่นเชย (2550, หน้า 72 – 79) พรจันท์ พรศักดิ์กุล (2550, หน้า 163–175) อัมพร พงษ์กัสนานันท์ (2552, หน้า 108–122) ดังนี้

1.1 รูปแบบที่เสมือนจริงแต่มีขนาดเล็กหรือย่อส่วนเพื่อนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการต่อไป

1.2 สิ่งที่แสดงโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุด ปัจจัยหรือองค์ประกอบเชิงเหตุผลเพื่อช่วยให้เข้าใจข้อเท็จจริงหรือปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่ง โดยอาจมีลักษณะเชิงกายภาพหรือเชิงคุณภาพก็ได้

1.3 แบบอย่างหรือแนวทางในการกระทำหรือดำเนินการใด โดยแสดงหรืออธิบายให้เห็นถึงโครงสร้างทางความคิด หรือความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ

1.4 สิ่งที่พัฒนาขึ้นเพื่ออธิบายลักษณะที่สำคัญของปรากฏการณ์ที่จะทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจโดยรายละเอียดของปรากฏการณ์และวัตถุประสงค์ของผู้สร้างหรือพัฒนารูปแบบ ซึ่งรูปแบบอาจเป็นแบบง่ายหรือซับซ้อนก็ได้

1.5 แผนภาพที่แสดงถึงองค์ประกอบการทำงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง รูปแบบในความหมายนี้บางทีเรียกกันว่าภาพย่อส่วนของทฤษฎีหรือแนวคิดในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเช่นรูปแบบการสอนรูปแบบการบริหารรูปแบบการประเมิน เป็นต้น

สรุปได้ว่า ว่ารูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการ และกิจกรรมที่นำมาปฏิบัติเพื่อเป็นการสร้าง ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงปรากฏการณ์ที่สามารถอธิบายคุณลักษณะที่สำคัญที่ทำให้ง่ายต่อความเข้าใจในโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ของปรากฏการณ์นั้น และในการวิจัยนี้รูปแบบ หมายถึง รูปแบบการประเมินผลการปฏิบัติงาน ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ วัตถุประสงค์ของการประเมินผล ผู้ทำการประเมินผลการปฏิบัติงาน เนื้อหาสาระที่ใช้ในการประเมินผล เกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผล วิธีการที่ใช้ในการประเมินผล เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผล ระยะเวลาที่ใช้ในการประเมินผล และการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่

ผู้ปฏิบัติงาน

2. ลักษณะของรูปแบบที่ดี

ผู้วิจัยได้ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของรูปแบบที่ดีตามแนวคิดของนักวิชาการหลายท่าน สรุปได้ว่ารูปแบบที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ (Keeves, 1988, p.560) คือ

2.1 รูปแบบควรสามารถแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงธรรมดา

2.2 รูปแบบควรนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิก

2.3 รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

2.4 รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างความคิดรวบยอด (Concept) ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรใหม่ซึ่งจะเป็นการเพิ่มองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ในเรื่องที่กำลังศึกษา

2.5 มีความสอดคล้องกันระหว่างรูปแบบเชิงทฤษฎีที่ศึกษากับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. การพัฒนารูปแบบ

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการพัฒนารูปแบบ ได้มีผู้กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนารูปแบบดังนี้

กฤษณพล จันทรพรหม. (2548, หน้า 88) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การศึกษาแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอนได้แก่

3.1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง โดยศึกษาหลักการแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารตำราบทความวิจัยฐานข้อมูลอินเทอร์เน็ตออนไลน์ทั้งในและต่างประเทศและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

3.2 การสังเคราะห์รูปแบบองค์ประกอบโครงสร้างรูปแบบมหาวิทยาลัย

เสมือนจริงโดยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาสร้างเป็นรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริง

3.3 การพัฒนารูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟายเพื่อรวบรวมข้อมูลความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ 10 คนจำนวน 3 รอบและ

3.4 การทดสอบความเหมาะสมของรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทยที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเกี่ยวกับความเหมาะสมของรูปแบบหลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบมหาวิทยาลัยเสมือนจริงที่เหมาะสมสำหรับสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย

ชนกนารถ ชื่นเชย (2550, หน้า 72 - 79) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน” โดยดำเนินการวิจัย 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์และสังเคราะห์รูปแบบการศึกษาต่อเนื่องสำหรับสถาบันอุดมศึกษาเอกชนโดยศึกษาวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การนำข้อมูลจากการศึกษามาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อพัฒนาเป็นกรอบของรูปแบบในการจัดการศึกษาต่อเนื่องของสถาบันอุดมศึกษาเอกชน
3. การศึกษาความเหมาะสมและเป็นไปได้โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาจำนวน 19 คนโดยใช้เทคนิคการวิจัยแบบเดลฟาย
4. การตรวจสอบประสิทธิภาพและความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่พัฒนาขึ้นในขั้นตอนที่ 3 มาจัดทำเป็นแบบสอบถามเพื่อนำไปใช้สำรวจความคิดเห็นของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องหลังจากนั้นจึงกำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาต่อเนื่องจากองค์ประกอบที่พัฒนาขึ้น

พรจันทร์ พรศักดิ์กุล (2550, หน้า 163-175) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหารงบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 5 ขั้นตอนได้แก่

1. การกำหนดกรอบแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการงบประมาณโดยการวิเคราะห์เอกสารและฐานข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต
2. การศึกษากระบวนการงบประมาณและการมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของสถานศึกษาที่ดำเนินการในปัจจุบันโดยสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการสถานศึกษาและรองผู้อำนวยการสถานศึกษาที่รับผิดชอบงานงบประมาณ

วิเคราะห์เอกสารงบประมาณของโรงเรียนและสอบถามความคิดเห็นของครูผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

3. การจัดทำร่างรูปแบบกระบวนการงบประมาณของโรงเรียนที่บริหาร งบประมาณแบบใช้โรงเรียนเป็นฐาน

4. การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างรูปแบบโดย สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

5. การปรับปรุงรูปแบบและนำเสนอรูปแบบกระบวนการงบประมาณของ โรงเรียนที่บริหารงบประมาณการใช้โรงเรียนเป็นพื้นฐาน

อัมพร พงษ์กังสนานันท์ (2552, หน้า 108-122) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษานอกระบบในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อส่งเสริมการศึกษาตลอด ชีวิต” โดยดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่

1. การสร้างรูปแบบประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากทฤษฎีเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยใช้เทคนิคเดลฟายแบบปรับปรุง (Modified Delphi Techniques)

2. การประเมินรูปแบบประกอบด้วยการประเมินรูปแบบเพื่อศึกษาความ เหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติในสถานศึกษาการเปรียบเทียบ ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนารูปแบบ

จากข้อมูลแนวคิดและกระบวนการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบสรุปได้ว่าการ พัฒนารูปแบบแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนได้แก่ 1) ขั้นตอนการสร้างหรือพัฒนารูปแบบ และ 2) ขั้นตอนการตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบซึ่งแต่ละขั้นตอนนี้มีรายละเอียดดังนี้

1. การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะสร้างหรือพัฒนารูปแบบขึ้นมา ก่อน เป็นรูปแบบฉบับร่าง หรือรูปแบบตามสมมติฐาน (Hypothesis Model) โดยการศึกษา ค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ผู้วิจัยศึกษารายกรณี หน่วยงานที่ดำเนินการในเรื่องนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งผลการศึกษานำมาใช้กำหนด องค์ประกอบหรือตัวแปรต่างๆ ภายในรูปแบบ รวมทั้งลักษณะความสัมพันธ์ระหว่าง องค์ประกอบหรือตัวแปรเหล่านั้น หรือลำดับก่อนหลังของแต่ละองค์ประกอบในรูปแบบ ดังนั้น การพัฒนารูปแบบในขั้นตอนนี้จะต้องอาศัยหลักการของเหตุผลเป็นรากฐานสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปการศึกษาในขั้นตอนนี้จะมีขั้นตอนย่อยๆ ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำสารสนเทศที่ได้มา วิเคราะห์ และสังเคราะห์เป็นร่างกรอบความคิดการวิจัย

1.2 การศึกษาจากบริบทจริง ในขั้นตอนนี้อาจจะดำเนินการได้หลายวิธี ดังนี้

1.2.1 การศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินการในปัจจุบันของหน่วยงาน โดยศึกษาความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง (Stakeholder) ซึ่งวิธีการศึกษา อาจจะใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสอบถาม การสำรวจ การสนทนากลุ่ม เป็นต้น

1.2.2 การศึกษาแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ วิธีการศึกษาอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นต้น

1.2.3 การศึกษารายกรณี (Case Study) หรือพหุกรณี (Multiple Case Study) หน่วยงานที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีแนวปฏิบัติที่ดีในเรื่องที่ศึกษา เพื่อนำมาเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนารูปแบบ

1.3 การพัฒนารูปแบบ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะใช้สารสนเทศที่ได้ในข้อ 1.1 และ 1.2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นกรอบความคิดการวิจัย เพื่อนำมาจัดทำร่างรูปแบบ หรือที่เรียกว่ารูปแบบตามสมมติฐาน

อย่างไรก็ตาม ในงานวิจัยบางเรื่องนอกจากจะศึกษาตามขั้นตอนที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยยังอาจจะศึกษาโดยใช้กระบวนการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi Technique) หรือการวิจัยเชิงอนาคตแบบ EDFR ในขั้นตอนการพัฒนารูปแบบก็ได้

2. การตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบ ภายหลังจากที่ได้พัฒนารูปแบบในขั้นตอนแรกแล้ว จำเป็นที่จะต้องทดสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบดังกล่าว เพราะรูปแบบที่พัฒนาขึ้นถึงแม้จะพัฒนาโดยมีรากฐานจากทฤษฎี แนวความคิดรูปแบบของบุคคลอื่น และผลการวิจัยที่ผ่านมา แต่ก็ยังเป็นเพียงรูปแบบตามสมมติฐาน ซึ่งจำเป็นที่จะต้องตรวจสอบความเที่ยงตรงของรูปแบบว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพตามที่มุ่งหวังหรือไม่ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในสถานการณ์จริง หรือทดลองใช้รูปแบบในสถานการณ์จริงจะช่วยให้ทราบอิทธิพลหรือความสำคัญขององค์ประกอบย่อยหรือตัวแปรต่างๆ ในรูปแบบ ผู้วิจัยอาจจะปรับปรุงรูปแบบใหม่ โดยการตัดองค์ประกอบหรือตัวแปรที่พบว่าไม่มีอิทธิพล หรือมีความสำคัญน้อยออกจากรูปแบบ ซึ่งจะทำให้ได้รูปแบบที่มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น การทดสอบรูปแบบอาจกระทำได้ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การทดสอบรูปแบบด้วยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ การทดสอบรูปแบบในบางเรื่อง ไม่สามารถกระทำได้โดยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการประเมิน

ค่าพารามิเตอร์ของรูปแบบ หรือการดำเนินการทดสอบรูปแบบด้วยวิธีการทางสถิติ แต่ งานวิจัยบางเรื่องนั้นต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการได้ตัวเลขแล้วสรุป ซึ่งไอส์เนอร์ (Eisner. 1976 : 192-193) ได้เสนอแนวคิดของการทดสอบหรือประเมินรูปแบบโดยใช้ ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีแนวคิด ดังนี้

2.1.1 การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นการวิเคราะห์และวิจารณ์ อย่างลึกซึ้งซึ่งเฉพาะในประเด็นที่ถูกพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานกับปัจจัยต่างๆในการ พิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับข้อมูล คุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2.1.2 รูปแบบการประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัย ผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่า ไม่อาจประเมินด้วย เครื่องวัดใดๆ และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง แนวคิดนี้ได้นำมา ประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงมากขึ้น ทั้งนี้เพราะเป็นองค์ความรู้เฉพาะสาขา ผู้ที่ ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ดังนั้นใน วงการศึกษาจึงนิยมนำ รูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะสูง

2.1.3 รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล กล่าวคือผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือใน การประเมิน โดยให้ความเชื่อถือว่าผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรม และมีดุลพินิจที่ดี ทั้งนี้ มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้น จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของ ผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

2.1.4 รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็น สำคัญที่จะนำมาพิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวมข้อมูล การ ประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอ

2.2 การทดสอบรูปแบบโดยการสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่ เกี่ยวข้อง มักจะใช้กับการพัฒนารูปแบบโดยใช้เทคนิคเดลฟาย เมื่อผู้วิจัยได้พัฒนารูปแบบ โดยใช้เทคนิคเดลฟายเสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นในรอบสุดท้าย มาจัดทำเป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) เพื่อนำไปสำรวจความคิดเห็นของบุคคลที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ของรูปแบบ สตัมเบิลบีม (Stufflebeam) และคณะได้นำเสนอหลักการประเมิน เพื่อเป็น

บรรทัดฐานของกิจกรรมการตรวจสอบรูปแบบประกอบด้วยมาตรฐาน 4 ด้าน (สุวิมล ว่องวานิช. 2549, หน้า 54-56) ดังนี้

2.2.1 มาตรฐานความเป็นไปได้ เป็นการประเมินความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติจริง

2.2.2 มาตรฐานด้านความเป็นประโยชน์ เป็นการประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ

2.2.3 มาตรฐานด้านความเหมาะสม เป็นการประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

2.2.4 มาตรฐานด้านความถูกต้องครอบคลุม เป็นการประเมินความน่าเชื่อถือ และได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

2.3 การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบ การทดสอบรูปแบบโดยการทดลองใช้รูปแบบนี้ผู้วิจัยจะนำรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มเป้าหมาย มีการดำเนินการตามกิจกรรมอย่างครบถ้วน ผู้วิจัยจะนำข้อค้นพบที่ได้จากการประเมินไปสู่การปรับปรุงรูปแบบต่อไป

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนเอกชน ได้ 12 องค์ประกอบเรียงตามลำดับความถี่ได้ดังนี้

- 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
- 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้
- 3) การวัดผลประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียน
- 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 5) การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา
- 6) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้
- 7) การนิเทศการศึกษา
- 8) การแนะแนวการศึกษา
- 9) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
- 10) การส่งเสริมความรู้ทางวิชาการแก่ชุมชน
- 11) การประสานความร่วมมือพัฒนางานวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น
- และ 12) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนเอกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในครั้งนี้ได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้ 1)ภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) การพัฒนาศักยภาพครูและ 3) บรรยากาศการเรียนรู้